

BIAŁA KSIĘGA

Wyzwania systemowego
wsparcia uchodźców
na poziomie lokalnym
i krajowym

Wrocław, 8–9 maja 2022 r.

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNES

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNES

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNES

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNES

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

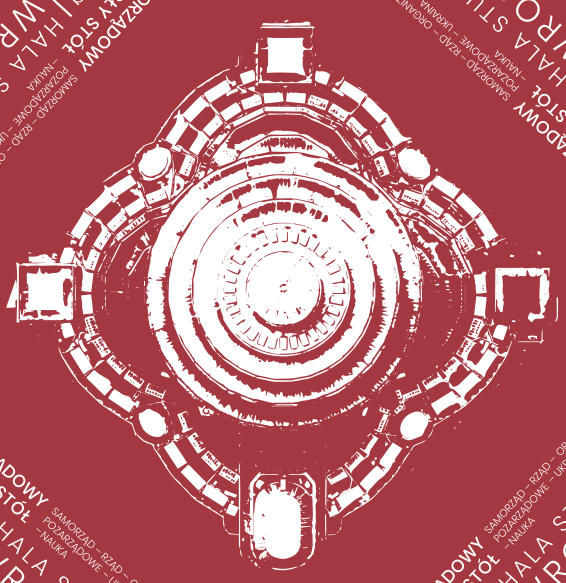
SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNES

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNES

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNES

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNES

Spis treści

1.	Słowo wstępne	
	Jacek Sutryk – Prezydent Wrocławia	7
	Jacek Karnowski – Prezydent Sopotu	9
	Karolina Dreszer-Smalec – Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych	10
2.	Wstęp	13
3.	Wojna w Ukrainie oraz kryzys uchodźczy – diagnoza i wyzwania	21
4.	Diagnoza obszarów systemowego wsparcia – rekomendacje podstolików	35
	Wprowadzenie	37
4.1.	Podstolik Integracja społeczna i działania obywatelskie	40
4.2.	Podstolik Rynek pracy, gospodarka i ekonomia społeczna	46
4.3.	Podstolik Mieszkalnictwo	52
4.4.	Podstolik Edukacja i nauka	60
4.5.	Podstolik Finanse, podział zadań i legislacja	68
4.6.	Podstolik Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo	90
4.7.	Podstolik Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	106
4.8.	Podstolik Wsparcie Ukrainy, sieciowanie i współpraca europejska	126
5.	Obrady Samorządowego Okrągłego Stołu – rekomendacje i dyskusja	133
	Wprowadzenie	135
5.1.	Rekomendacje w obszarach (I blok) – Głosy w dyskusji	142
5.2.	Rekomendacje w obszarach (II blok) – Głosy w dyskusji	162
6.	Podsumowanie obrad Samorządowego Okrągłego Stołu	205
	Aneks	210

Szanowni Państwo,

od 24 lutego świat znalazł się w zupełnie nowej sytuacji. Rosyjska wojna w Ukrainie przybrała na sile, a napaść na naszego sąsiada, w którą przerodził się konflikt hybrydowy wywołany przez Rosję w 2014 roku, na niespotykaną skalę zmieniła życie setek milionów ludzi. Ta liczba nie jest wcale przesadzona, myślę tu bowiem nie tylko o samych Ukraińcach, ale też o wszystkich tych, którzy pośpieszyli im z pomocą, czy to pomagając w ewakuacji, czy udzielając schronienia. Jako prezydent Wrocławia jestem dumny z mieszkańców mojego miasta, którzy spontanicznie, w błyskawicznym tempie, rozpoczęli prowadzenie punktu pomocowego na Dworcu Głównym PKP, który stał się bramą dla setek tysięcy uchodźców przejeżdżających przez Wrocław. Wedle naszych szacunków bazujących na zużyciu wody i ilości odprowadzanych ścieków liczba mieszkańców Wrocławia od końca lutego wzrosła o około 80 tysięcy osób.

Przez te trzy miesiące nauczyliśmy się bardzo wiele o sytuacji, na którą tak naprawdę nikt nie był przygotowany. Czas ten pozwolił nam także zastanowić się, jak może wyglądać życie w naszych powiększonych lokalnych wspólnotach w przyszłości. Rozmowom o tych kwestiach poświęcony był wrocławski Samorządowy Okrągły Stół, który zgromadził w naszym mieście ponad 120 dyskutantów, wśród nich między innymi wolontariuszy, przedstawicieli organizacji trzeciego sektora, naukowców, pracodawców, związkowców, samorządowców i przedstawicieli środowisk ukraińskich.

Wyciąg z najistotniejszych punktów ich pracy znajdują Państwo w niniejszej publikacji.

Dziękuję wszystkim, którzy spotkali się we Wrocławiu i podzielili swoim doświadczeniem. Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej białej książki.

Wierzę, że będzie ona skuteczną pomocą i podpowiedzią w przeprowadzaniu pilnych i koniecznych zmian legislacyjnych z naszym krajem. Do pomocy w tych pracach zawsze będziemy gotowi.

Jacek Sutryk

Prezydent Wrocławia

Szanowni Państwo,

Solidarność, Okrągły Stół, wzajemne zaufanie – to najważniejsze słowa, które towarzyszyły nam we Wrocławiu 8 i 9 maja. Słowa tak teraz Polsce potrzebne. My, Polacy, znani jesteśmy w świecie z Solidarności i dziś po raz kolejny wysoko wzniesiliśmy jej sztandar, pomagając w niespotykany sposób rzeszy ludzi potrzebujących naszego wsparcia. Jako samorządowcy wykonujemy naszą codzienną pracę, nie oglądając się na nikogo, choć często jest to praca niemal tytaniczna. Wierzymy, że ta praca ma sens, że pomaganie jest najważniejsze, że liczy się los każdego człowieka. Możemy być z tego dumni. Jednak same serca dziś nie wystarczą. Po tym olbrzymim obywatelskim zrywem potrzebujemy rozwiązań systemowych i systemowej polityki migracyjnej, o które apelujemy bezskutecznie od lat. Mogę dziś powiedzieć z pełną odpowiedzialnością – polityka migracyjna to teraz najważniejsze wyzwanie dla Polski i Europy.

Po raz kolejny w naszej historii usiedliśmy do Okrągłego Stołu, żeby wypracować porozumienie w ważnej dla naszego kraju sprawie. Razem z organizacjami pozarządowymi, pracodawcami, środowiskami naukowymi, przedstawicielami Kościoła, administracją centralną i organizacjami międzynarodowymi, opierając się na wzajemnym zaufaniu, opracowaliśmy propozycje niezbędnych, długofalowych, systemowych rozwiązań dla naszych nowych mieszkańców z Ukrainy, Białorusi i innych krajów.

My, Polacy, byliśmy uchodźcami i jesteśmy narodem emigrantów. Dziś stajemy przed wielką dziejową szansą. To, jak przyjmiemy naszych gości, zdefiniuje nas na lata. Mam nadzieję, że tej szansy nie zmarnujemy. Bo historia nam tego nie wybaczy.

Jacek Karnowski

Prezydent Sopotu
Prezes Ruchu Samorządowego
TAK! Dla Polski

Szanowni Państwo,

jako społeczeństwo stajemy przed ważnym wyzwaniem. Za naszą wschodnią granicą trwa okrutna wojna, a nasi sąsiedzi często zmuszeni są opuścić swój kraj, aby ratować życie swoje i swoich rodzin. Wielu z nich przybywa do Polski, mając ze sobą tylko najpotrzebniejsze rzeczy, które udało się im zabrać w wielogodzinną podróż. Przybywając do naszych miast i miasteczek, potrzebują pomocy, zarówno tej świadczonej zaraz po przyjeździe, jak i bardziej długofalowej, pozwalającej zabezpieczyć potrzeby bytowe na kolejne miesiące lub lata.

Pierwsze działania pomocowe, zaraz po wybuchu wojny, były skierowane na zapewnienie szybkiej pomocy milionom osób będących w potrzebie. Zmobilizowały one tysiące obywateli, w tym zrzeszonych w organizacjach pozarządowych, do podjęcia natychmiastowych działań. Jednocześnie samorządy lokalne zaczęły uruchomić swoje zasoby. Po dwóch miesiącach stało się jasne, że szybka i skuteczna reakcja na takie nieprzewidziane sytuacje płynie od dołu. To wspólnoty lokalne i organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę, przejmując niejednokrotnie zadania państwa.

Jednak zasoby zarówno samorządów lokalnych, jak i organizacji pozarządowych ulegają wyczerpaniu. Stało się jasne, że wzmocnienie potencjału samorządów i organizacji pozarządowych ma bezpośrednie przełożenie na wzmocnienie całego państwa, dlatego należy podjąć skoordynowane i przemyślane działania zmierzające do sprawnego rozpoznawania potrzeb i szybkiego na nie reagowania. Potrzebujemy sprawnego systemu odpowiedzi na sytuacje kryzysowe, koordynacji działań na poziomie zarówno lokalnym, jak i krajowym, ale i jasnego podziału odpowiedzialności. Niezbędne jest sprawne państwo i rządzenie dobrej jakości, polityki publiczne uwzględniające miejsce i role różnych stron, współdziałające w poszanowaniu zasad rzeczywistego partnerstwa.

Dla skomplikowanych sytuacji nie ma łatwych rozwiązań. Do tego nie możemy też zapominać o już istniejących wyzwaniach, które wojna w Ukrainie przystoniła, ale nie unieważniła. Doskonale wiedzieli o tym ci, którzy podjęli się pracy w ramach Samorządowego Okrągłego Stołu. Przedstawiciele samorządów, rządu, organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców czy przedstawiciele świata nauki zdecydowali się usiąść przy jednym stole, aby wspólne wypracować propozycje skutecznych rozwiązań w zakresie rynku pracy, systemu ochrony zdrowia czy integracji społecznej. Efekty wielu godzin rozmów znajdują Państwo w formie rekomendacji zebranych w niniejszym dokumencie. Ta biała księga zawiera propozycje odnoszące się do określonych dziedzin polityki i prezentujące katalog konkretnych rozwiązań zmierzających do osiągnięcia zakładanych celów.

Niniejszy dokument to również ważny impuls na przyszłość. Nie wiemy, przed jakimi wyzwaniami przyjdzie nam jeszcze stanąć. Jednak coraz bardziej oczywiste staje się, że to właśnie dzięki współpracy i rzeczywistemu partnerstwu międzysektorowemu jesteśmy w stanie odpowiedzieć na pojawiające się trudności najszybciej i najskuteczniej. Potrzebujemy dobrego systemu odporności państwa, który pozwoli nam stawić czoła obecnym oraz przyszłym trudnościom i zmianom. W niniejszej białej księdze, będącej efektem prac Samorządowego Okrągłego Stołu, zebrano konkretne pomysły i rekomendacje. Jeżeli chcą je Państwo poznać, zapraszamy do tej inspirującej lektury.

Karolina Dreszer - Smalec

Karolina Dreszer-Smalec

Prezeska Ogólnopolskiej Federacji
Organizacji Pozarządowych (OFOP)

2. Wstęp

W Polsce mieszka już nawet ponad 3,1 mln Ukraińców¹, co oznacza, że jest ich u nas dwa razy więcej niż przed wybuchem wojny². Ta liczba wciąż rośnie. Od początku wojny do naszego kraju przybyło niemal 3,46 mln uchodźców z Ukrainy³. Polska liczy obecnie ponad 41 milionów mieszkańców.

Większość Ukraińców, ponad 2,2 mln, mieszka w obszarach metropolitalnych dwunastu miast zrzeszonych w Unii Metropolii Polskich. Z tej liczby ponad połowa, około 1,3 mln, mieszka w miastach centralnych tych obszarów, czyli w dwunastu największych miastach Polski. Przykładowo we Wrocławiu, mieście oficjalnie liczącym 642,3 tys. mieszkańców, pod koniec marca zamieszkiwało dodatkowo 190 tys. Ukrainek i Ukraińców. Możliwe, że dziś ta liczba jest większa.

Dużą część wysiłku związanego z przyjmowaniem oraz obsługą uchodźców biorą na siebie samorządy lokalne i organizacje pozarządowe – głównie w największych ośrodkach miejskich. Aktywnie wspierają je w tym przedsiębiorcy i środowiska akademickie. Wielką pracę wykonują wolontariusze – zwykli ludzie, z których wielu nigdy wcześniej nie angażowało się w akcje społeczne. Współpracujemy i nieustannie rozmawiamy z administracją rządową. Rząd tworzy, konsultuje i wdraża nowe przepisy ułatwiające przyjmowanie uchodźców. Uważamy jednak, że to za mało.

Napływ uchodźców ujawnił stan naszego państwa. Zarówno nasze mocne strony, jak i słabości. Mocną stroną jest niewątpliwie zdolność Polaków do samoorganizacji w obliczu kryzysu, do niesienia spontanicznej pomocy, której podstawą jest odruch bezwarunkowej solidarności. Jednak ten czas próby obnażył także liczne słabości naszego państwa, zwłaszcza słabości instytucjonalne, o których chcielibyśmy porozmawiać z rządem.

Powiedzmy sobie wprost: państwo polskie zostało poddawane ogromnej próbie. Od nas wszystkich zależy, jak tej próbie podolamy. Od nas zależy, czy przygotujemy nasze państwo na kolejne ogromne wyzwania, które nieuchronnie nadciągają.

Gdy mówimy o państwie, mamy na myśli nas wszystkich – administrację rządową i samorządową, organizacje pozarządowe, świat nauki, przedsiębiorców. Wszyscy ponosimy odpowiedzialność za Polskę.

Stąd nasz pomysł na Samorządowy Okrągły Stół – by zastanowić się nad stanem państwa. Inicjatorami spotkania są samorządowcy. Ale zaprosiliśmy do niego przedstawicieli wszystkich sektorów. Zaprosiliśmy też do rozmowy rząd RP.

1 Stan na 1.04.2022, dane z raportu „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse”, Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza.

2 Stan na 1.02.2022, tamże.

3 Stan na 19.05.2022, dane Straży Granicznej.

Dziś głównym wyzwaniem jest niesienie profesjonalnej pomocy uchodźcom. Aby skutecznie radzić sobie z kryzysem uchodźczym, musimy się zastanowić nad kilkoma kwestiami.

Po pierwsze – sami uchodźcy jedynie początkowo mogą być traktowani jako bierni odbiorcy pomocy społecznej, a więc jako przedmiot polityk publicznych. Czas dostrzec w nich aktywnych uczestników życia, osoby, które będą samodzielnie i oddolnie organizować sobie rzeczywistość, w tym własne sieci pomocowe, organizacje i instytucje. Innymi słowy, czas dostrzec i uznać ich podmiotowość. Ale co to w praktyce oznacza? Z jakiego rodzaju nowymi instytucjami będziemy mieli do czynienia? Jakie mogą być polityczne konsekwencje tego trendu? Jaki zakres obywatelskiej i politycznej podmiotowości powinny docelowo zyskać migranci z Ukrainy – zarówno w Polsce, jak i w całej Unii Europejskiej? Trzeba przy tym pamiętać, że wśród uchodźców z Ukrainy są też obywatele innych państw, w tym sporo Białorusinów. Również ich podmiotowość powinniśmy dostrzec, uszanować i uwzględnić.

Po drugie – wsparcie uchodźców jest jedynie wstępem do dalszych ambitnych działań prowadzonych wspólnie z Ukrainą, a może, docelowo, także z Białorusią. Mówimy tu o powojennej odbudowie Ukrainy oraz instytucjonalnej integracji obu tych krajów z resztą Europy, zwłaszcza z UE i NATO. W jaki więc sposób pomagać uchodźcom, by jednocześnie wzmacniać potencjał odbudowy Ukrainy, jej instytucje i jej powiązania z pozostałą częścią Europy, uwzględniając przy tym podobne potrzeby Białorusi?

Po trzecie – uchodźcy z Ukrainy to tylko zapowiedź kolejnych, może nawet większych fal migracji, które niewątpliwie pojawią się, wywoływane wojnami, głodem, zmianami klimatu. Obecny kryzys uchodźczy to dla nas w pewnym sensie szansa – możemy wypracować mechanizmy, dzięki którym lepiej poradzimy sobie z migracjami w przyszłości.

Po czwarte – w tej sytuacji nie możemy zapominać o potrzebach Polaków, którzy przy nadmiernym obciążeniu systemu usług publicznych – mówimy tu o dostępie do szkół, placówek opiekuńczych, do lekarzy i mieszkań – i przy szybko kurczących się zasobach mogą być i będą negatywnie nastawieni do procesów integracji społecznej uchodźców.

Po piąte – wojnie klasycznej towarzyszy wojna hybrydowa. W tym także cyberwojna, której jednym z elementów są zmasowane operacje dezinformacji. W jaki sposób odpierać ataki na tym polu? Jaką rolę mogą tu odegrać samorządy i organizacje pozarządowe?

Po szóste – nie unikniemy konieczności przeprowadzenia transformacji energetycznej – nie tylko ze względu na wojnę, ale i na klimat. Czy jesteśmy gotowi zmierzyć się z negatywnymi konsekwencjami, które ten proces wywoła? A więc przede wszystkim z ubóstwem, a nawet wykluczeniem energetycznym, oraz z możliwymi spadkami podaży energii? Co na tym polu mogą i powinny robić samorządy? W jaki sposób sytuacja energetyczna przełoży się na ekonomie lokalne?

Jak widać, wyzwania, przed jakimi stoimy, mają charakter zarówno krótko-, jak i długofalowy. W każdym z przedstawionych aspektów mają wymiar w istocie globalny. Niektóre działania czy zmiany, na przykład w prawie, potrzebne są już teraz. Inne trzeba będzie wprowadzać w miarę szybko, ale rozważnie.

Tymczasem napływ uchodźców zastał nasze państwo w chwili niekorzystnej. I nie możemy o tym nie powiedzieć. Rząd od kilku lat prowadzi politykę recentralizacji państwa, stopniowo osłabiając samorządy terytorialne, czemu konsekwentnie się przeciwstawiamy. I oto dziś po raz kolejny potwierdza się teza, że recentralizacja to droga donikąd. Wystarczy powiedzieć, że z kryzysem uchodźczym skutecznie radzimy sobie właśnie na poziomie lokalnym, na poziomie miast i gmin, przy nikłej, zwłaszcza w początkowej fazie, pomocy ze strony władz centralnych. Ale im słabsze samorządy, tym mniejsza ich zdolność do stawiania czoła nowym wyzwaniom, w tym do przyjmowania uchodźców.

Świadomi wagi tych wyzwań, w przekonaniu, że dotychczasowe formaty debaty publicznej są niewystarczające, podjęliśmy inicjatywę zorganizowania Samorządowego Okrągłego Stołu.

Pomysł na Okrągły Stół pojawił się niedawno, raptem miesiąc temu, w środowisku samorządowym. W gronie przyjaciół z ruchu Tak! Samorządy dla Polski, Związku Miast Polskich i Unii Metropolii Polskich uznaliśmy, że temat wsparcia uchodźców wymaga znacznie poważniejszego potraktowania niż tylko doraźnych zmian, które są w rzeczywistości „łataniem” czegoś, co należy stworzyć od podstaw. Stało się dla nas oczywiste, że Polsce potrzebna jest systemowa polityka migracyjna, której istotą będzie współpraca administracji rządowej, samorządów i organizacji pozarządowych. Podobne uwagi docierały do nas ze strony NGO, środowisk akademickich, przedsiębiorców, a także zwykłych obywateli. Właśnie dlatego przy Samorządowym Okrągłym Stole spotkali się przedstawiciele tak różnych środowisk.

W dwudniowych obradach – w pracach podstolików i przy Okrągłym Stole – aktywnie uczestniczyło prawie dwieście osób. Zadaniem podstolików było wypracowanie postulatów i rekomendacji. To właśnie te grupy robocze przygotowały i przekazały materiał merytoryczny, o którym dyskutowano przy Okrągłym Stole. Tematy prac w podstolikach to:

- Integracja społeczna i działania obywatelskie,
- Rynek pracy, gospodarka i ekonomia społeczna,
- Mieszkalnictwo,
- Edukacja i nauka,
- Finanse, podział zadań i legislacja,
- Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo,
- Ochrona zdrowia i pomoc społeczna,
- Wsparcie Ukrainy, sieciowanie i współpraca europejska.

Do pracy przy każdym z podstolików zaprosiliśmy przedstawicieli administracji samorządowej i rządowej, organizacji pozarządowych, środowisk biznesowych, akademickich, ekspertów w swoich dziedzinach, wolontariuszy, przedstawicieli strony ukraińskiej. Z efektami ich pracy mogą się Państwo zapoznać w rozdziale 4 „Diagnoza obszarów systemowego wsparcia – rekomendacje podstolików”. W rozdziale 5 „Obrady Samorządowego Okrągłego Stołu – Rekomendacje i dyskusja”, a także w rozdziale 6 „Podsumowanie obrad Samorządowego Okrągłego Stołu” znalazły się zapisy najważniejszych wątków dyskusji nad rekomendacjami i wypowiedzi uczestników Okrągłego Stołu. Wydarzeniu przystuchiwała się licznie zgromadzona we Wrocławskiej Hali Stulecia publiczność.

Ogółem gościliśmy 499 zarejestrowanych uczestników wydarzenia.

Pełną transkrypcję obrad Samorządowego Okrągłego Stołu wraz z materiałami wideo i prezentacjami znaleźć można w Repozytorium SOS na stronie:

www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/samorzadowy-okragly-stol

W imieniu organizatorów, a także partnerów, zaproszonych gości i wszystkich, którzy aktywnie przyczynili się do zorganizowania Samorządowego Okrągłego Stołu, którzy byli odpowiedzialni za powstanie efektów jego prac, zapraszamy do lektury niniejszej białej księgi.

3.

Wojna w Ukrainie oraz kryzys uchodźczy – diagnoza i wyzwania

Nota metodologiczna: opracowanie powstało na podstawie czterech zasadniczych źródeł danych. Wykorzystano najnowsze dane organizacji UNHCR w zakresie ruchu granicznego na granicy polsko-ukraińskiej oraz dane z rejestracji PESEL. Wobec numerów PESEL należy podkreślić dobrovolność ich przyjęcia oraz brak konieczności pozostania w miejscu rejestracji przez osobę, której nadano PESEL, w tym możliwość powrotu do kraju ojczystego, jak również wyjazdu do innych krajów. Oba elementy stanowią pewne ograniczenie w możliwości wyciągania kompletnych wniosków, niemniej jednak pozostają istotnym źródłem danych. Trzecie źródło to raport Unii Metropolii Polskich, „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach”, oparty na danych szacunkowych pochodzących z urzędzeń mobilnych z ustawionym przez użytkownika językiem ukraińskim lub rosyjskim oraz minimum jednym logowaniem w Ukrainie w roku poprzedzającym analizę. To źródło wskazuje na rozmiar i specyfikę populacji ukraińskiej jako całości. Wreszcie ostatnie – czwarte – źródło to „Raport na temat pilnych zmian w organizacji państwa polskiego” przygotowany przez Ruch Samorządowy Tak! Dla Polski.

Wojna w Ukrainie i skala uchodźstwa

Dzień 24 lutego 2022 r. to moment, w którym świat ze dziwieniem i niedowierzaniem spojrzął na Ukrainę. Zaczęto głośno zadawać pytania: „Dlaczego w XXI w. (chcimy czytać: czasach demokracji i poszanowania praw człowieka) państwo napada na inne państwo?”, „Dlaczego ktoś burzy powszechny spokój i dobrobyt?”, a skończywszy na zasadniczej trosce o to, co będzie dalej. Nie wszyscy jednak byli zdziwieni, a już na pewno sami zainteresowani. Wojna rosyjsko-ukraińska nie rozpoczęła się bowiem w roku 2022, ale 8 lat wcześniej i trwała na tle nieprzerwanych stosunków biznesowych i dyplomatycznych świata Zachodu z agresorem. W tle spokoju dnia codziennego majaczyła potrzeba przygotowania się na eskalację konfliktu i jego następstwa. W dniu 24 lutego 2022 r. moment ten nastąpił.

Od czerwca 2021 r. oficjalnie odnotowano na świecie 53 474 ubiegających się o azyl Ukraińców, w tym 36 492 tylko w krajach europejskiego obszaru UNHCR¹. Przywołane liczby nie oddają skali zjawiska, z którym się mierzymy, bowiem w ciągu niespełna trzech miesięcy intensyfikacji działań wojennych w Ukrainie państwo to opuściło **6 III 172** osoby². Do chwili obecnej z Ukrainy, jednego z największych państw Europy, wyjechało prawie 14% obywateli³. Całkowita liczba uchodźców ciągle wzrasta, jednak sam trend powoli traci na sile. Szczyt pierwszej fali migracji nastąpił tuż po rozpoczęciu inwazji, w marcu bieżącego roku, i obejmował połowę całkowitego ruchu migracyjnego. W okresie od 24 lutego do 6 maja **924 tysiące** Ukraińców zdecydowało się powrócić do kraju, w tym deklarując powrót czasowy lub wstąpienie do wojska. Obecnie ruch

1 Liczby te obejmują jedynie oficjalnie zgłoszone wnioski

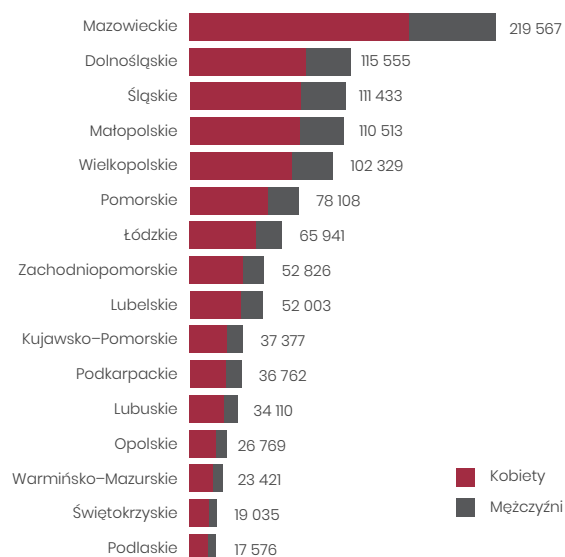
2 Źródło: State Border Guard Service of Ukraine

3 Dodatkowo Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji wylicza, że wewnątrz Ukrainy przymusowo przesiedliło się nawet 8 mln obywateli (dane za: <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/migracje-w-ukrainie-potwierdzaja-skale-kryzysu-humanitarnego/7s70w2c>, dostęp 16.05.2022 r.).

70% wszystkich imigrantów). W Polsce najwięcej uchodźców przybyło do województwa mazowieckiego (po eskalacji konfliktu: ponad 216 tys., ok. 20% wszystkich relokowanych), w tym najwięcej do Warszawy. Na drugim i trzecim miejscu znalazły się odpowiednio województwo dolnośląskie (109 tys.) i śląskie (107 tys.).

Istotnym czynnikiem przyciągającym uchodźców do danej miejscowości, szczególnie w pierwszym okresie trwania wojny, była obecność znajomych oraz istnienie większych grupy diaspory ukraińskiej⁶. Dane ankietowe (REACH, 2022) potwierdzają główny kierunek osadzania się uchodźców w Polsce. niespełna 1/3 osób kieruje się do swojej rodziny i przyjaciół, a kolejna 1/3 korzysta z pomocy oferowanej za pośrednictwem social media lub wolontariatu. W ramach najmu komercyjnego zakwaterowało się w Polsce 16% Ukraińców⁷.

Ryc. 1. <https://app.powerbi.com/view?r=eyJ>

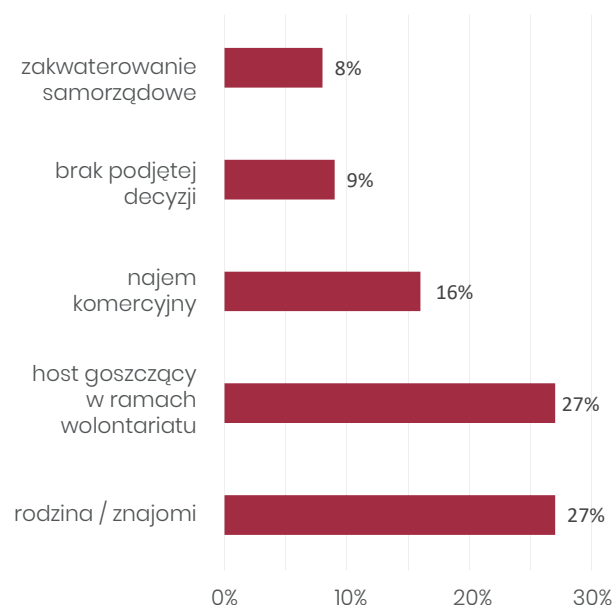

6 Marcin Wojdat, Paweł Cywiński, „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach”, Centrum Analiz i Badań UMP, s. 12.

7 Źródło: Regional Refugee Response Plan For the Ukraine Situation. Poland – Protection Sector and Information Management WG, <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/92665>, za: REACH.

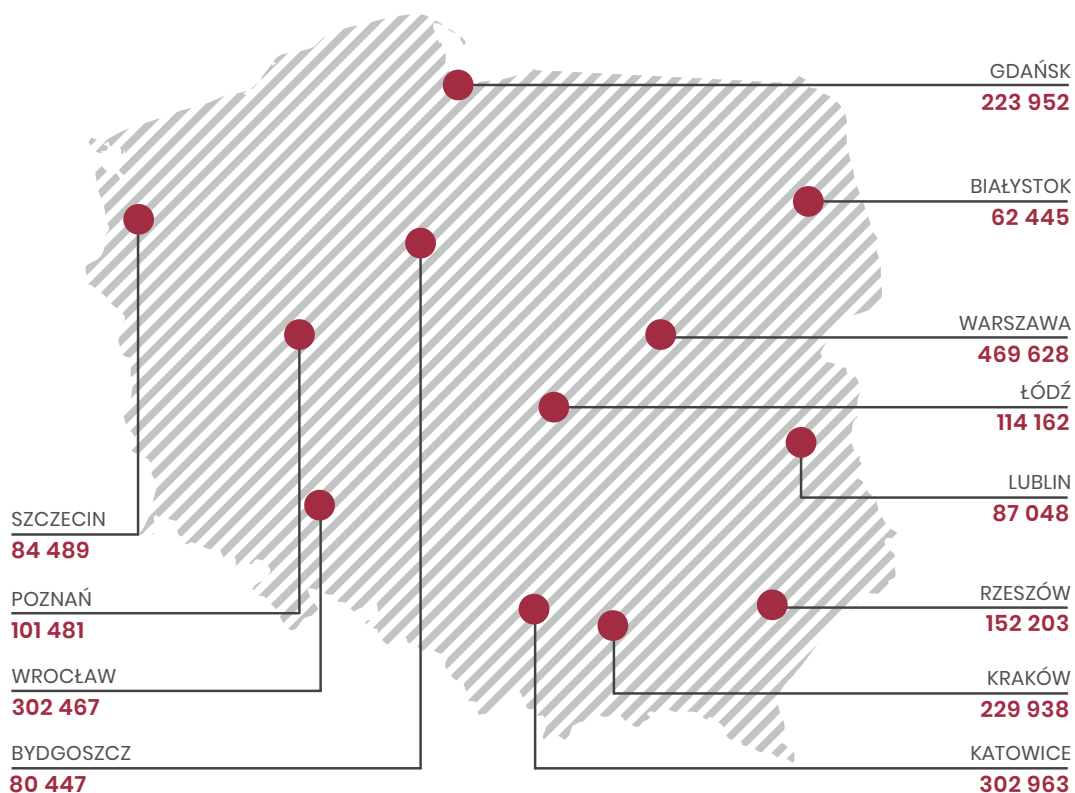
Łączna szacowana wielkość populacji ukraińskiej w Warszawie i jej obszarze metropolitalnym liczy obecnie niespełna 500 tys. osób (13% populacji), ponad 300 tys. we wrocławskim obszarze metropolitalnym (23% populacji), niemalże tyle samo w metropolii górnośląsko-zagłębiowskiej (25% populacji).

Ryc. 2. Typ zakwaterowania w kraju docelowym wg ankietowanych uchodźców ukraińskich

Źródło: UNHCR, za: REACH report (badania ankietowe)

Ryc. 3. Łączna liczba wszystkich Ukraińców w obszarach metropolitalnych (dorośli i młodzież + szacunkowo dzieci)

Źródło: M. Wojdat, P. Cywiński, „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach”, Centrum Analiz i Badań UMP

Czy zmiana trendu zagęszczenia jest możliwa? Wydaje się mało prawdopodobne, aby nastąpiło to w najbliższym czasie w ramach procesów oddolnych. W chwili obecnej ważne jest przede wszystkim poczucie bezpieczeństwa w warunkach osvajania nowej rzeczywistości. To zaś łatwiej zbudować w kręgu własnej diaspory lub przynajmniej zwiększania szansy na bliski z nią kontakt. Na drugim miejscu, jeśli chodzi o podstawowe potrzeby, znajdują się możliwości bytowania, czyli znalezienie pracy, która zapewni środki

utrzymania przy równoczesnych możliwościach oddania dzieci do placówki opiekuńczej lub edukacyjnej. W dobie aktualnych informacji panuje opinia, że o ile niedobory miejsc w placówkach dla dzieci są powszechne, to możliwości zdobycia pracy pozostają przede wszystkim w większych miastach. Równocześnie warto zwrócić uwagę na fakt, że organizacje pomocowe, szczególnie te międzynarodowe, działają głównie w największych miastach.

Kto to jest uchodźca?

Masowa migracja zapoczątkowała napływ ludności z różnych grup społecznych. 96% uchodźców zarejestrowanych w Polsce (na podstawie liczby osób zarejestrowanych w bazie PESEL) to kobiety i dzieci. Ale równie istotny jest **udział osób starszych** (powyżej 60. roku życia), z których 5,8% stanowią kobiety, a 1,6% mężczyźni. Wskazane dane generowane są w oparciu o rejestrację numeru PESEL, wydawanego uchodźcom na podstawie Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022, poz. 583) i nie informują o całkowitej liczbie uchodźców, a jedynie o tych, którym będą przysługiwać

świadczenia pomocowe ze strony państwa goszczącego.

Alternatywne źródła danych wskazują, że obecnie w Polsce przebywa ok. 3,2 mln ukraińskich dorosłych i dzieci, z czego około połowa przybyła do Polski jeszcze przed eskalacją konfliktu⁸. Jak wskazują dane UNHCR (na podstawie monitoringu rejestracji gotówki), niespełna 22% przybyłych do Polski uchodźców ma szczególne wymagania, 14% to samotni rodzice bez wsparcia rodziny, 4% określono jako kobiety w różnych stanach zagrożenia, 2% stanowią osoby niepełnosprawne. Ponadto szacuje się, że aż 46% dzieci ze szczególnymi potrzebami ma ograniczony dostęp do opieki lub pozostaje bez niej⁹.

Ryc. 4. Struktura wieku i płci uchodźców ukraińskich zarejestrowana w systemie PESEL

Źródło: rejestr PESEL

⁸ M. Wojdat, P. Cywiński, „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach”, Centrum Analiz i Badań UMP, kwiecień 2022, s. 11-12.

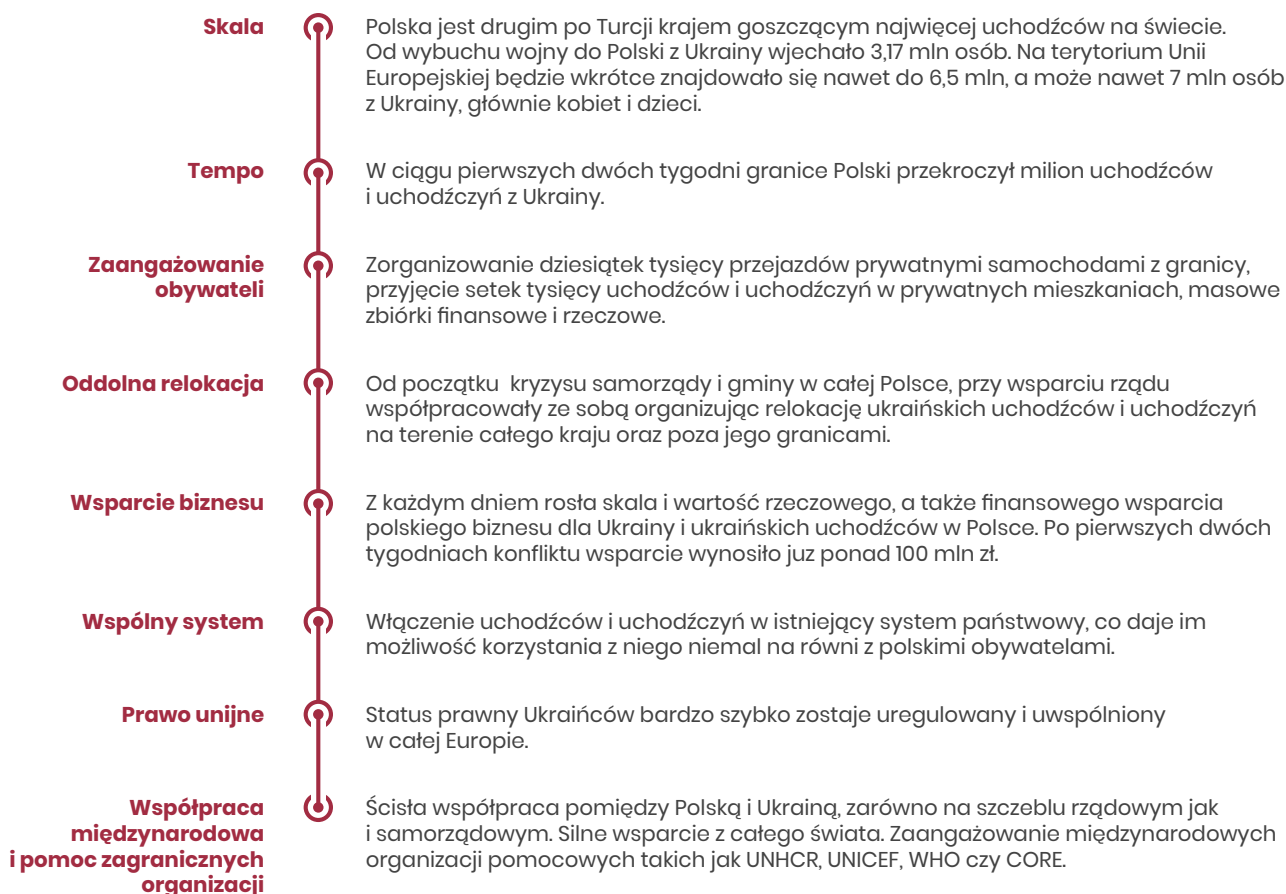
⁹ Poland Protection Analysis. May 2022, s. 4 (<https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>).

Kto i jak pomaga uchodźcom?

Z badań ankietowych (REACH, 2022) wynika, że 53% uchodźców ukraińskich planuje pozostać w Polsce do zakończenia działań wojennych, jednak aż 31% z nich nie jest w stanie określić swoich planów pobytowych. Zestawienie powyższych danych każe przypuszczać, że osobami pewnymi co do długotrwałości swego pobytu w Polsce

będą przede wszystkim ci, którzy wynajęli mieszkanie (przy dalszych realnych możliwościach utrzymania się w nim) i/lub mają rodzinę wcześniej mieszkającą w Polsce. Jednak kluczowym aspektem w podjęciu decyzji, szczególnie jeśli chodzi o osoby niezdecydowane, będzie forma i jakość pomocy kraju goszczącego.

Dlaczego ten kryzys migracyjny jest wyjątkowy?

Źródło: Marcin Wojdat, Paweł Cywiński, Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach. Centrum Analiz i Badań UMP, s. 16

Pomoc ta ma miejsce już dziś, lecz główny jej nurt, co jest szczególnie podkreślane, płynie z różnych form inicjatyw społecznych oraz poprzez samorządy. Obecnie samorządy działają w wielu obszarach pomocowych, w tym współpracy i koordynacji działań oddolnych. Pomoc finansowa ze środków publicznych została uruchomiona na różnych poziomach administracji: większości gmin, 314 (na 380) powiatów oraz wszystkich ośrodków wojewódzkich. W największym stopniu (78,5% gmin) pomoc dotyczy pośredniczenia w oferowaniu noclegów, ale zasadniczo oferta ta wychodzi od strony mieszkańców. Ponadto udzielana jest pomoc psychologiczna (w niemal 60% gmin), wysyłka transportów z darami do Ukrainy (50,6% gmin) oraz na granicę polsko-ukraińską (46,8% gmin), organizacja gorących posiłków (46,8%), organizacja transportu miejskiego lub regionalnego (darmowego) oraz transportu tranzytowego dla uchodźców do Polski (44,3%)¹⁰.

Kluczowy pozostaje fakt, że poszczególne jednostki administracyjne są w zróżnicowanym stopniu zaangażowane w pomoc na rzecz uchodźców, zarówno ze względu na własne możliwości, jak i częstotliwość wyboru przez uchodźców. W związku z tym zróżnicowaniem autorzy raportu Ruchu Samorządowego TAK! dla Polski dokonali podziału obszarów na 5 kategorii:

- gminy „frontowe”,
- stolica,
- duże miasta,
- mniejsze miasta i gminy wiejskie,
- powiaty ziemskie.

W przypadku miast „frontowych” kluczowymi aspektami pomocowymi są: informowanie wstępne, relokacja uchodźców, pełnienie roli hubów przeładunkowych dla pomocy tranzytowej między Zachodem a Ukrainą. Zbiórka i transport do Ukrainy darów z pomocą humanitarną była

Ryc. 5 Udział samorządów w realizacji zadań pomocowych dla uchodźców z Ukrainy

Źródło: „31 dni wojny w Ukrainie. Raport na temat pilnych zmian w organizacji państwa polskiego”

¹⁰ Źródło: Ruch Samorządowy TAK! dla Polski, „31 dni wojny w Ukrainie. Raport na temat pilnych zmian w organizacji państwa polskiego”, 30.03.2022

tu organizowana jeszcze przed oficjalną zgodą administracji rządowej, co wiązało się z ryzykiem poniesienia pełnych kosztów.

Warszawa jako główny punkt docelowy uchodźców opiera swoje działania przede wszystkim na punktach informacyjnych i wspierających, w tym w zakresie poszukiwania noclegów, opieki żywieniowej, psychologicznej i medycznej. Dane wskazują, że z takich punktów skorzystało już niemal 240 tys. imigrantów. Oprócz noclegów prywatnych miasto uruchomiło 30 obiektów noclegowych, z których skorzystało już ponad 46 tys. uchodźców wojennych. W stolicy kształtują się coraz bardziej profesjonalne formy wsparcia, szczególnie dzięki organizacjom NGO, takim jak Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Norwegian Refugee Council czy UNHCR. Jednym z kluczowych działań tych podmiotów jest tworzenie punktów recepcyjnych, mających na celu informowanie o możliwych punktach docelowych imigrantów oraz stworzenie warunków na podjęcie ostatecznych decyzji.

Również pozostałe miasta, z własnej inicjatywy, zdecydowały się na współpracę z organizacjami pozarządowymi, jak na przykład Rzeszów z CARE czy Kraków z Save the Children.

Niektóre z jednostek samorządowych zdecydowały się również na bezpośrednie wystanie środków finansowych na pomoc Ukraińcom (związek metropolitalny GZM – 10 mln zł).

Wiele spośród samorządów i lokalnych społeczności działa już systemowo i nastawia się na pomoc w aklimatyzowaniu się uchodźców w polskiej codzienności. Między innymi uruchamiane są bezpłatne kursy nauki języka polskiego (w samym

Ciechanowie skorzystało z nich ponad 1000 osób), umożliwia się współuczestnictwo w zajęciach dla dzieci z pomocą tłumaczy (m.in. we Wrocławiu). Przykładem interesującej formy pomocy jest stworzenie poradnika o sposobach aklimatyzacji imigrantów w Polsce, dostępnego w języku polskim i ukraińskim, w wersji papierowej oraz zdigitalizowanej, na wzór pomysłu z Gdyni.

Jednym z podstawowych obszarów obligatoryjnej pomocy samorządów jest edukacja. Do dnia 9 maja 2022 r. polskie szkoły i przedszkola zarejestrowały 197 413 dzieci uchodźczych, w tym najwięcej w Warszawie (17 059), Wrocławiu (6385) i Krakowie (6357). Warto dodać, że część uczniów ukraińskich przybyłych do Polski nadal pozostaje w systemie zdalnego nauczania ukraińskiego. Równocześnie jednak część z nich może zdecydować się na przejście do systemu polskiego od nowego roku szkolnego. Skala tych potrzeb jest więc jeszcze wysoce niedoszacowana.

Każda gmina przyjmująca uchodźców decyduje się de facto na niedotrzymanie postanowień budżetowych w sferze obciążenia wydatkami na usługi publiczne, w tym szkolnictwo, podstawową opiekę medyczną czy działania urzędu (nowe zadania, zwiększenie obciążenia pracą, koszty pośrednie, takie jak tłumaczenie). Co więcej, gminy mają świadomość ryzyka wystąpienia ograniczeń w dostępie do usług publicznych lub obniżenia ich jakości, o ile pozostaną w formie dotychczasowej. Szczególnie w związku z tym ryzykiem doceniana jest pomoc oddolna – lokalnej społeczności, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych (NGO)¹¹. W ramach podziękowań za tę współpracę Ciechanów zwolnił wolontariuszy z podatku od nieruchomości.

¹¹ Choć brak precyzyjnych danych liczbowych, należy przyjąć, na podstawie upublicznianych w mediach informacji, że w pomoc na rzecz Ukraińców oprócz rzeszy zwykłych obywateli zaangażowane są, bezpośrednio lub pośrednio, setki NGO w Polsce, w tym również organizacji kościelnych i związków wyznaniowych.

Pomoc oddolna ma jednak charakter tymczasowy, żywiołowy, a przede wszystkim niekompleksowy i obciążony niepewnością. Ze „spontanicznego sprintu” zobowiązani jesteśmy przejść do działań przemyślanego taktycznie „maratonu”, przygotowanego na nieokreślony wymiar wielkościowy i czasowy. Szacuje się, że przy optymistycznym wariacie rychłego zakończenia konfliktu w Ukrainie, w Polsce może zamieszkać ok. 1,5–2 mln uchodźców, co będzie oznaczać, że co dwudziesta osoba w naszym kraju będzie obciążona ryzykiem problemów traumy wojennej i przesiedlenia¹². Jakie koszty obsługi generuje przeciętny uchodźca? Brak danych na ten temat można zastąpić pewnym stwierdzeniem, że koszty będą niższe, o ile pomoc przerodzi się w sprawny system zarządzania.

Problemy i wyzwania na przyszłość

W tym ostatnim zdaniu kryje się kilka zasadniczych obszarów problemowych, których skuteczne rozwiązanie stanowiłoby punkt wyjścia dla działań o charakterze systemowym. Mowa tu przede wszystkim o bytności materialnej, fizycznej w formie godnego zamieszkania, pracy i korzystania z podstawowych usług publicznych (edukacja, służba zdrowia). Na drugim miejscu wybrzmiewa wsparcie w związku z negatywnymi skutkami separacji rodzin, w tym dzieci zupełnie lub częściowo pozbawionych opieki. Po trzecie, istnieje ryzyko dyskryminacji oraz barier funkcjonowania w obszarach narastania fali migracji (jest to szczególnie istotne wyzwanie dla Katowic, Wrocławia i Rzeszowa, gdzie udział mniejszości ukraińskiej wzrósł już odpowiednio do 23–35% populacji). Po czwarte, zdrowie psychiczne i wsparcie psychologiczne. Tylko przez ostatnie trzy mie-

siące 14% spośród uchodźców obsługiwanych przez UNHCR skorzystało z pomocy psychologicznej. Ponadto do problemów trudnych do oszacowania należą handel ludźmi, problemy ludzi bezdomnych, a także przemoc ze względu na płeć (GBV). Kwestia często pomijana w raportach dotyczy zaś pomocy zwierzętom, w tym chorym i bezdomnym.

W chwili obecnej samorządowcy, strona społeczna i eksperci wskazują na deficyty pomocowe i organizacyjne w zakresie udzielania tej pomocy. Pierwszym obszarem wymagającym wsparcia jest relokacja uchodźców z punktów przygranicznych. Wskazuje się na potrzebę dążenia do:

- opracowania systemu pozwalającego na monitorowanie w trybie ciągłym dostępności miejsc zakwaterowania w ujęciu ogólnopolskim celem proporcjonalnej relokacji uchodźców do mniejszych ośrodków,
- stworzenia bazy informacji o możliwościach zakwaterowania i uzyskania pracy, dostępnej również już w Ukrainie, tak aby transfer uchodźców do Polski przebiegał w możliwie najszybszy i najbezpieczniejszy sposób,
- zwiększenia świadomości wśród uchodźców w zakresie możliwych miejsc docelowych oraz ich potencjału, również na arenie unijnej i międzynarodowej.

¹² Źródło: Centrum Polityk Publicznych UE w Krakowie, „Inicjatywa Nowa Solidarność”, Kraków, marzec 2022.

W obszarach koncentracji uchodźców zasadniczymi problemami pozostają:

- niezapowiedziane transporty zbiorowe (szczególnie pociągi),
- brak platformy wymiany informacji między samorządami,
- weryfikacja i przygotowanie zasobu nieruchomości na terenie gminy do celów pomocowych (nie tylko noclegowych),
 - tu często niezbędne są dodatkowe środki wsparcia finansowego celem przystosowania budynku do nowej funkcji,
- rozszerzenie form informacyjnych poza punkty stacjonarne, w tym w formie telefonicznej i internetowej,
- deficyt punktów recepcyjnych o standardach UNHCR,
- zwiększenie chłonności placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych.

Oczekiwane działania na poziomie centralnym:

- stworzenie systemu chłonności migracyjnej (przynajmniej w ujęciu wojewódzkim),
- określenie zdolności recepcyjnych w ciągu tygodnia,
- współpraca z krajami posiadającymi doświadczenie i sprawdzoną politykę uchodźczą w zakresie tworzenia systemu zarządzania uchodźcami w Polsce,
- współpraca z państwami deklarującymi chęć przyjęcia uchodźców,
- jasne komunikaty prawne, w tym w zakresie finansowania pomocy,
- zwiększenie liczby pracowników urzędów związanych z obsługą uchodźców oraz ich wynagrodzeń,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, w tym regularne reagowanie na zgłaszane potrzeby wsparcia,
- uruchomienie różnych form dostępu do mieszkań socjalnych, w tym agencji najmu społecznego, budowy mieszkań komunalnych, inwentaryzacji zasobu możliwego do wykorzystania,
- podjęcie działań mających na celu uzupełnienie deficytów kadrowych w służbie zdrowia.

SAMORZĄDOWY OKRĄGŁY STÓŁ

SAMORZĄD – RZĄD – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – UKRAJNA – BIZNES – NAUKA

9 maja | HALA STULECIA
2022 | WROCŁAW

4.

Diagnoza obszarów systemowego wsparcia – rekomendacje podstolików

Wprowadzenie

Do prac nad diagnozą systemowego wsparcia uchodźców z Ukrainy zaprosiliśmy 115 uczestników, którzy reprezentowali wszystkie zaproszone do Samorządowego Okrągłego Stołu środowiska: przedstawicieli urzędujących władz samorządowych, stronę społeczną, ekspertów ze świata

nauki, nauczycieli, lekarzy, pracowników służb publicznych (instytucji państwowych i samorządowych) oraz przedstawicieli biznesu.

Praca ekspertów skoncentrowana była wokół ośmiu zagadnień tematycznych, które tworzyły oś każdego stolika:

Numer podstolika	Nazwa podstolika	Zakres problemowy prac i rekomendacji – tematy
1.	Integracja społeczna i działania obywatelskie	- Aktywność obywatelska – zadania oraz programy inkluzji społecznej na rzecz i z udziałem uchodźców - Redukcja napięć i konfliktów – potrzebne działania - Obszar edukacji obywatelskiej i kreowanie liderów w nowych społecznościach - Oferta społeczna i kulturalna dla nowych mieszkańców - Potencjał sektora organizacji pozarządowych oraz narzędzia wymiany wiedzy/dobrych praktyk
2.	Rynek pracy, gospodarka i ekonomia społeczna	- Bariery na rynku pracy i możliwe ułatwienia dla uchodźców w aktywizacji zawodowej - Przedsiębiorczość i ekonomia społeczna w nowych warunkach
3.	Mieszkalnictwo	- Rozwój infrastruktury społecznej i mieszkaniowej dla potrzeb nowych mieszkańców gmin - Potrzeby mieszkaniowe uchodźców w dużych i małych ośrodkach

Numer podstolika	Nazwa podstolika	Zakres problemowy prac i rekomendacji – tematy
4.	Edukacja i nauka	- Jaki system edukacji wypracować wobec napływu uczniów z Ukrainy: opcje pracy zdalnej w systemie edukacji ukraińskiej (mieszkanie tu – edukacja tam), edukacja tu – klasy przygotowawcze i co dalej? - Jakie szczególne potrzeby zgłasza polska edukacja w tym kontekście - Potrzeby infrastrukturalne i finansowe: małe i duże ośrodki - Nauka wobec wyzwań uchodźczych – możliwy wkład nauki
5.	Finanse, podział zadań i legislacja	- Policzmy się – potrzeby finansowe oraz mechanizmy finansowe w związku z integracją społeczną i bytową uchodźców - Podział zadań: rząd – samorząd – NGO - Prawo w kryzysie – prawne aspekty działania NGO w sytuacjach kryzysowych - Konieczne zmiany w prawie
6.	Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo	- Obawy przed „obcym” - Działania zaradcze – wojna w Internecie, wojna komunikacyjna - Bezpieczeństwo informacyjne - Walka z dezinformacją

Numer podstolika	Nazwa podstolika	Zakres problemowy prac i rekomendacji – tematy
7.	Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	- System ochrony zdrowia – POZ i specjaliści wobec napływu uchodźców: małe i duże ośrodki - Potrzeby finansowe i kadrowe systemu pomocy społecznej i służby zdrowia - Potencjał kadrowy uchodźców – jak go wykorzystać w służbie zdrowia i pomocy społecznej na rzecz uchodźców - Konieczne zmiany w organizacji służby zdrowia i pomocy społecznej
8.	Wsparcie Ukrainy, sieciowanie i współpraca europejska	- Pomoc humanitarna i odbudowa; rola miast polskich i miast partnerskich w tych działaniach - Potrzeby na dziś i na jutro - Potencjał i możliwości współpracy krajowej i międzynarodowej

Praca w podstolikach podczas Samorządowego Okrągłego Stołu rozpoczęła się już 18 kwietnia i zakończyła warsztatami 8 maja, dzień przed głównym wydarzeniem.

Podczas sesji warsztatowej w dniu 8 maja tworzone były główne rekomendacje przedstawione przez koordynatorów podstolików następnego dnia przy Okrągłym Stole. Szerzej rekomendacje te i wypowiedzi prezentujemy w rozdziale 5: „Obrazy Samorządowego Okrągłego Stołu – Rekomendacje i dyskusja”. W tym rozdziale prezentujemy znacznie szerszy, pogłębiony materiał, na który składają się:

- diagnoza problemów w związku z kryzysem uchodźczym i wojną w Ukrainie,

- szczegółowe rekomendacje zmian w obszarach polityk publicznych,
- propozycje koniecznych zmian legislacyjnych.

Liczymy, że przedstawione diagnozy, rekomendacje oraz propozycje legislacyjne znajdą uznanie w oczach przedstawicieli władz publicznych – Prezydenta, Premiera, Rządu, Sejmu i Senatu. W naszym przekonaniu są one pierwszym tego rodzaju kompleksowym materiałem dla wypracowania zmian obejmujących funkcjonowanie państwa w jego różnych obszarach na styku zadań rządu – samorządu i strony społecznej w celu stworzenia systemowej polityki migracyjnej oraz powiązanej z nią reformy polityk publicznych państwa.

SKŁAD PODSTOLIKA

Karolina Dreszer-Smalec	Prezeska Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
Tomasz Wiśliński	Wrocławski Park Technologiczny
Edwin Bendyk	Prezes Fundacji im. Stefana Batorego
Agnieszka Kosowicz	Prezeska Fundacji Polskie Forum Migracyjne
Agata Stafiej-Bartosik	Prezeska Fundacji Ashoka – Innowatorzy dla Dobra Publicznego
Małgorzata Sieńczyk	Dyrektor Biura Zarządu Głównego Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta
Dorota Zmarzlak	Wójt gminy Izabelin
Arkadiusz Chęciński	Prezydent Sosnowca
Michał Guć	Wiceprezydent Gdyni
Dorota Feliks	Dyrektorka Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego
prof. Maciej Duszczyk	Ośrodek Badań Naukowych Nad Migracjami, UW
prof. dr hab. Maria Halamska	Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk
Olena Vorovchenko	Członkini Zarządu Fundacji Ptach
Anna Szadkowska	Zastępczyni Dyrektora Biura Partycypacji Społecznej ds. Równego Traktowania i Konsultacji Społecznych w Lublinie
Tomasz Pactwa	Dyrektor Biura Pomocy i Projektów Społecznych Urząd M.ST. Warszawa
Elżbieta Kois-Żurek	Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia Urząd Miasta Krakowa
Anna Bojanowska-Sosnowska	Fundacja Przyszłość Pokoleń
Paweł Marczewski	Fundacja im. Stefana Batorego
Joanna Kucharczyk-Jurgielewicz	Fundacja Ashoka – Innowatorzy dla Dobra Publicznego

PODSTOLIK **INTEGRACJA SPOŁECZNA I DZIAŁANIA OBYWATELSKIE**

- Aktywność obywatelska – zadania oraz programy inkluzji społecznej na rzecz i z udziałem uchodźców
- Redukcja napięć i konfliktów – potrzebne działania
- Obszar edukacji obywatelskiej i kreowanie liderów w nowych społecznościach
- Oferta społeczna i kulturalna dla nowych mieszkańców
- Potencjał sektora organizacji pozarządowych oraz narzędzia wymiany wiedzy/dobrych praktyk

Koordynator: Karolina Dreszer-Smalec
OFOP

Sekretarz: Tomasz Wiśliński
Wrocławski Park Technologiczny

4.1. Podstolik Integracja społeczna i działania obywatelskie

I. W obszarze problemowym Aktywność obywatelska – zadania oraz programy inkluzji społecznej na rzecz i z udziałem osób z doświadczeniem uchodźstwa i migracji, wykorzystanie potencjału migracji w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Szybko rosnąca liczba ludności w polskich miastach może wywołać kryzys dostępu do strategicznych zasobów, jak mieszkania czy usługi publiczne. W dłuższej perspektywie taka sytuacja nieuchronnie doprowadzi do napięć społecznych, których można uniknąć, podejmując skuteczne lokalne działania integracyjne. Integracja nie może się jednak powieść bez zaangażowania gości i nowych mieszkańców z Ukrainy – konieczne jest wykorzystanie potencjału ich aktywności społecznej.

Rekomendacje

1.1. Stworzenie spójnej i skoordynowanej polityki migracyjnej i integracyjnej, służącej rozwojowi społeczności lokalnej, przy równorzędnym włączeniu partnerów (rządu, samorządu, organizacji społecznych, w tym migranckich oraz innych partnerów społecznych), zakładające utworzenie warunków dla pełnego wykorzystania wspólnego potencjału oraz zapewnienie finansowania

1.2. Stworzenie systemowych, w tym finansowych, zachęt do podejmowania skoordynowanych działań w zakresie integracji na poziomie lokalnym, skierowanych do JST, NGO, szkół, uczelni wyższych, grup formalnych oraz grup nieformalnych, w szczególności w zakresie nauki języka polskiego

1.3. Stworzenie systemu usuwania barier w aktywności społecznej osób uchodźczych i migranckich przybywających do Polski

Działania integracyjne na rzecz nowych mieszkańców podejmowane lokalnie już od momentu ich przybycia skutecznie łagodziłyby potencjalne konflikty i nieporozumienia między nowymi a starszymi mieszkańcami. Aby takie działania były możliwe na skalę odpowiadającą wyzwaniom, musiałyby otrzymać dodatkowe wsparcie finansowe z budżetu, ponieważ środki własne wielu JST nie wystarczyłyby na ich podejmowanie na większą skalę. Dlatego finansowanie powinno być oparte na systemie grantowym, w którym potencjalni gospodarze chcący przyjąć uchodźców mogliby ubiegać się o dodatkowe środki. Lokalne inicjatywy integracyjne same decydowałyby o sposobie wydatkowania środków z grantów, rozliczane byłyby na podstawie spełnienia kilku prostych kryteriów, jak zapewnienie uchodźcom mieszkania, miejsc w szkołach, przedszkolach i żłobkach dla dzieci oraz zatrudnienia dla rodziców. Rozwój lokalnych działań integracyjnych byłby również zachętą dla uchodźców, by nie osiedlać się tylko w największych miastach, ale budować nowe życie w różnych częściach Polski.

Usunięcie barier w podejmowaniu działalności społecznej przez nowych mieszkańców z Ukrainy sprawi, że integracja będzie nie tylko procesem oddolnym, lokalnym, ale też obustronnym, angażującym zarówno osoby nowo przybyłe, jak i gospodarzy przyjmujących ich w swoich miejscowych wspólnotach obywatelskich.

II. W obszarze problemowym Redukcja napięć i konfliktów – budowanie spójności społecznej – potrzebne działania

Wraz z napływem uchodźców wzrasta zagrożenie pojawiania się konfliktów zarówno na linii migranci – Polacy, jak i na linii migranci, którzy przybyli do Polski przed wojną – uchodźcy wojenni. Dodatkowo bariera językowa wraz z różnicami kulturowymi mogą prowadzić do różnego rodzaju nieporozumień. Podobnie jak nieznanostwo prawa w Polsce, która może stanowić kanwę potencjalnych nadużyć czy oszustw.

Rekomendacje

2.1. Zapewnienie dostępu do porad prawnych, tłumaczy, mediatorów, asystentów cudzoziemca występujących na danym terenie administracyjnym

2.2. Prowadzenie odpowiedzialnej polityki komunikacyjnej dotyczącej obecności osób z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w Polsce

Proponowane ułatwienia, w tym zapewnienie bezpłatnego dostępu do porad prawnych, tłumaczy oraz mediatorów, ma na celu ochronę oraz pomoc migrantom w sytuacjach, w których narażeni są oni na nieuczciwe praktyki między innymi ze strony pracodawców lub usługodawców. Pomoc asystenta cudzoziemca ma natomiast na celu pomoc migrantom w sytuacjach administracyjnych związanych między innymi z kontaktem ze szkołą czy urzędem. W kontekście rekomendacji nr 2.2. służy ona niwelowaniu konfliktów poprzez świadome kreowanie języka komunikacji dotyczącej migrantów na terenie Polski.

III. W obszarze problemowym Aktywizacja potencjału społecznego, ekonomicznego i kulturowego osób z doświadczeniem migracji i uchodźstwa na rzecz spójnego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

Integracja społeczna jest procesem wielostronnym. Obejmuje nie tylko integrację osób z doświadczeniem uchodźczym i migracyjnym do społeczności przyjmującej. Skuteczna integracja wymaga rozwoju wszystkich. Jak pokazuje doświadczenie z długoletnich kryzysów humanitarnych i uchodźczych, istnieje wysokie ryzyko, że jeśli osoby uchodźcze nie będą traktowane jako sprawcze i podmiotowe, uzależnią się od zewnętrznej pomocy. Zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej jest szczególnie niebezpieczne wobec spójności tkanki społecznej. Prowadzi do wzrostu nastrojów i postaw antymigranckich, ksenofobicznych oraz wykluczenia społecznego.

Pracowniczki i pracownicy sektora publicznego, w tym urzędnicy, nauczyciele, przedstawiciele służb mundurowych i służby zdrowia, potrzebują dostosować swoją pracę do obecności i potrzeb nowej grupy z doświadczeniem uchodźczym w społeczeństwie. Obecnie wiele osób z sektora publicznego zgłasza trudności ze świadczeniem usług.

Rekomendacje

3.1. Wspieranie procesu samoorganizacji osób z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym oraz wykorzystanie ich potencjału (m.in. inkubatory NGO, przedsiębiorcze, socjalne) w tworzeniu rozwiązań specyficznych wyzwań społecznych (adresat rząd i samorząd)

3.2. Aktywne włączenie osób z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym w procesy decyzyjne (planowanie, budowanie strategii lokalnych,

projektowanie rozwiązań) poprzez działania partycypacyjne oraz doradcze na szczeblu lokalnym oraz rządowym (adresat rząd i samorząd)

3.3. Kształcenie kadr w zakresie integracji międzykulturowej oraz uwzględnienie tej perspektywy na wszystkich etapach kształcenia (adresat rząd i samorząd)

Osoby doświadczające uchodźstwa i migracji są wyposażone na równi z członkami społeczeństwa przyjmującego w kapitał społeczny, kulturowy i twórczy. Udana integracja społeczna skutkuje wzrostem jakości życia wszystkich członków społeczeństwa obywatelskiego.

Jednocześnie należyte wsparcie osób uchodźczych pozwoli im zachować podmiotowość i sprawczość oraz rozwijać kompetencje, które będą potrzebne w kraju pochodzenia w przypadku, gdy taka osoba zechce do niego wrócić po ustaniu konfliktu.

Kadry instytucji publicznych, w tym jednostek samorządu terytorialnego (urzędów, szkół, placówek służby zdrowia) powinny być kształcone w zakresie pracy z osobami o różnych potrzebach. W zakresie integracji społecznej kadry powinny kształcić kompetencje wrażliwości na wielokulturowość, różne potrzeby poznawcze i edukacyjne, rozwiązywanie konfliktów, prowadzenie dialogu społecznego, prowadzenie procesów współpracy wieloksektorowej, umiejętności rozpoznawania potrzeb i aktywne generowanie rozwiązań, zarządzanie zmianą. Katalog kompetencji nie jest zamknięty.

IV. W obszarze problemowym Oferta społeczna i kulturalna dla nowych mieszkańców

W integracji społecznej migrantów/uchodźców kluczowe jest zbudowanie relacji, więzi między „miejscowymi” a „przyjezdnymi”. Jednocześnie nowi mieszkańcy pochodzący z obcej kultury to rewolucja dla polskich miast i miasteczek. Włączenie tego sektora w proces budowania integracji może sprzyjać jego wzbogaceniu, należy przy tym pamiętać, że proces ten musi odbywać się z poszanowaniem tożsamości migrantów, uwzględnieniem bogactwa i różnorodności kultury ukraińskiej.

Rekomendacje

4.1. Współtworzenie oraz realizacja wraz z osobami z doświadczeniem migranckim/uchodźczym oferty społecznej i kulturalnej dopasowanej do potrzeb społeczności lokalnej (adresat rząd i samorząd)

4.2. Dążenie do spójności społecznej przy zachowaniu szacunku dla odrębności kulturowej, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji (adresat rząd i samorząd)

Działania społeczne i kulturalne są środkiem do stabilizacji emocjonalnej i budowania poczucia bezpieczeństwa u uchodźców. Mogą być kluczowym środkiem procesu integracji – budowania relacji, przestrzeni na spotkanie Ukraińców i Polaków. Szczególnie przy wspólnym budowaniu oferty dla osób z doświadczeniem migranckim/uchodźczym. Osoby z grupy docelowej same najlepiej określą, czy oferta jest rzeczywiście dostępna, interesująca i adekwatna do ich potrzeb.

V. W obszarze problemowym Potencjał sektora organizacji pozarządowych oraz narzędzia wymiany wiedzy/dobrych praktyk

Wg stanu na 31 grudnia 2021 r. w Polsce aktywnie działało 70 tys. organizacji pozarządowych. To o 18 tys. mniej niż w roku 2018 i aż o 21 tys. mniej niż w roku 2016. Problemy NGO:

- 36% nie dysponuje budżetem większym niż 100 tys. zł, 67% miało problem z dostępem do środków finansowych, a 46% problem z płynnością finansową;
- 34% miało problem z utrzymaniem ciągłości świadczenia usług na rzecz ich odbiorców.

Jednocześnie 83% pracowało w 2021 r. z samorządami, uskarżając się zarazem na nadmierną biurokrację (63%)¹.

NGO realizują coraz więcej zadań publicznych i potrzebują do tego środków publicznych, stabilizacji oraz obligatoryjnego systemu włączenia w decyzje krótko-, średnio- i długoterminowe władz, zapewnienia ciągłości działania, włączenia w budowanie międzysektorowego systemu zarządzania kryzysowego. To kluczowy zasób i partner do budowania systemu inkluzywnego, opartego na mechanizmach, wiedzy i doświadczeniu NGO.

Rekomendacje

5.1. Zbudowanie przejrzystego i obiektywnego systemu finansowania kompleksowej działalności organizacji pozarządowych, zakładającego rozwój ich potencjału instytucjonalnego (adresat rząd)

5.2. Wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych jako trwałego zasobu wiedzy, doświadczenia i struktur w celu włączenia w działania kryzysowe/systemowego uczestnictwa we wspieraniu polityk publicznych na jasnych zasadach i w konkretnej perspektywie (adresat rząd i samorząd)

Dla zapewnienia szybkiej i skutecznej reakcji na możliwe kolejne wyzwania i kryzysy potrzebne jest wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych. Powinno być ono oparte na długoterminowym, przejrzystym i obiektywnym systemie finansowania nakierowanym na rozwój potencjału instytucjonalnego. Organizacje powinny również zostać włączone na zasadzie rzeczywistego partnerstwa w planowanie i realizację polityk publicznych. Wzmocnienie NGO przełoży się na wzmocnienie całego państwa w budowaniu jego odporności na obecne i przyszłe sytuacje kryzysowe.

¹ (2021) Kondycja organizacji pozarządowych – najważniejsze fakty. Stowarzyszenie Klon/Jawor – <https://kondycjango.pl/>.

SKŁAD PODSTOLIKA

Janina Ewa Orzełowska	Członek Zarządu Województwa Mazowieckiego
Magdalena Okulowska	Prezes ARAW
Damian Guzman	Zastępca Dyrektora Generalnego GREMI PERSONAL Sp. z o.o.
Maria Lewandowska-Mika	Prezes Dolnośląskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
Marta Siciarek	Pełnomocniczka marszałka woj. pomorskiego, przedst. portalu pośrednictwa pracy dla uchodźców
Jacek Jaśkowiak	Prezydent Poznania
Mirostaw Lech	Wójt Korycina
Grzegorz Dzik	ZIG
Kazimierz Kimso	NSZZ Solidarność
Igor Lisin	Fundacja Ukraina
Krzysztof Ingot	Założyciel firmy Personnel Service (agencja zatrudnienia)
Paulina Kapuścińska	Dyr. ds. public affairs Pelion
Myroslava Keryk	Prezeska Zarządu Fundacji „Nasz Wybór”
Sergiusz Kmiecik	Przewodniczący RM Wrocławia
Vladyslav Zvarych	Prezes Fundacji Związku Polaków Miasta Kijowa

PODSTOLIK **RYNEK PRACY, GOSPODARKA I EKONOMIA SPOŁECZNA**

- Bariery na rynku pracy i możliwe ułatwienia dla uchodźców w aktywizacji zawodowej
- Przedsiębiorczość i ekonomia społeczna w nowych warunkach

Koordynator: Janina Ewa Orzełowska

Członek Zarządu Województwa Mazowieckiego

Sekretarz: Magdalena Okulowska

Prezes ARAW

4.2. Podstolik Rynek pracy, gospodarka i ekonomia społeczna

Przyjazd do Polski ponad 3,2 mln osób² z Ukrainy, z pośród których około połowa³ może zostać w naszym kraju, jest poważnym wyzwaniem, ale także szansą dla polskiego rynku pracy.

Uchodźcy, tak jak inni migranci, przywożą ze sobą umiejętności, doświadczenia i talenty, które mogą pozytywnie wpłynąć na rynek pracy. Jednocześnie aktywność zawodowa jest im potrzebna, aby mogli zachować niezależność finansową, a przede wszystkim zyskać szansę rozwoju zawodowego przed procesem przyszłej odbudowy swojego państwa.

Istnieje jednak szereg barier, które mogą ograniczyć potencjał uchodźców, a które powinny być przedmiotem działań realizowanych w ramach polityk publicznych na poziomie rządowym i samorządowym.

Uchodźcy często doświadczają trudności w transferze swoich umiejętności i wiedzy wyniesionych z kraju pochodzenia do potrzeb rynku pracy kraju, w którym znaleźli schronienie. Często mają też ograniczone możliwości nawiązywania kontaktów z lokalnymi pracodawcami i częściej niż rdzenni mieszkańcy doświadczają dyskryminacji na rynku pracy⁴. Dodatkowo, w sytuacji polskiej, biorąc pod uwagę strukturę demograficzną migrantów przymusowych z Ukrainy (40% stanowią kobiety w wieku 18–65 lat, 26% to dzieci), szczególnym wyzwaniem będzie stworzenie kobietom warunków do tego, aby mogły wykonywać pracę⁵.

Proponowane poniżej rekomendacje odpowiadają na te wyzwania.

I. W obszarze problemowym Bariery w dostępie do rynku pracy

Rekomendacje

1.1. Program finansowego wsparcia przedsiębiorstw w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz dofinansowanie podjęcia działalności gospodarczej przez obywatelki i obywateli Ukrainy.

W dynamicznej sytuacji wciąż trwających działań wojennych, z jaką mamy do czynienia, obywatele Ukrainy często poszukują pracy krótkoterminowej, która pozwoli im na niezależność finansową na czas, w którym będą pozostawać w Polsce.

Wsparcie dla przedsiębiorców oferują urzędy pracy w ramach Funduszu Pracy. Przedsiębiorcy mogą ubiegać się m.in. o refundację kosztów poniesionych na wynagrodzenia, składki na ubezpieczenie społeczne w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych. Wszystkie te formy wymagają rejestracji obywatela Ukrainy jako osoby bezrobotnej w urzędzie pracy i są długoterminowe: w zależności od instrumentu od 6 miesięcy do 2 lat oferowanego zatrudnienia.

W obliczu zbliżającego się okresu prac sezonowych, który może być szansą dla obywateli Ukrainy w podjęciu krótkoterminowej pracy (taka oferta jest obecnie najbardziej poszukiwana),

2 Zob. <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

3 Por. <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2022/03/Spotlight-Wydanie-Specjalne-2022.pdf>

4 Muller J., Beckers P. (2018), "From skills to work: Guidelines for designing policies to strengthen labour market integration of refugees in the EU International Organization for Migration", The UN Migration Agency, <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/197073/197073pub.pdf>, dostęp: 9.05.2022 r.

5 Centre for Migration Research Nr3(37), marzec 2022, Wydanie Specjalne.

umożliwienie przedsiębiorcom (w szczególności małym i średnim) korzystania z narzędzi wsparcia na prostych i przede wszystkim szybkich zasadach jest kluczowe w perspektywie krótkoterminowej. Potrzebny jest dodatkowy instrument (np. przewidziany w Specustawie o pomocy obywatelom Ukrainy czy stworzenie nowych form redystrybucji środków unijnych) ułatwiający pracodawcom dostęp do form wsparcia.

1.2. Stworzenie bazy kompetencji uchodźców oraz stały monitoring zapotrzebowania zatrudnienia w danych sektorach

Z danych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej wynika, **że w Polsce już pracuje ok. 130 tys. ukraińskich uchodźców. Potrzebny jest system kojarzący i precyzyjnie dopasowujący pracodawców i poszukujących pracy obywateli Ukrainy.**

Ostatnia nowelizacja specustawy zapowiada powstanie systemu informatycznego ułatwiającego nawiązywanie kontaktów między pracodawcami a poszukującymi pracy uchodźcami. To ważne działanie, ale wymaga uwzględnienia wsparcia i stymulacji na poziomie regionalnym. Bazy regionalne mają trzy cele:

- diagnozę regionalnych rynków pracy (ile osób z Ukrainy, z jakimi kwalifikacjami, w jakich zawodach, gotowych podjąć pracę lub potrzebujących szkoleń przebywa na danym rynku pracy),
- połączenie tych danych z informacjami o sektorowych zapotrzebowaniach lokalnego rynku pracy (barometry WUP) oraz ofertami pracy spływającymi od pracodawców,
- zebranie CV i połączenie osoby z konkretnym lokalnym pracodawcą, wewnątrz danego województwa i, docelowo, ogólnopolsko.

Dane odnośnie do kompetencji zawodowych i planów obywateli Ukrainy, w formie krótkich ankiet (CV), mogą być zbierane w PUP oraz we wszystkich instytucjach, gdzie Ukraińcy załatwiają inne sprawy: urzędach miast, OPS, ZUS oraz powstających punktach pomocy gotówkowej UN-HCR i innych. W przeciwnym razie wystąpi ryzyko trudności koordynacji i rozproszenia realizowanych zadań.

Działanie integrujące dane, poprzez zbieranie od różnych instytucji i uporządkowanie za pomocą dedykowanego portalu na poziomie regionalnym, pomoże zarówno obywatelom Ukrainy, jak i samorządom nie tylko informacyjnie, ale może też stać się skutecznym narzędziem relokacji na obszarze kraju.

1.3. Program masowej i szybkiej nauki języka polskiego dla obywateli Ukrainy, którzy chcą podjąć pracę

Brak znajomości języka polskiego na poziomie podstawowym jest poważną barierą dla obywateli Ukrainy w procesie starania się o pracę. W tym przypadku także istnieją rozwiązania pomocowe dla przedsiębiorców oferowane przez urzędy pracy czy Krajowy Fundusz Szkoleniowy. Dostęp do tych narzędzi obostrzony umowami i gwarancjami pracodawców.

Tymczasem rekomendujemy stworzenie niezależnego od pracodawców ogólnopolskiego programu nauki języka dostępnego dla obywateli Ukrainy. Program powinien obejmować przede wszystkim bezpłatny dostęp do aplikacji e-learningowej (obecnie jest dostępny przez <https://ua.etutor.pl/>). Ważnymi dodatkowymi formami powinny być kursy online z lektorem i stacjonarne (spełniające także funkcję integracyjną), prowadzone np. przez organizacje pozarządowe w ramach programu. W zależności od zapotrze-

bowania na rynku pracy kursy powinny być dostosowane do specyfiki danej branży. Taka dywersyfikacja działań znacznie przyspieszy proces podstawowej komunikacji.

1.4. Ujednolicenie dostępu do rynku pracy oraz zakładania działalności gospodarczej (dla obywateli Ukrainy, którzy przyjechali przed i po 24 lutego 2022 r.)

Statystyki pokazują, że najwięcej uchodźców pojawiło się w tych miastach, gdzie już wcześniej przebywali i pracowali obywatele Ukrainy. To dość oczywisty mechanizm psychologiczny. Mogli oni liczyć także na wsparcie mieszkaniowe, informacyjne i po prostu czuli się bezpieczniej. Ta kooperacja między obywatelami Ukrainy jest bardzo ważnym elementem integracji nowych przybyszów i może stać się także ważnym czynnikiem aktywizującym ich w Polsce na czas ich pobytu w naszym kraju.

Specustawa przewiduje ułatwienia w zatrudnieniu, a także założeniu działalności gospodarczej nowym przybyszom (przybywającym na terytorium Polski po 24 lutego 2022 r.). Bariery psychologiczne, takie jak trauma czy poczucie tymczasowości nie skłaniają obecnie uchodźców do przedsiębiorczych inicjatyw. Tymczasem właśnie ich rodacy, którzy przybyli do Polski przed rozpoczęciem wojny, mogą być wsparciem i przez dostęp do łatwiejszych procedur stać się także pracodawcami.

II. W obszarze problemowym Ekonomia społeczna

Rekomendacje

2.1. Tworzenie i rozwój spółdzielni społecznych

Działania z zakresu ekonomii społecznej nabierają w sytuacji uchodźczej szczególnego znaczenia. Rozszerzenie działań mających na celu tworzenie spółdzielni społecznych zatrudniających obywateli Ukrainy będzie skutecznym zagospodarowaniem ich umiejętności.

Spółdzielnie społeczne (dziś wg Krajowego Rejestru Sądowego – 2067 podmiotów) tworzą wyspecjalizowane narzędzie długofalowego wsparcia osób i rodzin doświadczających sytuacji kryzysowych. Fundusze UE, Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, aktywni przedsiębiorcy oraz samorządy stosujące społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne dokonały od tego okresu znaczącego ich rozwoju.

Długofalowe wsparcie Ukraińców doświadczających traumy, utraty bliskich i stabilności życiowej wymagają holistycznego wsparcia. Spółdzielnie tworzą efektywne narzędzie tego rodzaju pomocy.

Elementy niezbędne do tworzenia i rozwoju spółdzielni to:

- liderzy oraz zaangażowane, trwałe i aktywne lokalne wsparcie (spółdzielnie są tworzone przez osoby fizyczne lub przez jednostki pozarządowe oraz samorządowe),
- fundusze (samorządowe, rządowe, unijne),
- system zakupu produktów i usług w spółdzielniach, w tym z wykorzystaniem klauzul społecznych oraz we współpracy z przedsiębiorcami.

2.2. Wsparcie organizacji pozarządowych oferujących kompleksową opiekę nad uchodźcami (także w zakresie organizacji lub wsparcia w zatrudnieniu)

Organizacje pozarządowe od pierwszych dni wojny w Ukrainie włączyły się w pomoc osobom uciekającym z tego kraju. Niemal w każdym aspekcie pomocy obywatelom Ukrainy i w każdym jej obszarze to właśnie organizacje pozarządowe były w stanie zareagować najszybciej. Są też często „najbliżej” obywateli Ukrainy i najszybciej identyfikują ich potrzeby, tworząc często kompleksową ofertę wsparcia (obejmującą również pomoc w zatrudnieniu czy zakwaterowaniu).

Rekomendujemy udzielenie szerokiego wsparcia, w szczególności tym organizacjom, które oferują kompleksową pomoc w formule „one-stop-shop”. Nie można mówić o pracy bez rozmowy o miejscu zamieszkania czy opieki dla dzieci. NGO są w stanie najszybciej stworzyć taką kompleksową ofertę.

III. W obszarze problemowym Integracja i kooperacja

Rekomendacje

3.1. Kampania informacyjna podkreślająca kooperację, a nie rywalizację na rynku pracy

W procesie integracji oprócz konkretnych działań potrzebna jest kampania społeczna o wspólnej narracji, tworzona na każdym poziomie: lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Kampania miałaaby na celu wskazanie intencji aktywizacji zawodowej obywateli Ukrainy:

- Potrzebę zagospodarowania umiejętności uchodźców i zaoferowania im godnego spędzenia czasu, niezależności finansowej podczas pobytu na terenie Polski, przygotowanie ich do odbudowy zniszczonej wojną Ukrainy,
- brak konkurencji dla obywateli polskich – niwelowanie obaw.

SKŁAD PODSTOLIKA

Tomasz Fijolek	Unia Metropolii Polskich
Michał Ciesielski	Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN
Sebastian Lorenc	Wiceprezydent Wrocławia
Jerzy Łuźniak	Prezydent Jeleniej Góry
Hanna Gill-Piątek	Koło Poselskie Polska 2050
Hubert Trammer	New Bauhaus
Kordian Kochanowicz	Danish Refugee Council
Andrzej Wojewódzki	Sekretarz Lublina
Jarosław Chałtampowicz	Radny Rady Miejskiej Wrocławia
Iwona Tokarska	Gospodarka Lokalowa Sosnowiec
Marcin Gołaszewski	Radny Rady Miejskiej Łodzi
Damian Raczkowski	Radny Rady Miejskiej Łodzi
Hanna Milewska-Wilk	Instytut Rozwoju Miast i Regionów
Katarzyna Przybylska	Fundacja Habitat for Humanity Poland

PODSTOLIK **MIESZKALNICTWO**

- Rozwój infrastruktury społecznej i mieszkaniowej dla potrzeb nowych mieszkańców gmin
- Potrzeby mieszkaniowe uchodźców w dużych i małych ośrodkach

Koordynator: Tomasz Fijołek
Unia Metropolii Polskich

Sekretarz: Michał Ciesielski
KPZK PAN (administracja, nauka)

4.3. Podstolik Mieszkalnictwo

Tematem obrad podstolika była sytuacja mieszkaniowa uchodźców z Ukrainy. Wyzwanie polega na stworzeniu rozwiązań, które umożliwią uchodźcom bezpieczne i godne zamieszkiwanie na terenie Polski.

Sytuacja mieszkaniowa i słaba dostępność mieszkań dla Polaków już przed wojną w Ukrainie była bardzo dużym problemem. Teraz problem ten dotyczy zarówno obywateli polskich, jak i ukraińskich. Przyczyny tego stanu rzeczy są złożone i obejmują czynniki o charakterze politycznym, ekonomicznym i demograficznym.

Trzy perspektywy czasowe

Rekomendowane działania służące poprawie sytuacji mieszkaniowej uchodźców przyporządkowano trzem perspektywom czasowym. Po dział ten odzwierciedla typowe sytuacje, w jakich znajdują się uchodźcy. Perspektywa krótkotermini-

nowa to na ogół pierwsze dni (lub tygodnie) po opuszczeniu ojczystego kraju, kiedy to najważniejszą kwestią jest doraźne zaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych. Perspektywa średnioterminowa to rozwiązania zapewniające najważniejsze funkcje społeczne i praktyczne do czasu bezpiecznego powrotu do Ukrainy (obecnie pozwolenie na pobyt wydawane jest uchodźcom na 18 miesięcy). Perspektywa długoterminowa to rozwiązania dla osób, które zdecydują się pozostać w Polsce za zawsze lub na wiele lat.

Osobną kwestią jest kolejność podejmowania rekomendowanych działań. Szczególnie pilne do realizacji są działania przyporządkowane perspektywom krótko- i średnioterminowej, w których obecnie funkcjonują uchodźcy z Ukrainy. Z kolei perspektywa długoterminowa wymaga złożonych, systemowych zmian polityki mieszkaniowej kraju, co obliuguje instytucje publiczne do odpowiednio wczesnego ich zainicjowania.

PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA	PERSPEKTYWA ŚREDNIOTERMINOWA	PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA
Kryzys	Tymczasowość	Pobyt stały
• zamieszkanie zbiorowe • działania w trybie pomocy humanitarnej • stała gotowość	• do 18 miesięcy • pomieszczenia, mieszkania tymczasowe • w trybie mieszanym	• powyżej 18 miesięcy • mieszkanie stałe, indywidualne • w trybie ogólnym, na zasadach obowiązujących innych mieszkańców

Założenia ogólne

Obecnie trwający kryzys można wykorzystać jako okazję do poprawy ogólnej sytuacji mieszkaniowej w Polsce

Obecna sytuacja daje większe przyzwolenie społeczne na zmiany w obszarze polityki mieszkaniowej i otwiera nowe możliwości długoterminowego rozwiązywania problemów mieszkaniowych, które będą służyć zarówno mieszkańcom gmin, jak i uchodźcom.

- **Działania nie mogą stać ze sobą w konflikcie**

Rozwiązania najbardziej pilne nie powinny prowadzić do negatywnych skutków długoterminowych: trwałego pogorszenia standardu zamieszkiwania w Polsce, rozlewania się miast, zaniechania polityki przestrzennej czy marginalizacji opinii społecznej i potrzeb lokalnych społeczności.

- **Działania muszą być odporne na różne scenariusze przyszłości**

Działania w każdej perspektywie wymagają opracowania skalowalnych mechanizmów odpornych na różne scenariusze, uwzględniające zarówno wzrost, jak i zmniejszenie napływu uchodźców, powroty do Ukrainy, migracje związane z odbudową Ukrainy, braki surowcowe, zmiany polityki energetycznej itp.

I. Perspektywa krótkoterminowa – schronienie w trybie pomocy humanitarnej

Rekomendacje

1.1. Utrzymanie odpowiedniego poziomu gotowości zakwaterowania zbiorowego i wypracowanie długofalowej polityki migracyjnej

Aktualny poziom zakwaterowania zbiorowego skutecznie zapewnia schronienie dla uchodźców. Niezbędne jest utrzymanie hal zakwaterowania zbiorowego w gotowości na nagły kryzys (np. nowa duża fala migrantów). Miejsca te powinny spełniać określone standardy i dysponować przeszkolonymi zespołami, które w kilkanaście godzin będą mogły przygotować hale do ponownego działania i je obsługiwać.

Wdrożenie międzynarodowych standardów minimum zakwaterowania zbiorowego dostosowanych/zaadaptowanych do warunków polskich (i do warunków lokalnych).

Obecnie warunki w różnych lokalizacjach są zróżnicowane, gdyż nie ma jednego obowiązującego standardu ani systemu ich monitorowania. Międzynarodowe organizacje humanitarne dysponują standardami w zakresie zakwaterowania, które należy dostosować do sytuacji w Polsce i w ramach koordynacji przyjąć jako wspólne rozwiązanie.

Wspólne standardy będą wspierać zaufanie społeczne, elastyczność zakwaterowania oraz redukować napięcia społeczne. Umożliwiają elastyczne relokacje oraz pozwolą na optymalizację wydatków.

1.2. Wzmocnienie współpracy międzynarodowej w zakresie wsparcia mieszkalnictwa, zakwaterowania krótkoterminowego i programu integracji

Współpraca międzynarodowa w sytuacji masowego przyjazdu uchodźców jest niezbędna, aby zapewnić odpowiednie standardy jakościowe działań pomocowych, wspierać rozwiązywanie sytuacji kryzysowych, umożliwiać pozyskiwanie i efektywne wykorzystywanie środków finansowych, ułatwiać i przyspieszać efektywne rozwiązania prawne. W sytuacji skokowego wzrostu fal migracyjnych możemy potrzebować wcześniejszego rozpoznania zaplecza mieszkaniowego w innych krajach UE oraz możliwości transportu do tych miejsc. W wymiarze symbolicznym współpraca międzynarodowa wspiera ruch solidarnościowy, także w wymiarze europejskim.

II. Perspektywa średnioterminowa – mieszkanie tymczasowe

Rekomendacje

2.1. Ustanowienie sprawnego, międzysektorowego mechanizmu koordynacji na rzecz mieszkalnictwa

Aktualnie współpraca międzysektorowa jest niewystarczająca, aby zapewnić rozwiązania problemu mieszkalnictwa dla rodzin w potrzebie (także uchodźczych) mieszkających w Polsce. Konieczne jest ustanowienie sprawnego systemu koordynacji obejmującego sektor publiczny, prywatny i społeczny. Umożliwi to lepsze wykorzystanie środków, przyczyni się do redukcji napięć społecznych, pozwoli unikać duplikowania działań, zapewni wymianę wiedzy i zminimalizuje ryzyko podejmowania błędnych decyzji. Koordynacja musi wspierać i łączyć rozwiązania przekrojowo, w zakresie mieszkalnictwa, edukacji i opieki nad dziećmi, ochrony zdrowia, rynku pracy i integracji społecznej.

2.2. Relokacja do małych i średnich miast

Warto prowadzić działania zachęcające uchodźców do przeniesienia się i pozostania w średnich i małych miastach. Działania te wymagają powiązania ze sobą danych na temat zasobów mieszkaniowych w tych miastach, potrzeb rynku pracy oraz kwalifikacji zawodowych uchodźców (patrz rekomendacja „Baza wiedzy o uchodźcach”). Ponadto realizacja działań pociąga za sobą potrzebę zapewnienia odpowiedniego poziomu usług społecznych, komunikacji publicznej z miastami dużymi oraz działań integracyjnych. Relokacja wsparta finansowo z budżetu centralnego może skokowo poprawić sytuację demograficzną i ekonomiczną miast kurczących się.

2.3. Wsparcie dla Polaków goszczących uchodźców z Ukrainy (we wspólnym gospodarstwie domowym i mieszkaniu na wynajem)

Utrzymanie i przedłużenie tej kluczowej obecnie formy zakwaterowania uchodźców wymaga wsparcia dla osób ich goszczących. Przedłużająca się tymczasowa sytuacja wspólnego zamieszkiwania będzie prowadziła do konfliktów interpersonalnych wynikających z obniżenia standardu życia i różnic kulturowych. W skali makro grozi to masowym zjawiskiem wtórnej bezdomności spowodowanym utratą tymczasowego lokum. W ramach pilnych działań należy doprecyzować świadczenie „40 zł dziennie”, wprowadzić prawną ochronę najemców, aby nie czuli się zagrożeni bezterminowym udostępnianiem swoich mieszkań, wprowadzić weryfikację pomocy uchodźcom pod kątem ich dochodów i sytuacji materialnej, wprowadzić czytelne pozafinansowe formy wsparcia oraz zasady przyjmowania do domów uchodźców niebędących obywatelami Ukrainy.

2.4. Aktywizacja rynku najmu mieszkań

Znaczną liczbę gotowych do zamieszkania lokali mogą stanowić istniejące mieszkania z rynku najmu krótkoterminowego. Te zasoby mogłyby zostać uruchomione poprzez zmiany prawne ograniczające najem krótkoterminowy w celu zasilenia nimi rynku najmu długoterminowego przy jednoczesnym wzmocnieniu ochrony praw najemców.

2.5. Konwersja budynków biurowych

Adaptacja budynków biurowych na potrzeby średnioterminowego zamieszkania wymaga współpracy z sektorem prywatnym. Konieczne jest uregulowanie kwestii prawnych i uwzględnienie polityki przestrzennej miast. Konwersja nie może bowiem spowodować spadku jakości zamieszkania w perspektywie długoterminowej (doświetlenie, dostęp do usług społecznych, zieleni, komunikacji itp.).

2.6. Budownictwo modułowe w reżimie polityki przestrzennej gminy (zintegrowane osiedla modułowe dla uchodźców)

Potrzebna jest szybka realizacja tymczasowych inwestycji mieszkań modułowych zintegrowanych z tkanką miejską i zgodnych z lokalną polityką przestrzenną (w szczególności pod kątem przeznaczenia terenu). Mieszkania te powinny zostać rozmieszczone w sposób uniemożliwiający gettoizację – pod względem skali i lokalizacji. Aby to rozwiązanie było racjonalnie realizowane, konieczne jest uwzględnienie czynników technologicznych, planistycznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych. Inwestycje modułowe mogą być lokowane w mniejszych ośrodkach miejskich, w zgodzie z wytycznymi, które opisano w ramach rekomendacji „Relokacja do małych i średnich miast”.

2.7. Baza wiedzy o uchodźcach

Niezbędna w skutecznym zarządzaniu kryzysem uchodźczym będzie centralna i nasycona danymi baza danych o uchodźcach. Baza pozwoli opisać potrzeby, zaprojektować odpowiedni proces pomocowy i koordynować działania zlecone przez rząd i realizowane przez JST (w wybranych zakresach przez NGO). Baza powinna uwzględniać dane dotyczące umiejętności, kompetencji, kwalifikacji uchodźców na potrzeby rynku pracy, ale także ich zapotrzebowania na pomoc. W kwestii mieszkalnictwa pozwoli na oszacowanie zapotrzebowania na lokum dla uchodźców na każdym etapie pobytu – zarówno przebywających w punktach recepcyjnych i halach, jak i tych, którym kończą się umowy najmu i muszą opuścić mieszkania tymczasowe.

2.8. Wymiana informacji na szczeblu międzynarodowym pozwalająca na weryfikację danych osobowych

Pozyskiwanie danych o przeszłości osób, które ubiegają się o pomoc w Polsce i chcą nająć mieszkanie w Polsce, pozwoli sprawdzić ich wiarygodność (karalność, dochody, ew. długi i ciągłość zatrudnienia w Ukrainie), a także odnaleźć ich, jeśli zmienią miejsce pobytu. Będzie to znaczące ułatwienie dla banków, instytucji przy najmie rynkowym i dla osób wjeżdżających bez dokumentów tożsamości.

III. Perspektywa długoterminowa

Rekomendacje

3.1. Uruchomienie innych niż gminne zasobów mieszkaniowych

Zwiększenie zasobu dostępnych cenowo mieszkań można zrealizować poprzez uruchomienie zasobów prywatnych oraz publicznych innych niż gminne (np. spółki skarbu państwa). W tym celu należy wykorzystywać model Społecznych Agencji Najmu, aktywizować zasób publiczny, powiększać zasób czynszowy, ponadto wprowadzić narzędzia angażujące kapitał prywatny. Możliwe jest wykorzystanie pustostanów na cele mieszkaniowe poprzez remonty i adaptację lokali mieszkalnych, jak również adaptację publicznych obiektów o innej funkcji na cele mieszkaniowe. Warto rozważyć remont dużych lokali komunalnych i przekazywanie ich do podnajmu przez kilka rodzin (*cohousing*).

3.2. Uelastycznienie przepisów dotyczących najmu

Weryfikacji i zmiany wymaga szereg przepisów dotyczących najmu, egzekucji, procedur przejmowania nieruchomości dziedzicznych (i spłacania ich zadłużenia) oraz gospodarowania zasobem będącym w zarządzaniu gmin, tak aby służył on osobom faktycznie potrzebującym oraz dawał większe bezpieczeństwo i stabilizację poszczególnym interesariuszom. Działania w tym zakresie wymagają uporządkowania przepisów po konsultacji z interesariuszami w celu wyważenia kwestii zarówno ochrony najstarszych lokatorów, jak i interesów właścicieli mieszkań. Zmiany w przepisach mogą ograniczyć koszty sądowe samorządów i spowodować znaczne oszczędności w procedurach. Zmiany w zasadach najmu mogą uwolnić dodatkowo część pustostanów prywatnych.

3.3. Zmiany w finansowaniu polityki mieszkaniowej gmin i zarządzaniu zasobem komunalnym

Konieczne jest przeciwdziałanie komercjalizacji zasobu mieszkaniowego gmin. Niezbędne są rozwiązania prawne zwiększające ten zasób, angażujące do tego celu budżet centralny i budżety inwestorów mieszkaniowych. Działania powinny objąć:

- reformę dodatków mieszkaniowych,
- dofinansowanie utrzymania zasobu (remonty, adaptacje),
- zwiększenie budżetu funduszu dopłat BGK i wsparcie budownictwa w formie bezzwrotnych dotacji oraz uelastycznienie warunków przydzielania,
- wprowadzenie wieloletnich programów wsparcia polityki mieszkaniowej gmin środkami zarezerwowanymi na ten cel w budżecie, które powinny obejmować inwestycje mieszkaniowe i remonty pustostanów oraz przekazanie terenów skarbu państwa i spółek państwowych gminom, spółkom budownictwa społecznego i SIM,
- obciążenie opłatami niezabudowanych działek przeznaczonych w planach pod zabudowę (w zgodzie z polityką przestrzenną gmin), co pomoże zwiększyć podaż działek pod zabudowę,
- wzmocnienie mechanizmów TBS/SIM, spółdzielnie i kooperatywy, jednak bez możliwości wykupienia mieszkań na własność, szczególnie w zasobach budowanych przez gminy.

3.4. Zwiększenie roli kapitału prywatnego w tworzeniu zasobu mieszkaniowego

Wprowadzenie narzędzi angażujących kapitał prywatny w tworzenie komunalnego zasobu mieszkaniowego obejmujących:

- procent lokali przekazywanych gminie,
- ZPI (Zintegrowane Plany Inwestycyjne),
- zachęty do wykorzystywania modelu „lokal za grunt” oraz podobnych mechanizmów,
- wypracowanie modelu społecznych deweloperów (non-profit lub o obniżonym zysku),
- długookresowe ograniczenie najmu krótkoterminowego na rzecz długoterminowego powodujące lokalne zmniejszenie overtourismu i wyludniania się centrów miast oraz pozyskanie stałych mieszkańców płacących podatki.

SKŁAD PODSTOLIKA

Magdalena Czarzyńska-Jachim

Alicja Pacewicz

Renata Kaznowska

Krzysztof Kasztura

Iwona Waszkiewicz

Grzegorz Kubalski

Milena Kowalska

Natalia Gebert

Ewa Halska

Jarosław Delewski

prof. Arkadiusz Wójs

prof. Tomasz Zatoński

dr Kinga Białek

Monika Miłowska

Oksana Matiienko

Elżbieta Krawczyk

Sławomir Broniarz

Yuliia Markus

Anna Grygierek

Michał Nowosielski

Wiceprezydentka Sopotu

Fundacja Szkoła z Klasą, S.O.S dla Edukacji

Wiceprezydentka Warszawy

Wiceburmistrz Cieszyna

Wiceprezydentka Bydgoszczy

Zastępca Dyrektora Biura Związku Powiatów Polskich

Wiceprzewodnicząca Stowarzyszenia Wielkopolska
– kierunek Europa

Prezes Zarządu Fundacji Inicjatywa Dom Otwarty

Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Kadry
Kierowniczej Oświaty

Dyrektor Departamentu Edukacji UM we Wrocławiu

Rektor Politechniki Wrocławskiej

Prorektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu,
Koordynator ds. studentów ukraińskich KRUWiO

Wykładowczyni ze Szkoły Edukacji Polsko-Amerykańskiej
Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego

Prezeska Fundacji CultureLab

Nauczycielka języka ukraińskiego i kultury ukraińskiej

Członkini Zarządu Centrum Edukacji Obywatelskiej

Prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego

Centrum Ukraińskie Kultury i Rozwoju

Burmistrz Strumienia, Współprzewodnicząca Zespołu
ds. Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu
i Samorządu Terytorialnego

Ośrodek Badań nad Migracjami

PODSTOLIK **EDUKACJA I NAUKA**

- Jaki system edukacji wypracować wobec napływu uczniów z Ukrainy: opcje pracy zdalnej w systemie edukacji ukraińskiej (mieszkanie tu – edukacja tam), edukacja tu – klasy przygotowawcze i co dalej?
- Jakie szczególne potrzeby zgłasza polska edukacja w tym kontekście
- Potrzeby infrastrukturalne i finansowe: małe i duże ośrodki
- Nauka wobec wyzwań uchodźczych – możliwy wkład nauki

Koordynator: Magdalena Czarzyńska-Jachim
Wiceprezydentka Sopotu

Sekretarz: Alicja Pacewicz
Fundacja Szkoła z Klasą, S.O.S dla Edukacji

4.4. Podstolik Edukacja i nauka

Warunki skutecznego wsparcia edukacji dzieci i młodych ludzi z Ukrainy

W opracowaniu przedstawiamy rozwiązania w dziewięciu obszarach edukacji. Warunkiem skutecznej realizacji tych rekomendacji jest uwzględnienie 10 założeń przekrojowych w podejściu do problemu, jaki stwarza obecność kilkuset tysięcy młodych ludzi z Ukrainy w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego⁶.

- **Proces edukacji jako osiowy element integracji** – szkoła, przedszkole i inne placówki edukacyjne jako miejsce adaptacji, integracji, punkt kontaktu oraz wsparcia dla dzieci i rodziców, a nie tylko dostawca wiedzy.
- **Odporna i otwarta szkoła** – nie chodzi o działania doraźne, ale o tworzenie rozwiązań trwałych i niedyskryminacyjnych (dla wszystkich dzieci z doświadczeniem migracji, nie tylko ukraińskich) oraz o wysoką jakość edukacji i wsparcie dla wszystkich, także polskich uczennic i uczniów.
- **Współpraca i synergia** – wspólne działanie zaangażowanych stron: samorządów, organizacji społecznych (także międzynarodowych), wyższych uczelni oraz rządu. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych jako partnerów, a nie tylko wykonawców zleconych zadań.
- **Adekwatne środki finansowe** – potrzebne pilne określenie źródeł i uruchomienie procedur finansowania dodatkowych zadań związanych z edukacją: środki z budżetu centralnego ze wsparciem funduszy z Unii Europejskiej.
- **Włączenie ukraińskich podmiotów** – niezbędne jest zaangażowanie organizacji, obywateli i młodych ludzi z Ukrainy, a także władz i ukraińskich uczelni wyższych w działania w szkołach, wspólnotach lokalnych, regionalnie i centralnie.
- **Wzmocnienie samodzielności** – budowanie sprawczości szkół, jednostek samorządowych jako organów prowadzących i społeczności lokalnych zgodnie z konstytucyjnymi zasadami pomocniczości i decentralizacji.
- **Pilne i przejrzyste regulacje prawne** – dobre, proste prawo, bez nadmiernej regulacji (raczej w kierunku deregulacji), konsultowane z zainteresowanymi stronami.
- **Wysokie standardy pracy z dziećmi** – wypracowanie i upowszechnienie standardów pracy placówek edukacyjnych, a także asystentów kulturowych i innych osób pracujących z dziećmi z doświadczeniem migracji i ich polskimi rówieśnikami.
- **Rozwój kompetencji kadry nauczycielskiej** – pilnie potrzebne szkolenia i materiały edukacyjne do pracy z klasą wielokulturową, z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym, a także do wsparcia psychospołecznego.
- **System gromadzenia i udostępniania danych** – niezbędne stale aktualizowane i dostępne dane o liczbie dzieci ukraińskich z poszczególnych roczników, liczbie studentów, nauczycieli, zasobach lokalowych i in.

6 Podstawowe informacje o sytuacji ukraińskiej edukacji i nauki prezentacja Ministra Edukacji i Nauki Ukrainy.

I. Włączenie ukraińskich dzieci i młodzieży do polskiego systemu edukacji

Obecnie brakuje kompleksowych rozwiązań umożliwiających stopniowe i elastyczne włączanie ukraińskich dzieci do polskiego systemu edukacji. Regulacje wprowadzane są często ad hoc, bez społecznych konsultacji. Nauczycielki i nauczyciele – zarówno ci z oddziałów przygotowawczych, jak i ogólnodostępnych – potrzebują wsparcia metodycznego w pracy z dziećmi, które dopiero uczą się języka polskiego.

Rekomendacje

- 1.1. Opracowanie modelu adaptacji i integracji wewnątrzszkolnej
- 1.2. Dopracowanie koncepcji pracy oddziałów przygotowawczych⁷
- 1.3. Zapewnienie wsparcia metodycznego nauczycielkom i nauczycielom pracującym z dziećmi w klasach ogólnodostępnych: wzmocnienie kadrowe szkół
- 1.4. Pilne określenie zasad oceniania, klasyfikacji i egzaminów, z uwzględnieniem różnicowego poziomu kompetencji językowych
- 1.5. Opracowanie narzędzi do diagnozy i opisu poziomu kompetencji przedmiotowych (np. „linie rozwoju”)
- 1.6. Modyfikacja podstawy programowej języka polskiego dla osób uczących się tego języka jako obcego (z mniejszą liczbą lektur obowiązkowych)
- 1.7. Stworzenie alternatywnej ścieżki rekrutacyjnej, w tym klas powitalnych („zerowych”) w szkołach ponadpodstawowych

⁷ W tym: jak długo dzieci w nich pozostają, kiedy mogą wejść do klas ogólnodostępnych, jak ma wyglądać integracja w szkole, jaki tryb i stopień wyrównywania różnic programowych, jaka możliwość łączenia z ukraińską edukacją zdalną, lekcje polskiego w ramach rozkładu zajęć czy dodatkowo.

- 1.8. Stworzenie systemowego i szkolnego modelu wsparcia psychospołecznego (zasady i ścieżki)

II. Wsparcie osób uczących się w systemie ukraińskim

Obecnie znaczna część dzieci z Ukrainy i ich rodzin zamierza wrócić do swoich domów – powinni mieć prawo kontynuowania nauki w języku ukraińskim. Obecnie większość z nich korzysta z edukacji zdalnej według ukraińskiego programu nauczania. Potrzebują wsparcia edukacyjnego, czasem technicznego (sprzęt, dostęp do Internetu) oraz kontaktów z polskimi rówieśnikami w placówkach edukacyjnych. Tymczasem polska oświata oferuje im niewiele.

Rekomendacje

- 2.1. Stworzenie systemu rejestracji uczniów pozostających w zdalnej edukacji
- 2.2. Stworzenie warunków organizacyjno-prawnych i finansowych do tworzenia lokalnych centrów wspomagających zdalną naukę – ze zlecaniem zadań organizacjom pozarządowym
- 2.3. Zapewnienie samorządom warunków do organizowania zajęć adaptacyjnych i integracyjnych, a także nauki języka polskiego włączających dzieci uczące się w domach
- 2.4. Tworzenie szkół/oddziałów międzynarodowych z ukraińskim językiem i programem nauczania z finansowaniem z budżetu państwa i w porozumieniu z Ukrainą

III. Zorganizowanie opieki i edukacji dla małych dzieci

W Polsce przebywa co najmniej 200 tys. małych dzieci w wieku poniżej 7 lat. Niemal wszystkie pozostają w domach ze swoimi matkami. Ze względu na brak przestrzeni i kadry nauczycielskiej przyjęcie dzieci do publicznych przedszkoli było dotąd możliwe prawie wyłącznie dzięki zwiększeniu przez MEiN limitu dzieci w grupach. By umożliwić dzieciom dostęp do zajęć przedszkolnych i innych zorganizowanych form wczesnej edukacji, zaś ich opiekunkom podjęcie pracy, potrzebne są adekwatne środki finansowe z budżetu państwa oraz odpowiednie regulacje prawne.

Rekomendacje

- 3.1. Ułatwienie prawne i dofinansowanie tworzenia domowych punktów opieki przedszkolnej i żłobkowej
- 3.2. Wprowadzenie do przedszkoli międzygrupowych zajęć językowych, adaptacyjnych oraz integracyjnych, a dodatkowo elementów edukacji wielokulturowej
- 3.3. Zatrudnienie asystentów kulturowych i osób mówiących po ukraińsku, by ułatwić komunikację i pracę z dziećmi i ich rodzinami
- 3.4. Wzmocnienie współpracy przedszkoli z organizacjami pozarządowymi w prowadzeniu dodatkowych zajęć dla dzieci, warsztatów dla rodziców i szkoleń dla nauczycieli

IV. Zapewnienie doradztwa i edukacji zawodowej ukraińskiej młodzieży

Uczniowie ukraińscy wchodzą do edukacji zawodowej później niż polscy, a sama ścieżka odbiega od rozwiązań stosowanych w Polsce. Trzeba zapewnić im doradztwo zawodowe oraz dostosować sposoby nauczania, oceniania i egzaminowania do ich potrzeb.

Rekomendacje

- 4.1. Dostosowanie procedur egzaminacyjnych do potrzeb uczniów (np. egzamin w języku ukraińskim)
- 4.2. Stworzenie odrębnej ścieżki szkoleniowej dla nauczycieli techników i szkół branżowych
- 4.3. Zachęcanie do podejmowania nauki w zawodach deficytowych na rynku pracy, w tym tworzenie oddziałów przygotowawczych w szkołach uczących tych zawodów
- 4.4. Wzmocnienie i dofinansowanie doradztwa zawodowego dla ukraińskiej młodzieży

V. Wspieranie dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami

Dzieci ukraińskie ze specjalnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami oraz stresem pourazowym, wymagają diagnozy, a następnie działań edukacyjno-terapeutycznych. Wiele z nich nigdy nie było diagnozowanych i to polski psycholog lub pedagog jest pierwszą osobą, która rozpoznaje problem i kieruje do wstępnego badania. Polscy specjaliści potrzebują wsparcia osób mówiących po ukraińsku (lub rosyjsku) oraz narzędzi w tych językach.

Rekomendacje

- 5.1. Zatrudnienie ze środków budżetu państwa specjalistów ukraińskojęzycznych w poradniach, szkołach i przedszkolach, pracujących w parze z polskim pedagogiem lub psychologiem
- 5.2. Wprowadzenie szybkiej ścieżki uznania/weryfikacji ukraińskich orzeczeń
- 5.3. Szkolenie nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych w zakresie diagnozy oraz rozumienia zachowań dziecka w okresie adaptacji
- 5.4. Zapewnienie pełnego finansowania od chwili przyjęcia do szkoły, a nie uzyskania orzeczenia
- 5.5. Zakup licencji na narzędzia diagnostyczne dla dzieci obcojęzycznych

VI. Wykorzystanie wakacji do przygotowania do nowego roku szkolnego

Dzieci ukraińskie w edukacji zdalnej są odcięte od naturalnego ośrodka adaptacji i integracji, jakim jest szkoła. Również uczniowie, którzy trafili już do szkół, nie powinni teraz tracić kontaktu z polskim językiem i rówieśnikami. Należy wykorzystać okres wakacji na wspólne zajęcia integracyjne, edukacyjne i rekreacyjne dla ukraińskich oraz polskich dzieci.

Rekomendacje

- 6.1. Organizowanie półkolonii i innych form zajęć dla dzieci ukraińskich, także tych uczących się zdalnie, oraz polskich – pilnie potrzebne regulacje i środki finansowe

- 6.2. Prowadzenie zajęć adaptacyjnych, integracyjnych i edukacyjnych w otwartej formule (wycieczki, pikniki, zajęcia sportowe itp.)
- 6.3. Przeszkolenie opiekunów i wolontariuszy z metod pracy w środowisku wielokulturowym i z dziećmi z doświadczeniem migracji

VII. Zapewnienie kadry nauczycielskiej i rozwijanie jej kompetencji

Edukacja setek tysięcy dzieci z Ukrainy wymaga dodatkowego wysiłku i godzin pracy nauczycielek i nauczycieli, a zwykle także zatrudnienia dodatkowych osób. Brakuje nauczycieli – zwłaszcza w dużych miastach, gdzie mieszka większość uchodźców. Brakuje szkoleń i materiałów rozwijających kompetencje w zakresie edukacji wielo- i międzykulturowej, antydyskryminacyjnej, wsparcia psychospołecznego i językowego.

Rekomendacje dotyczące kwestii nauczycielek i nauczycieli z Ukrainy:

- 7.1. Stworzenie jasnej i prostej procedury zatrudniania
- 7.2. Uproszczenie zasad nostryfikacji dyplomów: uznawanie kwalifikacji na zasadach sprzed 2006 r., zwolnienie z opłat nostryfikacyjnych
- 7.3. Stworzenie programu szkoleń przygotowawczych (nauka języka polskiego, dydaktyka przedmiotowa, praca wychowawcza) i programów wsparcia w trakcie pracy
- 7.4. Rozważenie określenia docelowego poziomu znajomości języka polskiego umożliwiającego pracę z polskimi uczniami oraz zapewnienie środków na intensywne np. trzymiesięczne kursy⁸

⁸ Zespół nie był w tej kwestii jednomyślny – pojawiły się głosy, że utrudni to wejście nauczycieli z Ukrainy do szkół.

Rekomendacje dotyczące polskich nauczycieli i nauczycieli

- 7.5. Stworzenie oferty studiów podyplomowych (wyższe uczelnie) i kursów doskonalących (organizacje społeczne i placówki doskonalenia): nauczanie języka polskiego jako obcego, metody pracy w szkole wielokulturowej, z uczniem z doświadczeniem migracji, antydyskryminacyjnych oraz ze wsparcia psychospołecznego
- 7.6. Opracowanie listy rekomendowanych materiałów do nauki języka polskiego oraz zestawów materiałów dydaktycznych do innych przedmiotów z uproszczonymi językowo zadaniami
- 7.7. Rozszerzenie zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (prowadzonej przez Ośrodek Rozwoju Edukacji) o materiały dla dzieci uchodźczych z wykorzystaniem zasobów wypracowanych przez organizacje społeczne i inne instytucje
- 7.8. Zapewnienie finansowania z budżetu centralnego dodatkowej pracy nauczycielek i nauczycieli

VIII. Zapewnienie finansowania dodatkowych zadań edukacyjnych

Edukacja 200 tys. dzieci z Ukrainy, a w perspektywie może nawet wielokrotności tej liczby, musi oznaczać zwiększone wydatki. Obejmują one opłacenie dodatkowej pracy nauczycieli, psychologów, samorządowych urzędników, a także wydatków na przygotowanie nowych pomieszczeń, transport czy programy wakacyjne. Pomoc uchodźcom to zadanie państwa. Przerzucenie kosztów edukacji dzieci na samorządy, opieranie się na entuzjazmie wolontariuszy oraz środkach

pozyskiwanych przez NGO (m.in. za granicą) nie rozwiązuje problemu. Edukacja dzieci z Ukrainy to nie tylko gest solidarności, ale i inwestycja w przyszłość.

Rekomendacje

- 8.1. Zapewnienie finansowania z budżetu centralnego rzeczywistych kosztów edukacji każdego ucznia z Ukrainy – w tym roku i w latach kolejnych
- 8.2. Pokrycie z budżetu państwa (Fundusz Pomocy lub subwencja) pełnych kosztów wychowania przedszkolnego (w tym również w domowych punktach opieki)
- 8.3. Uruchomienie ogólnopolskiego programu inwestycyjnego dla samorządów: „Budowa, rozbudowa i modernizacja placówek oświatowych” (tam, gdzie nastąpił wzrost liczby uczniów)
- 8.4. Zabezpieczenie w budżecie państwa środków na pozaszkolne – także wakacyjne – zadania edukacyjne i adaptacyjne dla uczniów z Ukrainy, w tym realizowane przez NGO
- 8.5. Zapewnienie przejrzystości i jednolitości sposobu rozliczania środków z Funduszu Pomocy przeznaczonych na edukację dzieci ukraińskich
- 8.6. Finansowanie z budżetu państwa doskonalenia zawodowego nauczycieli i dyrektorów placówek edukacyjnych przygotowujących do pracy z ukraińskimi dziećmi w wielokulturowej szkole

IX. Wspieranie edukacji uchodźców z Ukrainy na wyższych uczelniach

Istnieje potrzeba wspólnych ustaleń i rozwiązań dotyczących przyjmowania i wspierania studentów, doktorantów i naukowców. Rosnąca liczba studentów z Ukrainy rodzi dodatkowe koszty: wynagrodzenia kadry akademickiej, socjalnego wsparcia oraz dotacji dla osób z niepełnosprawnościami. Należy refundować koszty działań już prowadzonych przez uczelnie i przeznaczać odpowiednie środki z budżetu państwa na kolejne miesiące i lata. Chodzi zarówno o doraźną pomoc, jak i rozwiązania systemowe w średnim i długim horyzoncie czasowym.

Rekomendacje

- 9.1. Kontynuowanie prac nad identyfikacją potrzeb i wdrażaniem rozwiązań w gronie organów przedstawicielskich, takich jak Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich, Związek Rektorów Uczelni Ukrainy i z udziałem MEIN⁹
- 9.2. Ustawowe doprecyzowanie zasad uznawalności ukraińskiego wykształcenia na polskich uczelniach i określenie możliwości kontynuacji nauki w Polsce, z uwzględnieniem oczekiwań strony ukraińskiej (obawy przed przejmowaniem studentów)
- 9.3. Budowanie partnerstwa między uczelniami polskimi i ukraińskimi, w tym prowadzenie programów wymiany, bilateralnych studiów doktoranckich, grantów dla wspólnych zespołów badawczych; rozważenie tworzenia

w Polsce tymczasowych filii ukraińskich uczelni, które widzą taką potrzebę

- 9.4. Zapewnienie środków na tworzenie infrastruktury (np. sale, sprzęt) do nauki zdalnej dla uchodźców kontynuujących studia na uczelniach ukraińskich
- 9.5. Budowanie mechanizmów integracji uczelni ukraińskich z Europejskim Obszarem Szkolnictwa Wyższego, Europejską Przestrzenią Badawczą oraz ułatwiających udział w sieciach uczelni i programie Erasmus+
- 9.6. Przeznaczenie odpowiednich środków budżetowych na stypendia dla uchodźców (być może także osób, które w wyniku wojny utraciły dochody), w tym dla naukowców z Ukrainy¹⁰; kontynuowanie programu „Solidarni z Ukrainą” przez kolejny rok akademicki (NAWA)¹¹
- 9.7. Uzupełnienie standardów i programów studiów pedagogicznych oraz specjalizacji nauczycielskich na innych kierunkach o zagadnienia pracy w środowisku wielokulturowym oraz pracy z uczniem z doświadczeniem migracji i uczącym się języka polskiego
- 9.8. Zwiększenie środków na naukę języka polskiego dla studentów z Ukrainy¹²
- 9.9. Zapewnienie zindywidualizowanego wsparcia dla ukraińskich studentów i pracowników naukowych z niepełnosprawnościami

9 W pracach uczestniczą także inne organy przedstawicielskie i instytucje, m.in. Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, NCN, NCBiR, NAWA, FNP.

10 W Polsce jest dziś 3000–6000 naukowców, stypendia otrzymało dotąd ok. 300 osób.

11 <https://nawa.gov.pl/nawa/aktualnosci/na-pomoc-srodowisku-akademickiemu-ukrainy-rusza-program-solidarni-z-ukraina>.

12 Np. 1500 zł na osobę/miesiąc przez 3 miesiące.

SKŁAD PODSTOLIKA

Artur Koziot	Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka
Katarzyna Urbańczyk-Maniowska	Departament Finansów Publicznych UM Wrocław
Piotr Frączak	Polska Fundacja im. Roberta Schumana
Andrzej Porawski	Dyrektor Biura Związku Miast Polskich
Katarzyna Gołębiewska	Wójt gminy Dąbrowa
Marcin Urban	Skarbnik Urzędu Miejskiego Wrocławia
prof. Jerzy Korczak	Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, Uniwersytet Wrocławski
Łukasz Gorczyński	Stowarzyszenie Dialog Społeczny, Zespół OFOP „Proste prawo dla NGO”
Daniel Witko	Helsińska Fundacja Praw Człowieka
Leszek Bonna	Wicemarszałek województwa pomorskiego
Agnieszka Zabłocka	Zastępca dyrektora w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej
Kamil Sobolewski	Główny Ekonomista Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej
Bartłomiej Potocki	Dyrektor Instytutu Praw Migrantów
Andrzej Nowakowski	Prezydent Płocka

PODSTOLIK **FINANSE, PODZIAŁ ZADAŃ I LEGISLACJA**

- Policzmy się – potrzeby finansowe oraz mechanizmy finansowe w związku z integracją społeczną i bytową uchodźców
- Podział zadań: rząd – samorząd – NGO
- Prawo w kryzysie – prawne aspekty działania NGO w sytuacjach kryzysowych
- Konieczne zmiany w prawie

Koordynator: Artur Kozioł
Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka

Sekretarz: Katarzyna Urbańczyk-Maniowska
Departament Finansów Publicznych,
UM Wrocław

4.5. Podstolik Finanse, podział zadań i legislacja

Podstolik obejmujący problematykę finansów, podziału zadań związanych z systemową pomocą w efektywnym prowadzeniu polityk zorientowanych na pomoc uchodźcom, siłą rzeczy kumulował w zakresie swoich zainteresowań wiele zagadnień merytorycznych wskazywanych w pracach pozostałych podstolików. Nie jest to rzecz niezwykła, jeśli uświadomimy sobie, że skuteczność systemowej pomocy zależy zarówno od precyzyjnego rozdziału zadań, jak też wynikających z nich zdolności do pokrywania stojących za tym kosztów. Niejednokrotnie spójne przedstawienie rozwiązań w tym względzie oznaczało dla ekspertów konieczność proponowania zmian legislacyjnych obejmujących wiele aspektów funkcjonowania państwa. Z tego choćby względu rekomendacje podstolika przybrały postać obszernych wskazań w jakich kierunkach i obszarach należy prowadzić zmiany w sposobie funkcjonowania władz, które działają w granicach i na podstawie prawa.

I. Wzmocnienie finansowania pomocy uchodźcom

W marcu 2022 r. miasta UMP¹³ i otaczające je gminy gościły prawie 70% spośród wszystkich obywateli Ukrainy, którzy przyjechali do Polski po 24 lutego i którzy mieszkali tu wcześniej – ponad 2 mln 200 tys. osób. Oznacza to skokowy wzrost populacji największych polskich miast, dla przykładu: populacja Rzeszowa wzrosła o 53%, zaś Warszawy o 15%. Jak zaznaczono w raporcie UMP, w dniach od 1 lutego do 1 kwietnia najwięcej Ukraińców przebywało w Warszawie – 469 628, Katowicach – 302 963 i Wrocławiu – 302 467. W Krakowie zatrzymało

się 230 tys. Ukraińców, w Gdańsku – blisko 224 tys., a w Rzeszowie – ponad 152 tys. Do Łodzi przybyło ponad 114 tys. osób, do Poznania – ponad 101 tys., do Lublina blisko 87 tys., a w Szczecinie zostało 84,5 tys. osób. W Bydgoszczy pojawiło się ponad 80 tys. uchodźców, a w Białymstoku – 62,5 tys.

Autorzy raportu wskazują, że tak błyskawiczne powiększanie się polskich miast o setki tysięcy nowych mieszkańców i użytkowników może spowodować wzrost napięć społecznych związanych z sytuacją na rynku pracy, pogłębieniem kryzysu mieszkaniowego czy pogorszeniem standardu niektórych usług.

Pojawia się pytanie o źródła finansowania niezbędne do wsparcia uchodźców i włączenia ich w funkcjonującą gospodarkę

Rekomendacje

1.1. Wzmocnienie finansowania pomocy uchodźcom poprzez pilne pozyskanie środków z Unii Europejskiej. Podjęcie rezolucji Sejmu RP zobowiązującej Radę Ministrów do pilnego podjęcia działań w celu pozyskania środków z Unii Europejskiej przeznaczonych dla uchodźców przebywających w Polsce

Tę rekomendację uznajemy za priorytetową.

Budżet Państwa, BGK czy PFR, tak jak budżet samorządów ma ograniczone możliwości, co jest pewnego rodzaju nowością wobec czasów pandemii, gdy NBP finansował wydatki publiczne na kwotę niemal 150 mld zł. Tym razem, wobec dwucyfrowej inflacji, taka pomoc może być ograniczona, a wydatki państwa na liczne programy wsparcia,

¹³ Raport „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse. Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach” opracowany przez Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich.

tarcze, zbrojenia będą musiały zostać sfinansowane na rynku obligacji, których rentowności już przekraczają 6%. Podział środków będzie niezwykle trudny, jeśli będzie ich za mało, a potrzeby związane z pomocą uchodźcom są ogromne. Źródłem finansowania mogą być także środki unijne, w szczególności specyficznie związane z pomocą uchodźcom. Skala tych środków przekazana dotychczas Polsce jest, w przeliczeniu na osobę, znacznie mniejsza niż w innych krajach. Po pierwsze, Polska powinna niezwłocznie doprowadzić do odblokowania przysługujących jej środków europejskich. Po drugie, Polska powinna zawnieść o dodatkowe środki w związku z wybuchem wojny w Ukrainie i masową emigracją do Polski ponad 2 milionów uchodźców. Skala tych dodatkowych środków powinna wynieść minimum 500 euro za osobę na miesiąc, czyli do końca 2022 r. niemal 10 mld euro. Po trzecie, Polska powinna uwzględnić skutki wojny w sposobie gospodarowania środkami budżetowymi oraz unijnymi, a także przeznaczyć istotną część środków pomocowych na inwestycje firm i aktywizację zawodową uchodźców, a nie tylko pomoc socjalną. W tym miejscu należy zaznaczyć, iż redystrybucja tych środków musi nastąpić w sposób transparentny.

II. Zwiększony PIT dla samorządów i NGO

Kryzys uchodźczy, z jakim samorządy mierzą się już od dwóch miesięcy, stanowi kolejne wyzwanie dla finansów samorządowych. Organizacja transportu, żywienia oraz bazy noclegowej dla uchodźców, a w długoterminowej perspektywie także miejsc w żłobkach, przedszkolach i szkołach – to tylko niektóre nowe zadania samorządów po wybuchu wojny w Ukrainie. Dodatkowo, a może przede wszystkim, wysoka inflacja i presja na podwyżki płac, zawirowania na rynku cen energii, podwyżki stóp procentowych oraz zmiany po-

lityki fiskalnej rządu RP wywierają skutek nie tylko dla gospodarki krajowej, ale także wpływają na sytuację finansową jednostek samorządu terytorialnego. Te wszystkie niesprzyjające zewnętrzne uwarunkowania i wyzwania nakładają się na niełatwą już sytuację finansową samorządów, które obok wprowadzonych w latach 2018–2019 niekorzystnych dla jednostek samorządu terytorialnego zmian podatkowych zmagają się również ze skutkami kryzysu epidemicznego. Dodatkowo wdrożone od początku roku 2022 rozwiązania w ramach Polskiego Ładu już powodują dalsze pogorszenie się kondycji finansowej samorządów, a w kolejnych latach doprowadzą do znacznego ograniczenia ich samodzielności finansowej. W kontekście ciągle nakładanych nowych, dotychczas nierealizowanych, zadań, takich jak pomoc uchodźcom, wszystkie działania rządu powinny być skierowane na pomoc i wzmocnienie dochodów własnych samorządów. Niestety od kilku lat trend jest odwrotny. Samorządy realizują coraz więcej zadań przy jednoczesnym ubytku dochodów własnych. W perspektywie nadchodzących lat wprowadzone od 2022 r. zmiany systemu podatkowego skutkują dalszą redukcją kluczowych dla budżetu miast dochodów podatkowych. System, który wg ministerstwa finansów ma zabezpieczać i działać korzystnie na finanse samorządów, de facto powoduje, że pomimo rosnącej inflacji oraz wzrostu wynagrodzeń dochody z PIT przekazywane do JST nie uwzględniają tych wzrostów. Sytuacja zaniżonych wpływów z podatków dochodowych zaistniała już we Wrocławiu i w innych samorządach od początku stosowania Polskiego Ładu, tj. od stycznia 2022 r., co pokazują dane z wykonania z tych źródeł po stronie budżetu państwa oraz samorządów. Dodatkowo aktualnie rząd pracuje na kolejną nowelizację ustawy o PIT. Jak wynika z przedstawionych założeń, zacznie to rodzić kolejne potencjalne

ubytki wpływów do budżetów samorządów. Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności, w jakich aktualnie muszą działać samorzady, skutkować to będzie brakiem możliwości uzyskania przez JST dochodów wystarczających do sfinansowania niezbędnych wydatków bieżących oraz majątkowych. Z problemami finansowania wzmózonych działań borykają się także NGO. Nie możemy zapominać, że to właśnie te organizacje wzięły na swoje barki znaczny ciężar pomocy uchodźcom.

Rekomendacje

2.1. Zwiększony PIT dla samorządów i NGO staje się kluczowy, dlatego postuluje się wzrost udziału w PIT dla samorządów. Postuluje się także podwyższenie do 1,5% możliwości odpisu z PIT na rzecz organizacji pozarządowych, a także wprowadzenie możliwości odpisu 1 % w podatku CIT na rzecz tych organizacji

2.2. W stosunku do dochodów gmin – podwyższenie wysokości udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze gminy z dotychczasowych 39,34% do 59,01%

2.3. W stosunku do dochodów powiatów – podwyższenie wysokości udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze powiatu z 10,25% do 15,375%

2.4. W stosunku do dochodów województw – podwyższenie wysokości udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, od podatników tego podatku zamieszkałych na obszarze województwa z dotychczasowych 1,60% do 2,4%

Te rekomendacje uznajemy za priorytetowe.

Zwiększone wydatki samorządów spowodowane inflacją, pandemią i wsparciem uchodźców powodują konieczność adekwatnego wzrostu udziału JST w podatku dochodowym od osób fizycznych. Możliwości finansowe JST oraz NGO, które są finansowane w znakomitej większości z budżetów samorządów, praktycznie już się skończyły. Środki, jakie są wypłacane (refundowane) w ramach utworzonego Funduszu Pomocy, nie pokrywają wszystkich niezbędnych wydatków. Nierefundowane wydatki stają się kosztem JST. W celu możliwości dalszego finansowania zadań przez samorzady, ale również przez NGO, niezbędne jest posiadanie odpowiedniego poziomu dochodów własnych. Do 2019 r. najstabilniejsze źródło dochodów stanowiły dochody z PIT, jednak ze względu na wprowadzone zmiany podatkowe udział wpływów z PIT w dochodach własnych uległ zmniejszeniu. To oczywiście przekłada się na ograniczone możliwości wydatkowe. Jedynym słusznym rozwiązaniem jest powrót co najmniej do poziomu wpływów z PIT zgodnie ze ścieżką wzrostu sprzed Polskiego Ładu. Ponadto stworzenie mechanizmu 1% podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) pozwoli na wzmocnienie sektora obywatelskiego, dzięki dodatkowym środkom z 1% podatku dochodowego oraz włączenie sektora przedsiębiorców w dbanie o dobro wspólne (społeczna odpowiedzialność biznesu)¹⁴.

III. Zmiany legislacyjne w obszarze przepisów kompetencyjnych ustaw samorządowych oraz specustawy ukraińskiej

Istotnego wzmocnienia w obszarze systemowego wsparcia imigrantów na poziomie regionalnym wymagają kompetencje samorządu

¹⁴ Szerzej: <https://proste.ngo/tezy/teza-037>.

województwa, zarówno na poziomie przepisów ustrojowych, jak również w przepisach prawa materialnego, w szczególności w obszarze rynku pracy, pomocy społecznej oraz edukacji, w tym międzykulturowej, budującej świadomość społeczeństwa o cudzoziemcach. Ponadto korekty wymagają przepisy Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa.

Należy rozważyć rewizję przepisów ustaw samorządowych, tj. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559), Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 528), pod kątem rozszerzenia kompetencji poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego o zadania związane ze wsparciem imigrantów, np. poprzez zobowiązanie do opracowania strategii integracji imigrantów, która byłaby odpowiednio integralną częścią strategii rozwoju województwa oraz strategii rozwoju gminy. W przypadku powiatów obowiązkowo byłby opracowywany powiatowy program integracji imigrantów w ramach programów rozwoju przyjmowanych w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Doprecyzowania wymagają znowelizowane na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa przepisy, tj. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559), Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 528), Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 547), w zakresie dotyczącym możliwości udzielenia pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw.

Rekomendacje

3.1. Wzmocnienie uprawnień jednostek samorządu terytorialnego wszystkich szczebli w zakresie polityki imigracyjnej (w tym strategia pomocy) wraz z efektywnym finansowaniem

To kolejna priorytetowa rekomendacja. Konwent Marszałków Województw RP w dniu 7 czerwca 2019 r. w Muzeum Imigracji w Gdyni jednogłośnie przyjął stanowisko w sprawie polityki integracyjnej (imigracyjnej) państwa. Nadanie szerszych kompetencji regionom stanowiłoby nie tylko wyjście naprzeciw aktualnym wyzwaniom społeczno-gospodarczym związanym z kryzysem uchodźczym, ale także byłoby komplementarne z działaniami prowadzonymi przez polskie regiony w ramach Polityki Spójności UE. Podczas ostatniego spotkania organizowanego w ramach KWRIST prezydent Warszawy apelował do premiera o stworzenie we współpracy z organizacjami międzynarodowymi strategii integracji imigrantów na poziomie europejskim. Zarówno Europa, jak i Polska potrzebują dalekowzrocznej, skoordynowanej, zarządzanej wielopoziomowo i skutecznej polityki integracyjnej, w tworzenie i realizację której włączone będą – obok administracji rządowej – jednostki samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, środowisko akademickie oraz sami imigranci. Efektywna integracja imigrantów stanowi duże wyzwanie, a kluczową rolę w tym długofalowym procesie odegrają samorządy lokalne, stąd konieczne wydaje się zobligowanie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego do opracowania strategii integracji imigrantów/programów integracji imigrantów (w przypadku powiatu). Przepisy: art. 10 ust. 3 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559), art. 7a Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r.

poz. 528), art. 8a ust. 2 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 547) – zmienione na podstawie art. 73, 78, 79 Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, 682, 683, 684, 830, 930). Przywołane przepisy wprowadzają zmiany do ustaw samorządowych, tj. ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie województwa, w myśl których wymienione JST mogą udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw, a podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała ich organu stanowiącego. Przepisy te są intencjonalnie potrzebne, ale są zbyt ogólne i lakoniczne, dlatego wymagają doprecyzowania. Przepisy te powinny zostać skonstruowane co najmniej tak jak w przepisie art. 12 ust. 4 specustawy ukraińskiej. Należy rozważyć zmianę brzmienia cytowanych przepisów poprzez ich dookreślenie/uszczegółowienie, tj. zapisanie, że podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała organu stanowiącego gminy/powiatu/sejmiku województwa, w której określone są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez organ wykonawczy jednostek samorządu terytorialnego.

Problem dotyczy także przepisu art. 12 ust. 4 Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na

terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, 682, 683, 684, 830, 930). Z jednej strony brzmienie przepisu art. 12 ust. 4 specustawy wskazuje na pewną elastyczność, ponieważ zakres pomocy określa w uchwale organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego lub związku metropolitalnego, a formy i tryb udzielania pomocy określa właściwy organ wykonawczy danej jednostki lub związku. Z drugiej zaś strony jednostki samorządu terytorialnego mają wątpliwości związane z podejmowaniem uchwał w sprawie pomocy obywatelom Ukrainy. Istnieje obawa, że przyjęcie takiego aktu prawa miejscowego spowoduje, że wojewoda nie będzie chciał refundować poniesionych na ten cel wydatków, zwłaszcza jeżeli zakres pomocy samorządowej będzie się pokrywał z zakresem przypisanym przez ustawodawcę wojewodzie, co może skutkować wstrzymaniem refundacji poniesionych na pomoc dla obywateli Ukrainy wydatków. Stąd należałoby doprecyzować przywołane wyżej przepisy w sposób, który wyeliminuje ryzyko nierozliczenia wydatków, poprzez np. odesłanie do zakresu kompetencji wojewody określonego w przepisie art. 12 ust. 1, albo należałoby określić możliwy katalog wydatków, gdyby jednak nie do końca miałyby się pokrywać z zakresem pomocy realizowanym przez wojewodę (nie do końca wiadomo jaka była intencja ustawodawcy).

Propozycje szczegółowych rozwiązań legislacyjnych w obszarze wsparcia

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
1.	W art. 7 ust. 1 w pkt 20 zastępuje się kropkę średnikiem i dodaje się pkt 21 w brzmieniu: „21) wspierania imigrantów przebywających na terytorium gminy i ich integracji ze wspólnotą samorządową.”	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, 583)	Wzmocnienia wymagają kompetencje samorządu gminnego w obszarze systemowego wsparcia imigrantów na poziomie lokalnym, zarówno na poziomie przepisów ustrojowych, jak i w przepisach prawa materialnego
2.	W art. 10 ust. 3 otrzymuje brzmienie: „3. Gminy, związki międzygminne oraz stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego mogą udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw. Podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała organu stanowiącego gminy, związku międzygminnego lub właściwego organu statutowego stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, w której określone są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez organ wykonawczy gminy, związku międzygminnego lub stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.”	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, 583)	Doprecyzowania wymagają przepisy ustawy o samorządzie gminnym znowelizowane na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w zakresie dotyczącym możliwości udzielenia pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw poprzez dookreślenie, iż podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała organu stanowiącego gminy, związku międzygminnego lub właściwego organu statutowego stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, w której określone są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez organ wykonawczy gminy, związku międzygminnego lub stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
3.	W art. 10e dodaje się ust. 5 w brzmieniu: „5. W gminach, na terenie których przebywają lub osiedlają się z zamiarem stałego pobytu imigranci, obowiązkowo w ramach celu strategicznego rozwoju w wymiarze społecznym opracowywana jest strategia integracji imigrantów.”	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, 583)	Należy rozważyć rewizję przepisów ustawy o samorządzie gminnym pod kątem rozszerzenia jego kompetencji o zadania związane ze wsparciem imigrantów poprzez zobowiązanie do opracowania strategii integracji imigrantów
4.	W art. 10f ust. 5 otrzymuje brzmienie: „5. Strategia rozwoju gminy podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa. Aktualizacja jest konieczna w przypadku, o którym mowa w art. 10e ust. 5. Do aktualizacji strategii rozwoju gminy stosuje się ust. 1-4.”	Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559, 583)	Należy wprowadzić przepisy, które zobligują do aktualizacji strategii, jeśli ulegnie zmianie sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa
5.	W art. 4 ust. 1 w po pkt 5 dodaje się pkt 5a w brzmieniu: „5a) wspierania imigrantów przebywających na terytorium powiatu i ich integracji z lokalną wspólnotą samorządową.”	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 528, 583)	Wzmocnienia wymagają kompetencje samorządu powiatowego w obszarze systemowego wsparcia imigrantów na poziomie lokalnym

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
6.	W art. 7a ust. 2 otrzymuje brzmienie: „2. Powiaty, związki i stowarzyszenia powiatów mogą udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościami lokalnym i regionalnym innych państw. Podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała organu stanowiącego powiatu, związku powiatów lub właściwego organu statutowego stowarzyszenia powiatów, w której określane są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez organ wykonawczy powiatu, związku powiatów lub stowarzyszenia powiatów.”	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 528, 583)	Doprecyzowania wymagają przepisy ustawy o samorządzie powiatowym, znowelizowane na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w zakresie dotyczącym możliwości udzielenia pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw poprzez dookreślenie, iż podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała organu stanowiącego powiatu, związku powiatów lub właściwego organu statutowego stowarzyszenia powiatów, w której określane są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez organ wykonawczy powiatu, związku powiatów lub stowarzyszenia powiatów
7.	Po art. 7a dodaje się 7b w brzmieniu: „7b. W powiatach, na terenie których przebywają lub osiedlają się z zamiarem stałego pobytu imigranci, obowiązkowo w ramach programów rozwoju przyjmowanych w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju opracowywany jest powiatowy program integracji imigrantów.”	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2022 r. poz. 528, 583)	Należy rozważyć rewizję przepisów ustawy o samorządzie powiatowym pod kątem rozszerzenia jego kompetencji o zadania związane ze wsparciem imigrantów poprzez zobowiązanie do opracowania powiatowego programu integracji imigrantów

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
8.	W art. 8a ust. 2 otrzymuje brzmienie: „3. Województwa mogą udzielać pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw. Podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała sejmiku województwa, w której określone są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez zarząd województwa.”	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022 r. 547, 583)	Doprecyzowania wymagają przepisy ustawy o samorządzie województwa, znowelizowane na mocy Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w zakresie dotyczącym możliwości udzielenia pomocy, w tym pomocy finansowej, społecznościom lokalnym i regionalnym innych państw poprzez dookreślenie, iż podstawą udzielania tej pomocy jest uchwała sejmiku województwa, w której określone są kryteria i zasady wyboru społeczności lokalnych przez zarząd województwa
9.	W art. 1l - po ust. 1ca dodaje się ust. 1cb w brzmieniu: „1cb. W województwach, na terenie których przebywają lub osiedlają się z zamiarem stałego pobytu imigranci, obowiązkowo w ramach celu strategicznego w wymiarze społecznym opracowywana jest wojewódzka strategia integracji imigrantów.”; - ust. 1e otrzymuje brzmienie: „5. Strategia rozwoju województwa podlega aktualizacji, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna województwa albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze średniookresową strategią rozwoju kraju	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022 r. 547, 583)	Istotnego wzmocnienia w obszarze systemowego wsparcia imigrantów na poziomie regionalnym wymagają kompetencje samorządu województwa, zarówno na poziomie przepisów ustrojowych, jak i w przepisach prawa materialnego, w szczególności w obszarze rynku pracy, pomocy społecznej oraz edukacji, w tym międzykulturowej, budującej świadomość społeczeństwa o cudzoziemcach.Należy także wprowadzić przepisy, które zobligują do aktualizacji strategii, jeśli ulegnie zmianie sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna gminy albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
	lub krajową strategią rozwoju regionalnego. Aktualizacja jest konieczna w przypadku, o którym mowa w ust. 1cb. Do aktualizacji stosuje się ust. 1-1c, art. 12 i art. 12a.”		rozwoju województwa. Konieczna jest także aktualizacja strategii, jeżeli wymaga tego sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna województwa albo gdy jest to konieczne dla zachowania jej spójności ze średniookresową strategią rozwoju kraju lub krajową strategią rozwoju regionalnego
10.	W art. 14 ust. 1 po pkt 4a dodaje się pkt 4b w brzmieniu: „4b) wspierania imigrantów przebywających na terytorium województwa i ich integracji z regionalną wspólnotą samorządową.”	Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2022 r. 547, 583)	jw.
11.	W art. 12 ust. 4 otrzymuje brzmienie: „4. Jednostka samorządu terytorialnego, związek jednostek samorządu terytorialnego lub związek metropolitalny, z własnej inicjatywy i w zakresie posiadanych środków, może zapewnić pomoc, o której mowa w art. 12. ust. 1, obywatelom Ukrainy, o których mowa w art. 1 ust. 1.”	Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583, 682, 683, 684, 830, 930)	Z jednej strony brzmienie przepisu art. 12 ust. 4 specustawy wskazuje na pewną elastyczność, ponieważ zakres pomocy określa w uchwale organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, związku jednostek samorządu terytorialnego lub związku metropolitalnego, a formy i tryb udzielania pomocy określa właściwy organ wykonawczy danej jednostki lub związku. Z drugiej zaś strony jednostki samorządu terytorialnego mają wątpliwości związane z podejmowaniem uchwał w sprawie pomocy obywatelom Ukrainy. Istnieje obawa, że przyjęcie takiego aktu prawa miejscowego spowoduje, że wojewoda nie będzie chciał refundować poniesionych na ten cel wydatków, zwłaszcza jeżeli

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
			zakres pomocy samorządowej będzie się pokrywał z zakresem przypisanym przez ustawodawcę wojewodzie, co może skutkować wstrzymaniem refundacji poniesionych na pomoc dla obywateli Ukrainy wydatków. Stąd należałoby doprecyzować przywołane wyżej przepisy w sposób, który wyeliminuje ryzyko nierozliczenia wydatków, poprzez np. odesłanie do zakresu kompetencji wojewody określonego w przepisie art. 12 ust. 1, albo należałoby określić możliwy katalog wydatków, gdyby jednak nie do końca miałby się pokrywać z zakresem pomocy realizowanym przez wojewodę (nie do końca wiadomo jaka była intencja ustawodawcy).

IV. Wprowadzenie zmian legislacyjnych wzmacniających pozycję uchodźców

Konieczne jest wprowadzenie zmian legislacyjnych w celu dostosowania prawa krajowego do prawa UE, a także poprawy sytuacji osób uciekających z Ukrainy w związku z trwającym tam konfliktem zbrojnym. W konsekwencji oznacza to konieczność poszerzenia uprawnień uchodźców oraz ujednolicenia niespornych przepisów związanych z polityką migracyjną.

Rekomendacje

4.1. Zmiana art. 1 ust. 2 specustawy poprzez rozszerzenie zakresu podmiotowego ustawy o innych niż małżonkowie członków rodzin obywateli Ukrainy. Proponowane brzmienie art. 1 ust. 2: „Ilekroć w ustawie jest mowa o obywatelu Ukrainy, rozumie się przez to także nieposiadającego obywatelstwa ukraińskiego małżonka obywatela Ukrainy, wstępnego lub małoletniego zstępnego, o ile przybył on na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa i nie jest obywatelem polskim”.

4.2. Wprowadzenie przepisów, na podstawie których osobom objętym przepisami specustawy oraz korzystającym z ochrony czasowej na podstawie ustawy o ochronie będzie wydawana karta pobytu.

- Dodanie do specustawy art. 10a o treści: „Obywatelom Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, wojewoda wydaje kartę pobytu”.
- Dodanie do ustawy o ochronie art. 110 ust. 2–4 (przywrócenie przepisów skreślonych

na skutek nowelizacji tej ustawy dokonanej przez ustawę z dnia 9 marca 2022 r.): „2. Po przyjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej cudzoziemcowi korzystającemu z ochrony czasowej Szef Urzędu udziela zezwolenia na pobyt czasowy na okres roku i wydaje kartę pobytu. 3. Jeżeli okres ochrony czasowej został przedłużony, Szef Urzędu udziela, z urzędu, kolejnego zezwolenia na pobyt czasowy na okres, na który przedłużono udzielanie ochrony czasowej, i wydaje kartę pobytu. Za wydanie wizy, karty pobytu i udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy nie pobiera się opłat”.

- Skreślenie art. 110 ust. 5–8 ustawy o ochronie

4.3. Propozycja zmiany art. 11 ust. 2 specustawy skutkującej wydłużeniem okresu pobytu poza terytorium Polski skutkującego pozbawieniem uprawnień z ustawy. Proponowane brzmienie: „Wyjazd osoby, o której mowa w art. 2 ust. 1, z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na okres powyżej 90 dni pozbawia ją uprawnień, o którym mowa w art. 2 ust. 1”.

4.4. Propozycja zmiany art. 11 specustawy poprzez dodanie ust. 3 skutkującego obowiązkiem zgłoszenia zamiaru stałego wyjazdu z Polski. Proponowane brzmienie art. 11 ust. 3: „Obywatel Ukrainy, o którym mowa w art. 2 ust. 1, zamierzający na stałe opuścić terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, składa oświadczenie o zamiarze opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz planowanej dacie opuszczenia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w dowolnym organie wykonawczym gminy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Złożenie oświadczenia pozbawia obywatela Ukrainy uprawnień z art. 2 ust. 1 z dniem wskazanym w oświadczeniu”.

- 4.5. Propozycja zmiany art. 12 specustawy poprzez dodanie ust. 1a skutkującego wprowadzeniem obowiązku zapewnienia zakwaterowania. Proponowane brzmienie art. 12 ust. 1a: „Wojewoda zapewnia pomoc obywatelom Ukrainy, o których mowa w art. 1 ust. 1, polegającą na zapewnieniu zakwaterowania”.
- 4.6. Propozycja zmiany art. 13 specustawy poprzez dodanie ust. 2a skutkującego wskazaniem, która gmina jest zobowiązana do wypłaty świadczenia dla osób zapewniających zakwaterowanie/wyżywienie. Proponowane brzmienie art. 13 ust. 2a: „Świadczenie pieniężne, o którym mowa w ust. 1, przyznaje gmina właściwa ze względu na miejsce pobytu osób przyjętych na zakwaterowanie”.
- 4.7. Propozycja zmiany art. 32 specustawy poprzez dodanie ust. 2 skutkującego zapewnieniem bezpłatnej pomocy psychologicznej osobom wymagającym szczególnej pomocy. Proponowane brzmienie art. 32 ust. 2: „Osobie, o której mowa w art. 2 ust. 1, zapewnia się bezpłatną pomoc psychologiczną, jeśli wymaga ona szczególnej pomocy, w szczególności jeżeli jest ona małoletnim pozbawionym opieki, została poddana torturom, zgwałceniu lub innym formom przemocy fizycznej, psychicznej lub seksualnej”.
- 4.8. Propozycja zmiany specustawy poprzez dodanie art. 12b skutkującego realizacją obowiązku państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie łączenia rodzin, określonego w art. 15 Dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób

wraz z jego następstwami (dalej: Dyrektywa 2001/55/WE). Proponowane brzmienie art. 12b:

- 1) „Jeżeli małżonek lub małoletnie dziecko obywatela Ukrainy, którego pobyt uznaje się za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, przebywa poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Wojewoda podejmuje działania mające na celu połączenie rodziny.
- 2) Wojewoda może podjąć działania mające na celu połączenie obywatela Ukrainy, którego pobyt uznaje się za legalny na podstawie art. 2 ust. 1, z innymi niż określeni w ust. 1 jego bliskimi krewnymi, którzy bezpośrednio przed przybyciem cudzoziemca na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej prowadzili z nim wspólne gospodarstwo domowe i pozostawali na jego całkowitym lub częściowym utrzymaniu.
- 3) Osobom, o których mowa w ust. 1 i 2, wydaje się wize i karty pobytu na zasadach określonych w art. 110 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony.
- 4) Do połączenia cudzoziemca korzystającego z ochrony czasowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z członkiem jego rodziny korzystającym z ochrony czasowej na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej stosuje się odpowiednio art. 12c”.
- 4.9. Propozycja zmiany specustawy poprzez dodanie art. 12c skutkującego możliwością przeniesienia osoby korzystającej z ochrony czasowej do innego państwa członkowskiego. Proponowane brzmienie art. 12c:
 - 1) „Wojewoda może wystąpić do właściwego organu innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej z wnioskiem o przeniesie-

nie osoby, o której mowa w art. 2 ust. 1, na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

- 2) Przeniesienie osoby, o której mowa w ust. 1, do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej następuje za jej zgodą.
- 3) Wojewoda informuje Komisję Europejską i Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców o wystąpieniu z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1.
- 4) Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera:
 - 1) imię i nazwisko;
 - 2) obywatelstwo;
 - 3) datę i miejsce urodzenia;
 - 4) stan cywilny;
 - 5) dane dotyczące pokrewieństwa.

Do wniosku, o którym mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) dokument potwierdzający tożsamość lub dokument podróży;
- 2) dokumenty potwierdzające związki rodzinne, w szczególności odpis skrócony aktu małżeństwa, aktu urodzenia, dokumenty potwierdzające istnienie stosunku przysposobienia;
- 3) inne informacje niezbędne do ustalenia tożsamości lub związków rodzinnych;
- 4) informacje o wydanych decyzjach w sprawie udzielenia zezwolenia na pobyt, wizach lub decyzjach o odmowie wydania wizy i dokumentach, na podstawie których wydano te decyzje;
- 5) informacje o złożonych wnioskach o udzielenie zezwolenia na pobyt lub o wydanie wizy, wraz z określeniem etapu postępowania w tych sprawach.

5) Obywatelowi Ukrainy, który podlega przeniesieniu do innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, Szef Urzędu wydaje przepustkę.

6) Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór przepustki, o której mowa w ust. 5, uwzględniając postanowienia dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami (Dz.Urz. WE L 212 z 07.08.2001).

7) Z dniem, w którym obywatel Ukrainy, o którym mowa w ust. 1, opuszcza to terytorium, traci ważność wydana mu karta pobytu oraz wiza, o których mowa w art. 110”.

Konieczne jest wprowadzenie zmian w regulacjach prawnych dotyczących ustawy o pomocy obywatelem Ukrainy, ustawie udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz w innych aktach prawnych wzmacniających pozycję uchodźców.

Rekomendacje uznajemy za priorytetowe z poniższych powodów:

1. Z dotychczasowych doświadczeń organizacji udzielających pomocy osobom, które uciekły przed konfliktem zbrojnym w Ukrainie, wynika, że wraz z obywatelami ukraińskimi uciekają także członkowie ich najbliższej rodziny niemający obywatelstwa ukraińskiego (poza małżonkami, także ich rodzice, dzieci i in.). W takiej sytuacji zasadne jest zachowanie jedności rodziny oraz ujednoli-

cenie statusu pobytowego całej, wspólnie przebywającej w Polsce rodziny. Należy podkreślić, że różnicowanie sytuacji prawnej bliskich członków tej samej rodziny będzie powodować niepokój i problemy po stronie samych cudzoziemców, ale także po stronie organów państwa (może wystąpić konieczność prowadzenia dwóch różnych postępowań wobec każdego z małżonków, będą oni mieć różny status, różny okres ważnego pobytu i różne uprawnienia). Motyw (11) Decyzji Wykonawczej Rady UE z 4 marca 2022 r. o wprowadzeniu ochrony czasowej (dalej: Decyzja Wykonawcza Rady) stanowi, że: „Ponadto ważne jest również zachowywanie jedności rodzin i unikanie sytuacji, w której członkowie tej samej rodziny mają różne statusy”. Komunikat Komisji Europejskiej z 21 marca 2022 r. zawierający wskazówki wdrażania Decyzji Wykonawczej Rady (dalej: Komunikat KE) wskazuje przy tym bardzo szeroko na kategorie osób, które uznaje się za członków rodziny.

2. Ponieważ osoby objęte zakresem specustawy objęte są jednocześnie zakresem ochrony czasowej na podstawie Decyzji Wykonawczej Rady UE z 4 marca b.r. (zgodnie z art. 2 ust. 5–7 specustawy objęte są również jej regulacją oraz korzystają z uprawnień w niej wymienionych), przepisy specustawy powinny również być zgodne z przepisami Dyrektywy 2001/55/WE. Artykuł 8 ust. 1 Dyrektywy 2001/55/WE stanowi, że osoby korzystające z ochrony czasowej powinny mieć wydawane dokumenty pobytowe obejmujące cały okres trwania ochrony czasowej. Na podstawie art. 21 Konwencji Wykonawczej do Układu Schengen dokument ten daje uprawnienie do podróży po terytorium UE przez 90 dni w okresie 180 dni. Na prawo to wskazuje również motyw (16) Decyzji Wykonawczej oraz Komunikat KE.

Zwracamy również uwagę, że na podstawie art. 2 i 3 ustawy z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pracodawca ma obowiązek żądania od cudzoziemca okazania dokumentu uprawniającego go do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz przechowywania jego kopii przez cały okres wykonywania pracy przez cudzoziemca.

3. Propozycję tę należy czytać z wcześniejszą propozycją dotyczącą wydania osobom korzystającym z ochrony czasowej dokumentu pobytowego oraz zapewnienia im prawa do swobodnego podróżowania po terytorium UE przez 90 dni w okresie 180 dni. Należy również wskazać, że niektórzy cudzoziemcy objęci ustawą (objęci ruchem bezwizowym czy posiadający wizy) mają takie uprawnienie niezależnie od ewentualnego bycia osobą korzystającą z ochrony czasowej. Obecne rozwiązanie powoduje, że skorzystanie przez osoby korzystające z ochrony czasowej z przysługującego im uprawnienia do swobodnego podróżowania po terytorium UE skutkować będzie pozbawieniem ich innego uprawnienia (korzystania ze świadczeń wskazanych w specustawie), co stanowi wewnętrzną sprzeczność, jak również bezpodstawne ograniczenie możliwości korzystania z prawa do podróży po terytorium UE w sposób skuteczny.

4. Proponowana zmiana ma na celu uregulowanie sytuacji, w której obywatele Ukrainy korzystający z uprawnień ze specustawy decydują się na opuszczenie Polski (np. w związku z decyzją o powrocie do Ukrainy). Obowiązujące przepisy nie regulują możliwości rezygnacji ze świadczeń wynikających z ustawy. Potrzeba wprowadzenia odnośnego uregulowania wynika z faktu, że w sytuacji opuszczenia Polski osobom takim na-

dal będą wypłacane świadczenia wynikające z ustawy (min. tzw. świadczenie 500+), pomimo braku uprawnienia do ich otrzymywania.

5. Artykuł 13 ust. 1 Dyrektywy 2001/55/WE przewiduje obowiązek co najmniej zapewnienia osobom objętym ochroną tymczasową zakwaterowania. Ponadto art. 112 ust. 1 i ust. 4e ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony daje uprawnienie do uzyskania zakwaterowania osobom objętym ochroną czasową (z ustawy o ochronie, a nie objętych specustawą). Tym samym niezapewnienie takiego uprawnienia cudzoziemcom objętym specustawą nie znajduje uzasadnienia i jest niezgodnie z prawem UE i niespójne z prawem krajowym (zgodnie bowiem ze specustawą osoby objęte specustawą uznaje się za osoby korzystające z ochrony czasowej).

6. Proponowana zmiana ma na celu wskazanie gminy właściwej do przyjęcia wniosku i do przyznania świadczenia, o którym mowa w tym przepisie. W praktyce zdarzają się sytuacje, gdy osoba uprawniona do uzyskania świadczenia mieszka w innej gminie niż gmina, w której znajduje się lokal, w którym przebywają osoby przyjęte na zakwaterowanie. To powoduje problemy praktyczne co do stwierdzenia, która gmina jest właściwa w tej sprawie.

7. Jak wcześniej wskazano, osoby objęte specustawą uznaje się za osoby korzystające z ochrony czasowej. Artykuł 13 ust. 4 Dyrektywy 2001/55 stanowi, że państwa członkowskie UE udzielają niezbędnej pomocy medycznej i innej osobom, które wymagają szczególnej pomocy, takim jak wymienione w przedstawionej propozycji.

8. Jak już wskazywano, osoby objęte specustawą są traktowane tak jak osoby korzystające z ochrony czasowej, w związku z czym znajduje do nich zastosowanie art. 8 ust. 2 Dyrektywy 2001/55/WE,

który przewiduje, że sposób traktowania osób korzystających z tymczasowej ochrony przez państwa członkowskie nie może być mniej korzystny niż to zostało określone w art. 9–16. Zgodnie z art. 15 Dyrektywy 2001/55/WE państwa członkowskie zobowiązane są zapewnić realizację mechanizmu łączenia rodzin, odnoszącego się zarówno do członków rodzin przebywających na terenie UE, jak i członków rodzin, którzy nie dotarli jeszcze do któregośkolwiek z państw członkowskich. Zarówno specustawa, jak i inne przepisy prawa krajowego nie wdrażają w żaden sposób tych przepisów, w związku z czym zachodzi potrzeba dokonania pilnej implementacji Dyrektywy 2001/55/WE w tym zakresie. Należy podkreślić, że jeżeli Dyrektywa 2001/55/WE nie zostanie implementowana do porządku krajowego, będzie istniała możliwość jej bezpośredniego stosowania. Proponowane zmiany bazują na brzmieniu art. 117 i 117a ustawy o ochronie, wprowadzając analogiczne rozwiązania.

9. Osoby objęte przedmiotową ustawą są traktowane tak jak osoby korzystające z ochrony czasowej, w związku z czym znajduje do nich zastosowanie art. 8 ust. 2 Dyrektywy 2001/55/WE, który przewiduje, że sposób traktowania osób korzystających z tymczasowej ochrony przez państwa członkowskie nie może być mniej korzystny niż to zostało określone w art. 9–16. Artykuł 26 Dyrektywy 2001/55/WE, przewiduje mechanizm przeniesienia osób korzystających z ochrony czasowej z jednego państwa członkowskiego do drugiego. Specustawa nie przewiduje takiego mechanizmu, zaś jest on przewidziany w art. 117a i 117b ustawy o ochronie. Tym samym istnieje potrzeba wprowadzenia zbliżonego przepisu do specustawy celem zachowania zgodności prawa krajowego z prawem UE oraz wewnętrznej spójności prawa krajowego.

V. Usprawnienie współpracy na linii JST – NGO – administracja centralna

System prawny jest niedostosowany do specyfiki działania organizacji pozarządowych i zasad współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym i publicznym. Stąd też wymagane jest ułatwienie dostępu organizacji społecznych do szerszej realizacji zadań publicznych.

Rekomendacje

5.1. Wprowadzenie w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie i w towarzyszących aktach prawnych rozwiązań ułatwiających dostęp organizacjom społecznym do realizacji zadań publicznych i rzeczywiście wzmacniających potencjał tych organizacji jako instytucji życia społecznego dostarczających usług społecznościom lokalnym dynamicznie zmieniającym się w wyniku napływu uchodźców z Ukrainy, m.in. poprzez:

- wprowadzenie regulacji prawnych zapewniających ciągłość i długoterminowość realizowanych zadań,
- wprowadzenie regulacji umożliwiających budowanie własności społecznej (dotacje instytucjonalne na poziomie samorządowym, powierzanie zadań publicznych wraz z odpowiednią infrastrukturą, wprowadzenie faktycznego rozliczania za rezultaty – ryczałt),
- wprowadzenie regulacji zapewniających rzeczywistą deinstytucjonalizację usług społecznych (przechodzenie od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej),

- wprowadzenie regulacji wzmacniających znaczenie ciał dialogu (m.in. RDPP).

Obecnie ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie nie daje gwarancji ciągłości i długotrwałości realizowanych zadań publicznych. Ponadto nie określa, czy wydatki poniesione przez organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne przed podpisaniem umowy o dofinansowanie mogą być pokrywane z dotacji udzielonej na realizację tego zadania. Decyzja w tym zakresie należy więc do organów administracji publicznej zlecających realizację zadań. Skutkuje to brakiem pewności co do zasad rozliczania dotacji po stronie organizacji pozarządowych oraz utrudnia im efektywne realizowanie zadań publicznych.

Ważne wydaje się wprowadzenie dotacji instytucjonalnych na poziomie samorządowym na wzór modelu dotacji realizowanego w ramach Priorytet 1a Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich lub stworzenie w ustawie o pożytku możliwości organizacjom do tworzenia wewnętrznych funduszy na rzecz działalności pożytku publicznego, na które miałyby prawo robić odpisy w określonej wysokości z każdej otrzymanej na podstawie tej ustawy dotacji.

Kolejnym problemem jest to, że obecnie ustawa o działalności pożytku publicznego nie pozwala na faktyczne rozliczanie dotacji przez rezultaty. Jedną z podstaw rozliczenia są wciąż rozliczenia dokumentów finansowych. Tego typu logika działania powoduje, że organizacje nie budują własności społecznej – każdorazowa realizacja działania powoduje wyzerowanie budżetu podmiotu.

Należy zatem wprowadzić podobne mechanizmy, jak mechanizmy właściwe dla PZP (prawo zamówień publicznych), gdzie w istocie liczy się finalny rezultat realizowanego działania.

Warto oprzeć się na rozwiązaniach legislacyjnych z innych krajów europejskich (np. Niemiec), gdzie organizacje mogą liczyć na dużo większą stabilność działania – sprowadzającą się w praktyce do tego, iż realizowane zadania zlecone są im odbierane jedynie w przypadku wykazania braku osiągniętych rezultatów. W Polsce wciąż mamy do czynienia z modelem, w ramach którego los publicznego finansowania realizowanego zadania zależy od konkursu, często ogłaszanego na bardzo krótkie okresy¹⁵.

5.2. Wzmocnienie bezpieczeństwa prawnego organizacji pozarządowych oraz członków ich zarządów w zakresie odpowiedzialności za zobowiązania podatkowe oraz rozliczenie dotacji, jak i ochrony ich praw w relacji z organami administracji. Uregulowanie zasad kontroli w organizacjach pozarządowych, co wymaga zmian w:

- Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. ordynacja podatkowa,
- Ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. ordynacja podatkowa (art. 116 i 116a),
- Ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (art. 60–64, 207, 252).

Obecnie członkowie zarządów organizacji bez działalności gospodarczej nie mogą skorzystać z przesłanek egzoneracyjnych w zakresie swojej odpowiedzialności majątkowej za zobowiązania publicznoprawne organizacji (dotyczy to zarówno zobowiązań podatkowych, jak nie niepodatkowych, jak zwroty dotacji), gdyż organizacje takie nie mają zdolności upadłościowej.

Otoczenie prawne rozliczania dotacji krajowych (głównie ustawy o pożytku), jak i ze środków unijnych nie respektuje zasady współpracy, partnerstwa i równości stron.

Ustawa o pożytku nie zawiera żadnych regulacji gwarantujących równość w związku ze składaniem ofert, rozstrzygnięciami konkursów czy kwestionowaniem sposobu realizacji projektu, w tym wydatków, przez organy administracji. W tym zakresie inspiracją mogłyby być choćby regulacje ustaw wdrożeniowych środków unijnych. Zwrócić też trzeba uwagę na potrzebę reakcji na wnioski z wyroku TK z 15.12.2020 r. (sygn. akt SK 12/20)¹⁶.

W aktualnym stanie prawnym (Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie) organizacje pozarządowe, które nie prowadzą działalności gospodarczej, nie mają regulacji o gwarancyjnej funkcji w zakresie ochrony ich pozycji, praw i interesów względem podmiotów kontrolujących porównywalnych co do kompleksowości i powszechności obowiązywania z regulacjami, które obowiązują organy względem przedsiębiorców na gruncie Prawa przedsiębiorców. Postulujemy wprowadzenie prawnych gwarancji ochrony organizacji względem władztwa administracyjnego partnerów publicznych.

5.3 Wprowadzenie zmian systemowo ułatwiających zrzeszanie się obywateli (przejście od ruchów nieformalnych do tworzenia rzeczywistych organizacji – instytucji) i zabezpieczających źródła finansowania organizacji społecznych oraz zapewniających bezpieczeństwo podatkowe, co wymaga zmian w:

- Ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych,
- Ustawie z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- Ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych,

¹⁵ Szerzej: <https://prostengo/tezy/teza-077/> ¹⁶ Szerzej: <https://prostengo/tezy/teza-047>

- Ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach,
- Ustawie z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym,
- Ustawie z dnia 14 marca 2014 r. o zasadach prowadzenia zbiorów publicznych

poprzez:

- deregulację mającą na celu zmniejszenie obciążeń i ilości obowiązków nakładanych na organizacje,
- umożliwienie rejestracji organizacji w ciągu 24 godzin (np. poprzez włączenie rejestracji stowarzyszeń rejestrowych w system S24),
- wprowadzenie bezpiecznych, wyższych i klarownych zarówno dla organizacji, jak i darczyńców zachęt podatkowych, ułatwiających crowdfunding (finansowanie społecznościowe),
- wypracowanie bezpiecznych i klarownych zasad opodatkowania organizacji społecznych,
- wprowadzenie możliwości prowadzenia zbiórki określonych darów rzeczowych z przeznaczeniem do dalszej sprzedaży,
- efektywne wykorzystanie Funduszy Europejskich z udziałem partnerów społecznych.

Konieczna jest deregulacja mająca na celu zmniejszenie obciążeń i ilości obowiązków nakładanych na organizacje – PPK. Ustawa z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych jest dla wielu organizacji zbędnym utrudnieniem w ich działalności. A przecież ustawodawca przewidział w art. 13 wyłączenie niektórych podmiotów zatrudniających spod regulacji ustawowej, np. mikroprzedsiębiorców¹⁷.

¹⁷ Szerzej: <https://ofop.eu/petycja-na-rzecz-szybkiej-zmiany-ustawy-o-pracowniczych-planach-kapitalowych/>.

¹⁸ Szerzej: <https://proste.ngo/tezy/teza-001>.

¹⁹ Szerzej: <https://proste.ngo/tezy/teza-040>

Konieczne wydaje się uproszczenie i przyspieszenie procedury rejestracji NGO. Zgodnie z art. 20a ust 1 Ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym sąd rejestrowy ma 7 dni na rozpoznanie wniosku o założenie stowarzyszenia. W rzeczywistości proces ten często trwa wiele tygodni. Niejednolite orzecznictwo powoduje również, że część sądów kwestionuje określone zapisy, co dodatkowo proces wydłuża. Z rozwiązania S24 korzystają m.in. spółki z o.o. i proste spółki akcyjne¹⁸.

W wyniku zmian podatkowych (tzw. Polski Ład) wprowadzono zachęty podatkowe dla podatników wspierających działalność sportową, kulturalną oraz szkolnictwo wyższe i naukę – przepisy skonstruowano jednak w ten sposób, że nie wszystkie NGO działające w tych sferach mogą z nich korzystać. Dodatkowo brak zachęt ułatwiających finansowanie społecznościowe dla osób wspierających działania w sferze dobroczynności czy pomocy społecznej.

Pilne staje się rozszerzenie i urealnienie zakresu zwolnienia z podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) dochodów organizacji pozarządowych. Występuje niekonstytucyjna nierówność wobec prawa organizacji pozarządowych nieposiadających statusu organizacji pożytku publicznego względem podmiotów, które na mocy ustawy o CIT korzystają ze zwolnień całości dochodu przeznaczanego na działalność statutową – mowa tutaj m.in. o partiach politycznych, związkach zawodowych, kołach gospodyń wiejskich, izbach gospodarczych, organizacjach pracodawców czy europejskich fundacjach politycznych¹⁹.

Organizacje pozarządowe mogą sprzedawać przedmioty darowizn rzeczowych – nie ma jednak regulacji dotyczących darów rzeczowych otrzymanych w ramach zbiorów publicznych. Powoduje to spore marnotrawstwo – możliwość sprzedaży rzeczy i otrzymania za to środków finansowych poprawiłaby kondycję NGO.

Wreszcie w chwili obecnej zasadne jest wprowadzenie stawki 0% VAT – na darowizny dla NGO na rzecz uchodźców. W tym trudnym czasie wiele organizacji pozarządowych zaangażowało się w pomoc uchodźcom. Ich rola jest niebagatelna, a co za tym idzie preferencyjne nieodpłatne wsparcie ich działań również, co m.in. dostrzeżono w projekcie Ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Niestety w Rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 3 marca 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie towarów i usług, dla których obniża się stawkę podatku od towarów i usług, oraz warunków stosowania stawek obniżonych organizacje pozarządowe zostały pominięte w katalogu odbiorców nieodpłatnych dostaw objętych 0% stawką VAT²⁰.

Te rekomendacje uznajemy za bardzo ważne. Sytuacja kryzysowa ukazała niedostosowanie systemu prawnego do specyfiki działania organizacji pozarządowych i zasad współpracy pomiędzy sektorem pozarządowym a publicznym. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na fakt, iż zdecydowana większość zmian niekorzystnych dla samorządów w sposób mniej lub bardziej bezpośredni uderza też w organizacje społeczne, które najczęściej są szczeblem pośrednim pomiędzy JST a jego mieszkańcem, co w sposób naturalny powinno prowadzić do współpracy i partnerstwa. I tu jednak wymagana jest zmiana paradygmatu: relacje samorząd – organizacje pozarządowe

nie powinny opierać się na zasadzie paternalizmu, ale współpracy i partnerstwa. Poza samymi regulacjami ważna jest też bowiem praktyka ich stosowania. Zwraca się również uwagę na konieczność wzmocnienia modelu finansowania organizacji pozarządowych nie przez środki publiczne, a finansowe, rzeczowe i osobowe zaangażowanie obywateli.

20 Szerzej: <https://ofop.eu/stawka-0-vat-darowizny-dla-ngo-na-rzecz-uchodzcow-apel-do-premiera>.

SKŁAD PODSTOLIKA

Sylwester Szczepaniak	Koordynator UMP ds. społeczeństwa informacyjnego i smart city
Tymoteusz Przybylski	Dyrektor Centrum Usług Informatycznych Wrocław
Przemysław Tuchliński	Wiceprezydent Białegostoku
Jakub Michałowski	„Gościńska Polska 2022+”
Magdalena Wojno	Koordynatorka komisji ds. społecznych UMP
Emilian Bera	Burmistrz Jawora
Wojciech Adamski	Dyrektor Centrum Zarządzania Kryzysowego Wrocław
Robert Król	Zastępca dyrektora w NASK
Elżbieta Nowicka	Departament Cyberbezpieczeństwa KPRM
Wojciech Sołtys	Z-ca komendanta Straży Miejskiej Wrocław, prefekt Wojewódzkiej Rady Komendantów Straży Miejskich i Gminnych
Marcin Wojdat	Unia Metropolii Polskich
Przemysław Witkowski	Instytut Bezpieczeństwa Społecznego

PODSTOLIK **BEZPIECZEŃSTWO I CYBERBEZPIECZEŃSTWO**

- Obawy przed „obcym”
- Działania zaradcze – wojna w Internecie, wojna komunikacyjna
- Bezpieczeństwo informacyjne
- Walka z dezinformacją

Koordynator: Sylwester Szczepaniak
Koordynator UMP

Sekretarz: Tymoteusz Przybylski
Centrum Usług Informatycznych
Wrocław

4.6. Podstolik Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo

Bezpieczeństwo publiczne to pojęcie opisujące ogół zagadnień związanych ze stabilnym funkcjonowaniem ogółu obywateli w państwie, na co składa się całość stosunków społecznych, prawnych i organizacyjnych służących ograniczeniu ryzyka zagrożenia dla funkcjonowania organizacji państwowej i realizacji jej interesów, umożliwiając normalny, swobodny jej rozwój. Formalną gwarancją utrzymania tego stanu są normy prawne, a instytucjonalną – kompetentne organy państwa.

Pojęcie to obejmuje zatem rozlegle rozumiane bezpieczeństwo ogółu obywateli państwa – zarówno bezpieczeństwo każdego człowieka, jego życia, zdrowia, mienia, realizacji praw podmiotowych, jak i wszelkich form życia zbiorowego w organizacji państwowej, w której współżyją ludzie, czyli także bezpieczeństwo wszelkich instytucji publicznych i organizacji społecznych, prywatnych itp.

W drugim ujęciu odnosi się ono do systemu ochrony, czyli systemu działań organizacyjnych i uprawnień do stosowania środków przymusu przez wyspecjalizowane instytucje państwowe.

Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego stanowi jedno z podstawowych zadań administracji publicznej. Jest to szczególnie istotne w przypadku zwiększenia liczby mieszkańców, która ma charakter nagły. W tych okolicznościach administracja państwowa oraz samorządy muszą być gotowe na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego w nowych warunkach. Dotyczy to w szczególności miejsc zgromadzeń mieszkańców, miejsc udzielania wsparcia i pomocy.

Zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego może wynikać ze zdarzeń losowych, działań osób

fizycznych w skali lokalnej, ale także może być konsekwencją dezinformacji lub też mowy nienawiści w Internecie. Zdarzenia te mogą cechować się dynamicznością, mogą mieć charakter skumulowany lub rozproszony. Istnieją także stałe zagrożenia dla bezpieczeństwa pojedynczych osób związane z przestępczością zorganizowaną i zagrożeniem terrorystycznym. Jednocześnie szereg zdarzeń może wymagać wykorzystania mechanizmów i metod zarządzania kryzysowego od strony prewencyjnej, jak i następczej.

Celem prac podstolika było wypracowanie rekomendacji propozycji budowy (lub wzmocnienia) mechanizmów działań mających na celu wzmocnienie koordynacji służb i administracji państwowej we wskazanym zakresie, w tym w oparciu o dobre praktyki.

I. Koordynacja i współpraca służb na poziomie samorządowym

Zadania samorządu terytorialnego związane z zapewnieniem porządku publicznego, jak i zarządzania kryzysowego mogą dotyczyć konieczności ochrony ludności lub też infrastruktury lub środowiska naturalnego. Jest to szczególnie istotne w przypadku zwiększenia liczby mieszkańców, która ma charakter nagły. W tych okolicznościach administracja państwowa oraz samorządy muszą być gotowe na zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to w szczególności miejsc zgromadzeń mieszkańców, miejsc udzielania wsparcia i pomocy. Jednocześnie szereg zdarzeń może wymagać wykorzystania mechanizmów i metod zarządzania kryzysowego od strony prewencyjnej, jak i następczej. Przepisy regulujące różne zadania publiczne w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa są umiejscowione

w wielu aktach prawnych. Począwszy od ustaw stanowiących zasady ustrojowe samorządu terytorialnego po akty prawne regulujące zadania poszczególnych służb publicznych.

W niniejszej diagnozie wskazano te przepisy, które w sposób systemowy określają relacje pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego a innymi organami administracji publicznej (w tym poszczególnymi służbami, inspekcjami itd.). W szczególności należy wskazać na art. 7 pkt 14 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w którym wskazano, że zadaniem własnym gminy jest zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego.

Rekomendacje

1.1. Samorządy powinny dążyć do integracji działań służb i inspekcji, na początku pod kątem informatycznym, a na następnych etapach (w miarę potrzeb i możliwości) w celu tworzenia centrów koordynacji. Jest to uzasadnione potrzebą udzielania kompleksowej i sprawnej pomocy

Dla zapewnienia bezpieczeństwa kluczowa jest odpowiednia koordynacja i wymiana informacji pomiędzy odpowiednimi służbami, inspekcjami oraz organami administracji publicznej. Pozwala to na szybkie reagowanie w sprawach kryzysowych. Jednocześnie już dziś możliwe jest – w ramach obecnych ram prawnych – tworzenie rozwiązań, które pozwalają na organizowanie wspólnej pracy oraz wspólnego mechanizmu zarządzania przez wszystkie służby na poziomie miasta, powiatu lub gminy. Jednostki samorządu terytorialnego powinny w miarę możliwości,

w tym finansowych, tworzyć centra koordynacji, a władze centralne powinny wspierać te działania. W celu przyspieszenia tworzenia tego rodzaju centrów zasadne jest podpatrywanie dobrych praktyk, które już istnieją w polskiej administracji publicznej.

W zakresie zapewnienia porządku należy wskazać m.in. na możliwość tworzenia przez gminy straży gminnych/miejskich na podstawie Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, której celem jest ochrona porządku.

Należy także wskazać na art. 4 ust. 1 pkt 15 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, który wskazuje, że do zadań powiatu należy zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, oraz art. 4 ust. 1 pkt 16 ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpowodziowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska.

W zakresie przepisów systemowych, zgodnie z ustawą o starostwie powiatowym (art. 38a tej ustawy), w celu realizacji zadań starosty w zakresie zwierzchnictwa nad powiatowymi służbami, inspekcjami i strażami oraz zadań określonych w ustawach w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, należy wskazać możliwość tworzenia komisji bezpieczeństwa i porządku.

Istniejące podstawy prawne zawierają przepisy prawne zapewniające możliwość zbudowania sprawnego modelu współpracy w zakresie zapewniania bezpieczeństwa publicznego (w tym porządku publicznego) oraz podejmowanie szybkich działań w sytuacjach zarządzania kryzysowego.

II. Wczesna wymiana informacji o zagrożeniach bezpieczeństwa publicznego

W celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego służby publiczne odpowiedzialne za ten obszar działania administracji publicznej powinny posiadać wiedzę o potencjalnych zagrożeniach. Działania w tym zakresie prowadzą służby, tj. policja, ale także Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub inne służby specjalne. W przypadku dużego ryzyka wystąpienia zdarzeń zagrażających porządkowi publicznemu, a w szczególności na tle narodowościowym, władze samorządu terytorialnego powinny mieć możliwość otrzymywania odpowiednich ostrzeżeń ze strony wykwalifikowanych służb w celu odpowiedniego przygotowania się do tego rodzaju zdarzeń.

Rekomendacje

2.1. Samorządy powinny mieć możliwość współpracy ze służbami odpowiedzialnymi za ściganie przestępczości (policja, ABW) w zakresie wymiany informacji o zjawiskach mogących nieść ze sobą zagrożenia wystąpienia zjawisk negatywnych, jak manifestacje czy ataki na obywateli Ukrainy. Działania te są prowadzone w dużych miastach, powinny one jednak dotyczyć też miejsc w których przebywają obywatele Ukrainy

Obecnie zakres wymiany informacji pomiędzy administracją samorządową a służbami odpowiedzialnymi za monitorowanie przestępczości czy też działań terrorystycznych regulują przepisy zawarte m.in. w Ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 796, z późn. zm.). Kładą one głównie nacisk na przekazywanie informacji do tego rodzaju służb. Należy dokonać przeglądu regulacji prawnych regulujących działania Policji, ABW i ustawy o działaniach antyterrorystycznych, a także Usta-

wy z dnia 14 grudnia 2018 r. o ochronie danych osobowych przetwarzanych w związku z zapobieganiem i zwalczaniem przestępczości (Dz.U. 2019 poz. 125) w celu jednoznacznego określenia podstaw prawnych pozwalających na sprawną wymianę informacji pomiędzy ww. służbami a służbami na poziomie samorządu terytorialnego i władz samorządowych w uzasadnionych bezpieczeństwem publicznym przypadkach.

III. Wykorzystywanie istniejących mechanizmów monitoringu przestrzeni publicznej

W przypadku zmiany struktury ludnościowej w samorządach może dochodzić do różnego rodzaju konfliktów, w tym przy użyciu siły fizycznej, najczęściej o charakterze krótkotrwałym, którego podłożem mogą być różnice światopoglądowe. Konflikty te mogą być też wynikiem działań często o chuligańskim charakterze. Niezależnie od przyczyn i powstania tego rodzaju konfliktów najważniejszym zadaniem administracji publicznej jest szybka ich identyfikacja i zakończenie.

Rekomendacje

3.1. Należy wykorzystywać rozwiązania techniczne, w tym monitoring miejski i transportowy, w celu identyfikacji zjawisk zagrożenia porządku, w tym przypadku negatywnych zjawisk w miejscach publicznych

Cała administracja samorządowa łącznie z innymi podmiotami publicznymi (służby, inspekcje itp.) powinna wspólnie wypracować mechanizmy działania w zakresie efektywnego wykorzystania monitoringu wizyjnego w celu szybkiej identyfikacji i deeskalacji konfliktów w przestrzeni publicznej. Poza działaniami inwestycyjnymi w infrastrukturę kluczowe jest wypracowanie odpo-

wiednich procedur przepływu informacji i reagowania przez odpowiednie służby. Kluczowa jest też edukacja obywateli, jak działa monitoring wizyjny i jak należy zachować się w sytuacji wystąpienia tego rodzaju konfliktu. Kogo i w jaki sposób można powiadomić, aby ewentualna interwencja odpowiednich służb odbyła się w jak najkrótszym czasie. W szczególności dotyczy to miejsc zgromadzeń, pojazdów transportu publicznego czy też miejsc udzielania pomocy. W tym zakresie skuteczne użycie monitoringu miejskiego w potęczeniu, które potrafią szybko i odpowiednio zareagować na tego rodzaju zdarzenie, wzmacniają szanse na szybkie zażegnanie konfliktu, ochronę zdrowia i życia uczestników zdarzenia, a także deeskalację napięć, które z jednostkowego zdarzenia mogą przerodzić się w inne – bardziej niebezpieczne – okoliczności.

IV. Weryfikacja podmiotów zagranicznych przyjmujących uchodźców

Obywatele Ukrainy przebywający w Polsce nie są zobowiązani do przebywania wyłącznie na terenie kraju. Część tych obywateli jest pod opieką służb w centrach wsparcia. W tych centrach opieką nad obywatelami Ukrainy zajmują się pracownicy administracji rządowej i samorządowej. Bardzo ważną funkcję spełniają w tym systemie organizacje pozarządowe. Do tego rodzaju organizacji zgłaszają się także podmioty zagraniczne deklarujące gotowość przyjęcia obywateli z Ukrainy.

Rekomendacje

4.1. Organizacje pozarządowe powinny mieć możliwość weryfikacji organizacji z zagranicy, które chcą przyjąć obywateli Ukrainy. Należy wprowadzić odpowiednie regulacje nadające odpowiednie uprawnienia m.in. jednostkom samorządu terytorialnego

Propozycje zapisów regulacji przedstawia tabela.

Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
W ustawie z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego po art. 12a dodaje się art. 12b w brzmieniu: „1. Wojewoda może wystąpić do Koordynatora służb specjalnych lub Ministra właściwego do spraw zagranicznych z prośbą o weryfikację przez odpowiednie im służby podmiotu zagranicznego deklarującego wolę przyjęcia i zapewnienia opieki obywatelom Ukrainy, o których mowa w art. 1 ust. 1, we wskazanym przez niego kraju. 2. Jednostka samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, którym podmiot zagraniczny zadeklarował wolę przyjęcia i zapewnienia opieki obywatelom Ukrainy we wskazanym przez niego kraju, mogą zwrócić się do Wojewody o wystąpienie, o którym mowa w ust. 1. 3. Celem weryfikacji jest zbadanie wiarygodności podmiotu zagranicznego pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa ochrony życia lub zdrowia oraz wolności obywateli Ukrainy.	Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. z 2022 r. poz. 583 z późn. zm.)	Podmioty zagraniczne deklarujące gotowość przyjęcia obywateli z Ukrainy zgłaszają się także do organizacji społecznych. Konieczne jest zatem wzmocnienie organizacji pozarządowych w identyfikacji oraz weryfikacji tego rodzaju podmiotów. Organizacje pozarządowe w przeciwieństwie do służb państwowych mają ograniczoną możliwość weryfikacji tego rodzaju podmiotów, np. za pomocą polskich placówek dyplomatycznych w innych krajach, służb specjalnych lub też na podstawie odpowiednich mechanizmów pomocy administracyjnej wypracowanych w ramach Unii Europejskiej Z uwagi na art. 12 ust. 2 Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa podmiotem koordynującym działania w tym zakresie powinien być wojewoda

4. Koordynator służb specjalnych lub Minister właściwy do spraw zagranicznych w przypadku dokonania weryfikacji przez odpowiednie im służby podmiotu zagranicznego przekazują odpowiednie informacje Wojewodzie. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, Wojewoda przekazuje odpowiednie informacje jednostce samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowej.”

Z uwagi na fakt, iż tego rodzaju uprawnienie przewiduje się dla organizacji pozarządowych, adekwatnie należy wprowadzić je także dla jednostek samorządu terytorialnego, mimo że pewne mechanizmy w tym zakresie zostały już wypracowane w niektórych samorządach i służbach.

V. Zwiększenie wiedzy o technikach cyberataków

Jednym z podstawowych sposobów budowania odporności na cyberataki jest pozyskiwanie informacji o nowych rodzajach ataków. Obecna sytuacja powoduje konieczność zwiększenia wymiany informacji o potencjalnych wektorach i sposobach ataku, także tych stosowanych dotychczas poza europejskim obszarem gospodarczym.

Trwający konflikt zbrojny w Ukrainie wywołany atakiem Rosji, zaangażowanie Polski, w tym polskich samorządów, we wsparcie Ukrainy generuje większe niż dotychczas zagrożenia cyberbezpieczeństwa. Świadczy o tym także aktualnie obowiązujący trzeci poziom zagrożenia CRP (Charlie-CRP). Jednocześnie fakt, iż w Polsce przebywa duża grupa obywateli Ukrainy, powoduje wzrost zagrożeń atakami w cyberprzestrzeni ze strony państw obcych i grup przestępczych wymierzonymi w jednostki samorządu terytorialnego i obywateli Ukrainy.

Rekomendacje

5.1. Wzmocnienie współpracy publiczno-prywatnej na linii rząd – samorząd – przedsiębiorcy w zakresie identyfikacji zagrożeń w cyberprzestrzeni, w szczególności dotąd nieznanych w Polsce

Jednym z podstawowych sposobów budowy odporności na cyberataki jest pozyskiwanie informacji o potencjalnych wektorach i sposobach ataku. Samorządy, realizując dużą część usług publicznych, są szczególnie narażane na cyberataki. Wojna w Ukrainie oraz obecność obywateli Ukrainy w Polsce powodują, że z jednej strony polskie samorządy mogą być przedmiotem ataku państw obcych, z drugiej strony mogą się pojawiać ataki na obywateli Ukrainy. W tych nowych okolicznościach szybka wymiana informacji pomiędzy samorządami a administracją samorządową oraz innymi podmiotami posiadającymi wiedzę w tym zakresie staje się niezwykle istotna. W ramach budowy sieci informacji należy po-

łączyć siły administracji rządowej, np. CSIRT-ów krajowych i branżowych, oraz firm świadczących usługi np. informatyczne w Ukrainie i Rosji, które mają wiedzę o wektorach i metodach ataków i mogą wspomóc samorządy i państwo w tym zakresie.

VI. Intensywna wymiana między Polską a Ukrainą w zakresie ochrony cyberprzestrzeni

W zawiązku z obecną sytuacją ważne jest nawiązywanie i rozszerzanie współpracy na poziomie państwowym pomiędzy Ukrainą a Polską. Współpraca ta rozwijana jest w wielu płaszczyznach. Z uwagi na zagrożenia cybernetyczne powinna ona dotyczyć ochrony polskiej cyberprzestrzeni, także cywilnej. Ze względu na wojnę toczącą się w Ukrainie ukraińskie służby ochrony cyberprzestrzeni posiadają duże doświadczenie i wiedzę o sposobach ataków prowadzonych przez Rosję, Białoruś lub związane z nimi grupy hakerskie. Ta wiedza może okazać się bardzo przydatna w przypadku prób ataków pochodzących lub wykorzystujących mechanizmy i sposoby stosowane przez tamte państwa. Współpraca międzypaństwowa pozwala także na szybkie przekazywanie tego rodzaju informacji poprzez przeznaczone do tego kanały.

Rekomendacje

6.1. Współpraca na linii Polska – Ukraina o charakterze instytucjonalnym w zakresie zagrożenia atakami w cyberprzestrzeni. Wiedza w tym zakresie powinna być także dostępna dla służb samorządowych

Ważne jest, aby w przypadku wiedzy o kierowanych atakach, których celem miałyby być polskie instytucje publiczne i samorządy lub obywatele

Ukrainy, informacje w tym zakresie zostały szybko przekazane do polskich struktur (także lokalnych) odpowiedzialnych za zapewnienie cyberbezpieczeństwa. Istnieją już ku temu podstawy prawne w Ustawie z 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1369 z późn. zm.) oraz w Ustawie z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 796, z późn. zm.).

VII. Organizacje pozarządowe powinny stać się elementem systemu bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa

Organizacje pozarządowe realizują obecnie bardzo wiele zadań związanych z zapewnieniem ochrony i opieki obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce. Ich rola w poszczególnych usługach jest kluczowa i stanowi istotne wsparcie działań publicznych.

Współczesne państwo nie może realizować swoich działań bez silnego społeczeństwa obywatelskiego, a funkcjonowanie organizacji pozarządowych jest przejawem silnego społeczeństwa obywatelskiego. Polski ustawodawca tworzy mechanizmy uwzględniające trzeci sektor w realizacji usług publicznych. Świadczy o tym m.in. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.), a także ustawy regulujące działanie fundacji i stowarzyszeń, a także szereg ustaw sektorowych uwzględniających je w realizacji polityk i usług publicznych.

W obecnej sytuacji uwidoczniła się moc organizacji pozarządowych w udzielaniu pomocy obywatelom Ukrainy i wspieraniu podmiotów państwowych i samorządowych w tym trudnym okresie. Należy przewidywać, że w przyszłości udział organizacji pozarządowych będzie także

bardzo ważny. Dlatego też należy je uwzględnić w odpowiednich mechanizmach krajowego systemu bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa.

Rekomendacje

7.1. Organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne powinny być uwzględnione w publicznej ochronie cyberprzestrzeni

Organizacje pozarządowe mogą zgłaszać incydenty cyberbezpieczeństwa do CSIRT NASK, jednakże nie są one elementem krajowego systemu cyberbezpieczeństwa. Organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne powinny stać się elementem systemu bezpieczeństwa i ochrony cyberprzestrzeni jako beneficjanci tego systemu. W przypadku wykrycia zagrożeń bezpieczeństwa lub cyberbezpieczeństwa, powinny być powiadamiane o tego rodzaju zagrożeniach w sposób maksymalnie szybki i indywidualny.

Z uwagi na zróżnicowanie organizacji pozarządowych budowa tego rodzaju systemu nie jest prosta, lecz wykorzystując wiedzę administracji rządowej (np. o beneficjentach 1% podatku), a także potencjał organizacji zrzeszających tego rodzaju organizacje oraz samorządów, które udzielają dotacji w rozumieniu ustawy o organizacjach pozarządowych, możliwe jest wypracowanie skutecznych mechanizmów.

VIII. Całościowe podejście do cyberbezpieczeństwa w samorządach

Cyberbezpieczeństwo wymaga kompleksowego podejścia. Nie obejmuje ono tylko kwestii bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych, ale także potrzebę odpowiednich działań organizacyjnych i kompetencyjnych. Dotyczy to także ochrony cyberprzestrzeni na poziomie samorządu.

Samorząd terytorialny składa się z wielu podmiotów. W ramach samorządu istnieją jednostki organizacyjne oraz jednostki pomocnicze. Część jednostek organizacyjnych posiada odrębną osobowość prawną. W ramach prawa powszechnie obowiązującego możliwe jest tworzenie Centrów Usług Wspólnych, do zadań których należy obsługa teleinformatyczna samorządów i jego jednostek organizacyjnych, a także zapewnienie ochrony cyberprzestrzeni. Jest to rozwiązanie dobrowolne i decyzja o powołaniu takiego centrum należy do danego samorządu. Dlatego też nie wszystkie samorządy decydują się na tworzenie tego rodzaju rozwiązań z powodów organizacyjnych lub finansowych. W części samorządów tego rodzaju zadania pełnią także wydziały informatyki, a w niektórych samorządach opieka teleinformatyczna ma charakter rozproszony i odpowiadają za ten obszar samodzielnie poszczególne jednostki organizacyjne.

Rekomendacje

8.1. W przypadku samorządów, które nie mają wspólnych centrów informatycznych i centrów kompetencji informatycznych (dedykowane wydziały obsługujące jednostki organizacyjne, dedykowane CUW-y), należy zadbać całościowo o ochronę cyberprzestrzeni, w o tym jednostki organizacyjne

Niezależnie o sposobu wewnętrznej organizacji obsługi teleinformatycznej w samorządach zasadne jest tworzenie rozwiązań budujących odporność w zakresie cyberprzestrzeni w kontekście całej jednostki samorządu terytorialnego. W szczególności mniejsze jednostki organizacyjne są narażone na większą gamę ataków i dlatego powinny być objęte wspólnym (choć nawet niesformalizowanym) systemem ochrony cyberprzestrzeni. Tego rodzaju podejście pozwala na

budowę kompleksowego modelu ochrony oraz zmniejsza ryzyko ataku, a gdy atak już się wydarzy – ogranicza jego skutki. W tym celu możliwe jest wykorzystanie kompetencji i potencjału bardziej doświadczonych jednostek organizacyjnych i komórek organizacyjnych, systemu wspólnych zakupów w trybie zamówień publicznych.

IX. Wspólna platforma organizacji walczących z dezinformacją i mową nienawiści

Dezinformacja i mowa nienawiści mają niszczący wpływ na społeczeństwa. Walka z tymi negatywnymi zjawiskami wymaga działań wszystkich szczebli administracji, gdyż zjawiska te dotyczą mieszkańców (w tym obywateli Ukrainy przebywających w Polsce) jednostek samorządu terytorialnego oraz państwa. Zjawiska dezinformacji oraz szerzenia mowy nienawiści w Internecie nie są zjawiskami nowymi. Istnieją w Polsce instytucje, których zadaniem jest przeciwdziałanie dezinformacji. Oczywiście są to instytucje o różnym statusie prawnym i sposobach działania. Często są to instytucje społeczne, ale także naukowe. Na uwagę zasługuje fakt, że instytucje te posiadają odpowiednie metody działania i wiedzę. Przykładowo: w związku z nasilającym się problemem dezinformacji Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (NASK) – państwowy instytut badawczy – rozpoczęła kampanię #WłączWeryfikację. W jej ramach doświadczeni eksperci weryfikują pogłoski krążące w sieci oraz wskazują potencjalne przejawy działań dezinformacyjnych. NASK informuje na swoich kanałach w mediach społecznościowych o zdemontowanych przypadkach dezinformacji. Należy również podkreślić, że już przed atakiem Federacji Rosyjskiej na Ukrainę działały w polskich mediach społecznościowych niezależne organizacje factcheckingowe, takie jak np. demagog.pl, które obalały krążące fake newsy.

Z uwagi na trwający konflikt zbrojny w Ukrainie uwidaczniają się liczne kampanie dezinformacyjne, a także próby podsycania niepokojów przez szerzenie mowy nienawiści. Może to mieć wpływ na relację na linii obywatele polscy – obywatele Ukrainy, ale także wewnątrz tych grup mieszkańców.

Rekomendacje

9.1. Rozszerzenie współpracy organizacji pozarządowych zaangażowanych w identyfikowanie dezinformacji i mowy nienawiści oraz sformalizowanie współpracy w ramach systemu badania tych zjawisk – nawiązanie nowych kanałów współpracy i poszerzenie platform komunikacji

Obecnie na poziomie ogólnokrajowym istnieją instytucje publiczne, których celem jest walka z dezinformacją i mową nienawiści. Działalnością tą zajmują się także organizacje społeczne, media oraz firmy działające w branży internetowej. Celem tych działań jest szybka identyfikacja i przerywanie ciągu dezinformacyjnego. Instytucje te współpracują ze sobą. Jednakże należy dążyć do tego, aby w ramach tej współpracy powstała platforma do wymiany informacji o zjawiskach dezinformacji i mowy nienawiści. W ramach platformy zasadne jest stworzenie kanałów współpracy oraz zgłaszania zdarzeń dezinformacyjnych lub szerzenia mowy nienawiści przez inne podmioty, tj. organizacje pozarządowe, samorządy. Zasadne jest także przeprowadzenie kampanii informującej o utworzeniu takiej platformy oraz o dostępnych kanałach. Działania te obecnie są wykonywane i realizowane, wymagają jednak wzmocnienia. Tego rodzaju działania nie wymagają zmian w przepisach prawa i mogą być realizowane na podstawie porozumień.

X. Współpraca na linii samorząd – organizacje walczące z dezinformacją i mową nienawiści

Mając na uwadze sposób tworzenia dezinformacji oraz szerzenia mowy nienawiści, należy dostosować mechanizmy przeciwdziałania tym zjawiskom. Im więcej aktorów jest zaangażowanych w proces, tym neutralizowanie dezinformacji i zwalczanie mowy nienawiści jest skuteczniejsze. Szerzenie się mowy nienawiści oraz dezinformacji jest także przedmiotem monitoringu jednostek samorządu terytorialnego. Monitoring tego rodzaju zjawisk nie jest głównym celem, lecz następuje niejako przy okazji monitorowania mediów tradycyjnych oraz mediów społecznościowych przez służby prasowe i wydziały komunikacji jednostek samorządu terytorialnego, które to monitorowanie służy budowaniu odpowiedniej komunikacji na linii władze samorządowe – mieszkańcy.

Innym kanałem identyfikacji tego rodzaju zjawisk są miejsca kontaktu szeroko rozumianych pracowników samorządowych z obywatelami, tj. urzędy, zakłady administracyjne (szpitale, żłobki, przedszkola, szkoły i instytucje opieki społecznej lub kultury).

Nie sposób nie wspomnieć o roli mediów, w szczególności mediów regionalnych i lokalnych, które nagłaśniają negatywne zjawiska, których źródłem jest dezinformacja lub mowa nienawiści.

Wpływ dezinformacji i mowy nienawiści na wspólnotę lokalną, w szczególności w obecnej sytuacji, może negatywnie wpłynąć na funkcjonowanie obywateli polskich i obywateli Ukrainy przebywających obecnie w Polsce. Może w skrajnych przypadkach prowadzić do konfliktów na tle narodowościowym, w tym do miejscowych przypadków użycia siły fizycznej, czy też wykluczenia np. w środowisku szkolnym lub pracowniczym.

Mimo, że działania te nie są przedmiotem regulacji i nie stanowią wprost zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, to w obecnej sytuacji jednostki samorządu terytorialnego są teatrem tych działań z uwagi na fakt, iż obywatele Ukrainy mieszkają na terenach gmin i powiatów, a jednostki samorządu terytorialnego są zaangażowanie w pomoc obywatelom Ukrainy.

Powyższe prowadzi do wniosku diagnozy, iż istnieją mechanizmy identyfikacji i rozpoznawania mowy nienawiści od strony metodologicznej, jak i zdolności do wykrywania tych działań w odpowiednim czasie. Istnieją też sankcje prawne, które częściowo pozwalają na przeciwdziałanie tym zjawiskom, jednak ich skuteczność oraz możliwość egzekucji jest ograniczona. Brakuje jednocześnie mechanizmów przeciwdziałania ww. zjawiskom w sposób systemowy – od strony prawnej, ale także od strony koordynacji podmiotów specjalizujących się w identyfikacji tych zjawisk lub potrafiących je identyfikować (media lokalne, jednostki samorządu terytorialnego).

Wynik diagnozy uzasadnia poszukiwanie rozwiązań systemowych przeciwdziałania dezinformacji i mowy nienawiści, w szczególności na tle obecnej sytuacji społecznej w Polsce oraz sytuacji międzynarodowej, której ofiarami mogą stać się mieszkańcy jednostek samorządu terytorialnego, w tym oczywiście obywatele Ukrainy.

Rekomendacje

10.1. Korzystając z doświadczenia podmiotów identyfikujących działania dezinformacyjne w Internecie, należy stworzyć sieć współpracy i szybkiej wymiany informacji z samorządami

Działania dezinformacyjne wymagają aktywnego i szybkiego reagowania. Korzystając z doświadczenia podmiotów identyfikujących działa-

nia dezinformacyjne w Internecie, należy stworzyć sieć współpracy. W ramach tej współpracy zasadne jest zbudowanie m.in. wokół Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego bazy kontaktów, w celu ustalenia wspólnych działań komunikacyjnych. W prace powinny być zaangażowane służby prasowe samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych, tj. rzecznicy prasowi, wydziały komunikacji. Z jednej strony osoby te mogą szybko prowadzić komunikację mającą na celu przeciwdziałanie dezinformacji, z drugiej – ww. służby prasowe posiadają narzędzia monitorowania prasy oraz social mediów. W ten sposób mogą one także zasilać w wiedzę podmioty specjalizujące się w identyfikowaniu dezinformacji. Działania te mogą być zrealizowane bez konieczności tworzenia nowych podstaw prawnych, a jako działania „miękkie” mogą być realizowane na podstawie porozumienia. Zasadne jest zwiększenie edukacji służb prasowych w zakresie działań dezinformacyjnych i mowy nienawiści z jednoczesnym naciskiem na budowę mechanizmów i metod przeciwdziałania tym zjawiskom.

XI. Monitoring przejawów dezinformacji i szerzenia mowy nienawiści zarówno w polsko-, jak i ukraińsko- i rosyjskojęzycznym Internecie

Polskie organizacje monitorujące działania dezinformacyjne oraz mowę nienawiści obecnie skupione są głównie na monitorowaniu polskojęzycznej sieci Internet. Jednocześnie działania dezinformacyjne mogą być skierowane do obywateli Ukrainy przebywających w Polsce poprzez wykorzystywane przez nich kanały informacyjne w języku ukraińskim lub rosyjskim. Tego rodzaju kampanie mogą mieć na celu skłócenie obywateli Ukrainy między sobą, szerzenie nienawiści lub fałszywego obrazu kontaktów polsko-ukraińskich,

wyolbrzymienie albo fałszowanie zdarzeń o charakterze jednostkowym. Są one szczególnie niebezpieczne w przypadku, w którym dla obywatela Ukrainy język ukraiński lub rosyjski jest jedynym językiem, którym się posługuje. W takim przypadku możliwość łatwego weryfikowania tych treści staje się utrudniona.

Rekomendacje

11.1. Konieczne jest rozpoczęcie procesu monitorowania kanałów komunikacyjnych w cyrylicy przez podmioty specjalizujące się w identyfikacji zjawisk dezinformacji i mowy nienawiści

Kompleksowe podejście do walki z dezinformacją i mową nienawiści wiąże się z koniecznością objęcia monitoringiem także kanałów komunikacyjnych w cyrylicy. Zapewne wymaga to wzmocnienia kompetencyjnego podmiotów factchakingowych, lecz z punktu widzenia celu należy uznać to za uzasadnione. Dezinformacja i mowa nienawiści, niezależnie jakim kanałem szerzone, wywołują te same negatywne konsekwencje. W odpowiedzi na tego rodzaju dezinformację lub mowę nienawiści należy uruchamiać działania neutralizujące, także w języku ukraińskim i rosyjskim z wykorzystaniem kanałów komunikacji w tych językach.

XII. Rozszerzenie wiedzy obywateli Ukrainy o e-usługach świadczonych w Polsce i zasadach cyberhigieny

Doświadczenia samorządów w nadawaniu numerów PESEL obywatelom Ukrainy wskazują na konieczność wzmocnienia wiedzy obywateli Ukrainy przebywających w Polsce z zakresu umiejętności cyfrowych. Diagnoza ta wynika z faktu, iż polski model świadczenia publicznych usług onli-

ne, jak i prywatnych usług online, różni się od modelu stosowanego w Ukrainie. Jednocześnie usługi online świadczone są przez różne podmioty (na poziomie centralnym, jak i samorządowym). Polski model świadczenia usług online cechuje wspólne wykorzystywanie narzędzi prywatnych i publicznych, np. bankowości elektronicznej do celów załatwiania spraw publicznych. Stan ten powoduje konieczność nabycia przez obywateli Ukrainy umiejętności poruszania się w polskiej cyberprzestrzeni.

Należy również wskazać na mniejszy stopień znajomości języka polskiego wśród obywateli Ukrainy, który to fakt może być wykorzystywany przez osoby tworzące nakierowane na obywateli Ukrainy kampanie phishingowe, SMS-owe itp.

Przewiduje się także, że w przyszłości obywatele Ukrainy, którzy wejdą w ekosystem bankowy, będą coraz częściej korzystali z bankowości elektronicznej, a w konsekwencji uzyskają możliwość wykorzystywania narzędzi identyfikacji elektronicznej za pomocą bankowości elektronicznej w dostępie online do usług publicznych (obecnie nie posiadamy informacji o ilości złożonych wniosków o dostęp do bankowości elektronicznej).

Rekomendacje

12.1. Potrzebna kampania informacyjna w języku ukraińskim i rosyjskim o świadczonych e-usługach. Na poziomie samorządów – wiedza na temat sposobów realizacji tych usług

Co do zasady w myśl art. 12 ust. 2 Ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa wojewoda koordynuje działania organów władzy publicznej oraz organizacji pozarządowych i przedsiębiorców w zakresie udzielania pomocy obywatelom Ukrainy. Jednakże to

samorząd terytorialny jest najbliżej mieszkańca, w tym mieszkańców, jakimi są obywatele Ukrainy. Obecnie samorząd realizuje głównie zadania związane z zapewnieniem opieki, oświaty, w tym nadawanie numerów PESEL. W przyszłości obywatele Ukrainy dużą część swoich życiowych spraw będą realizować w postaci lokalnych usług publicznych lub też usług centralnych. Dlatego też uważamy, że samorządy powinny podejmować (wspólnie ze stroną rządową) działania mające na celu zwiększenie wiedzy obywateli Ukrainy z zakresu cyberhigieny. W naszej ocenie z uwagi na horyzontalny charakter powinny być realizowane wspólnie przez stronę samorządową, rządową oraz sektor prywatny, jak i podmioty trzeciego sektora.

Należy poszukać źródeł finansowania (lub rozszerzyć obecnie realizowane działania w ramach aktualnych źródeł finansowania) w celu skierowania dodatkowych działań edukacyjnych do obywateli Ukrainy. Środki te powinny pozwolić na realizację zadań na szczeblu centralnym (środki masowego przekazu itp.), ale także lokalnym, np. prasa lokalna, miejsca aktywności społecznej i spotkań mieszkańców.

Wprowadzenie dodatkowych publicznych usług online przez administrację rządową powinno być uzgodnione komunikacyjnie z administracją samorządową w celu wypracowania wsparcia obywateli Ukrainy.

12.2. Edukacja obywateli Ukrainy w zakresie ochrony danych osobowych i świadomości związanej z numerem PESEL

W Polsce od 2018 r. obowiązuje system prawny ochrony danych osobowych oparty na ogólnym rozporządzaniu o ochronie danych osobowych, który jest stosowany w bardzo szerokim zakresie. Począwszy od działań społecznych, handlowych poprzez działania administracji publicznej. Nie jest to jednak jedyny system. Pewne wyjątki w zakresie ogólnego systemu stosowane są w prawie kościelnym, w którym funkcjonują odrębne kodeksy ochrony danych. Dodatkowo oddzielna regulacja z zakresu ochrony danych osobowych ma zastosowanie w postępowaniach o czyny zabronione przed organami wymiaru sprawiedliwości.

Oczywiście Ukraina jako członek Rady Europy jest stroną Konwencji Nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych sporządzonej w Strasburgu dnia 28 stycznia 1981 r. Konwencja ta zwiera zasady przetwarzania danych osobowych, które co do zasady są także spójne z regulacjami UE. Obywatele Ukrainy mogą więc posiadać podobną wiedzę w tym zakresie w oparciu o ukraińskie ustawodawstwo. Jednakże polski system ochrony danych osobowych, zasad ich pobierania oraz wykorzystywania numeru PESEL jest w tym zakresie bardzo skomplikowany.

12.3. Należy uruchomić działania edukacyjne w zakresie ochrony danych (w tym wiedza o prawach i obowiązkach w tym zakresie). Należy podnieść świadomość związaną z numerem PESEL – możliwości jego wykorzystywania oraz niebezpieczeństwa z tym związane

Oczywiście podmioty przetwarzające dane osobowe zobowiązane są do informowania obywateli Ukrainy o podstawach i zasadach przetwarzania

ich danych osobowych na etapie pobierania tych danych. Działania te nie zastąpią jednak ogólnych działań edukacyjnych. Działania edukacyjne powinny mieć charakter mieszany poprzez kampanie informacyjne na szczeblu centralnym, przy udziale Urzędu Ochrony Danych Osobowych i właściwych resortów, ale także powinny mieć charakter lokalny. Działania komunikacyjne powinny być kierowane w językach polskim, ukraińskim i rosyjskim.

Przedstawione rekomendacje oraz ich uzasadnienia są wynikiem dyskusji w trakcie prac podstolika, jednakże nie mogą być identyfikowane jako stanowisko Departamentu Cyberbezpieczeństwa KPRM.

SKŁAD PODSTOLIKA

Elżbieta Polak	Marszałek Województwa Lubuskiego, Członkini Zarządu Związku Województw RP
Roman Szełemej	Prezydent Wałbrzycha
Paweł Skrzywanek	Koordynator ds. projektów zdrowotnych
Szymon Chojnowski	Wiceprezydent Świdnicy
Paweł Wróblewski	Prezes Dolnośląskiej Izby Lekarskiej
Anna Maria Szymkowiak	Prezes Fundacji Akceptacja
Marcin Szewczak	OSP Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza Wałbrzych
prof. Dawid Murawa	Kierownik Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej Collegium Medicum w Zielonej Górze
Julia Bogusławska	Koordynatorka projektu „Ukrainka w Polsce”
Adam Komar	Prezes Fundacji Potrafię Pomóc
Renata Szredzińska	Członek zarządu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę
Andrzej Mańkowski	Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu
Maria Libura	Klub Jagielloński
Leszek Sarnowski	Starosta Sztumski

PODSTOLIK **OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA**

- System ochrony zdrowia – POZ i specjaliści wobec napływu uchodźców: małe i duże ośrodki
- Potrzeby finansowe i kadrowe systemu pomocy społecznej i służby zdrowia
- Potencjał kadrowy uchodźców – jak go wykorzystać w służbie zdrowia i pomocy społecznej na rzecz uchodźców
- Konieczne zmiany w organizacji służby zdrowia i pomocy społecznej

Koordynatorzy:
Elżbieta Polak

Marszałek Województwa Lubuskiego

Roman Szełemej
Prezydent Wałbrzycha

Sekretarz: Paweł Skrzywanek

4.7. Podstolik Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

OBSZAR POMOCY SPOŁECZNEJ

I. Wzmocnienie i profesjonalizacja kadr pomocy społecznej

Rekomendacje

1.1. Przygotowanie kadry pracowników, w tym pracowników socjalnych, i stworzenie stanowisk asystentów ze znajomością języka ukraińskiego

Udzielanie poszczególnych rodzajów pomocy wymaga nawiązania kontaktu słownego i pisemnego. Pracownicy instytucji pomocowych nie znają języka ukraińskiego. Aby zatem np. odebrać od wnioskującego o pomoc finansową prawidłowej treści oświadczenie dla celów przyznania takiej pomocy, konieczna jest odpowiednia znajomość języka ukraińskiego. Analogicznie w przypadku ubiegania się o pomoc psychologiczną. Bez odpowiedniej znajomości języka ukraińskiego nie sposób dokonać właściwej diagnozy danej osoby i przekazać jej we właściwy sposób zaleceń.

Pracownik powinien również posiadać umiejętność czytania w języku ukraińskim, ponieważ w wielu sprawach konieczna jest weryfikacja dokumentacji obywatela Ukrainy. Istotnym problemem są również ograniczenia ustanowione przez obowiązujące przepisy prawa, w szczególności zaś te dotyczące wymogów formalnych, jakie muszą spełniać np. pracownicy socjalni, oraz to, że językiem urzędowym jest język polski, z czego wynika chociażby zakaz przyjmowania przez urzędników dokumentów sporządzonych w obcym języku, np. do celów dowodowych danego postępowania administracyjnego.

Nadmienić także należy, że jeszcze przed wybuchem wojny w Ukrainie i rozpoczęciem się kryzysu uchodźczego poszczególne urzędy borykały się z problemem pozyskania specjalistów. Braki kadrowe rzutowały zatem na standardową pracę instytucji. Brak odpowiedniego zaplecza kadrowego w obliczu obecnej sytuacji może spowodować realne ryzyko załamania się systemu pomocowego.

Na dzień 2 maja 2022 r. w samym tylko Wrocławiu MOPS przyznał 19 895 jednorazowych świadczeń w kwocie 300 zł dla obywateli Ukrainy. Na dzień 9 maja 2022 r. z pomocy psychologicznej świadczonej w oparciu o przepisy ustawy o pomocy społecznej skorzystało 67 obywateli Ukrainy.

1.2. Jak najszybsze zatrudnienie tłumaczy, dodatkowych pracowników socjalnych, pracowników, którzy zajmowaliby się obsługą administracyjno-biurową, jak również pozostałych specjalistów potrzebnych do udzielenia danego rodzaju pomocy

Proponowane rozwiązanie ma na celu usprawnienie procesu udzielania efektywnej pomocy obywatelom Ukrainy. Dzięki dostosowaniu odpowiednich zasobów ludzkich do potrzeb ich odbiorcy uzyskają we właściwym czasie wartościową pomoc.

II. Bezpieczeństwo dzieci

Kryzysy humanitarne i związany z nimi chaos potęgują zagrożenie skrzywdzeniem przez osoby trzecie, ale także krzywdzenie (często niezamierzone) ze strony bliskich dorosłych, pod wpływem ogromnego stresu, w jakim się znajdują. W rze-

szy tysięcy osób, które ruszyły na pomoc osobom szukającym w naszym kraju schronienia przed wojną w Ukrainie, znajdowały się niestety również osoby, które chciały wykorzystać trudną sytuację uchodźców. W Polsce nie istnieje systemowa, zintegrowana oferta pomocy dla dzieci pokrzywdzonych przestępstwem. Dzieci i ich niekrywdzący opiekunowie muszą w różnych instytucjach szukać wsparcia, za każdym razem opowiadając od nowa o przeżytej traumie. W innych krajach UE, nie tylko zachodnich, ale też z byłego bloku wschodniego, rozwijany jest model zintegrowanej pomocy pod jednym dachem (tzw. Child Advocacy Center lub Barnahus). W takim wyspecjalizowanym ośrodku dziecko jest przygotowywane do przesłuchania, w nim jest przesłuchiwane, otrzymuje pomoc terapeutyczną, psychiatryczną, medyczną i pomoc w nauce, jeśli jest potrzebna. Rodzice dziecka, o ile to nie oni są sprawcami przestępstwa, otrzymują pomoc prawną, psychologiczną, socjalną. W Polsce z inicjatywy FDDS powstała pilotażowa sieć zrzeszająca 5 takich centrów pomocy dzieciom (w Warszawie, Gdańsku, Starogardzie Gdańskim, Białymstoku i Głogowie) w całości finansowanych ze środków prowadzących je organizacji pozarządowych i środków samorządowych. W tym kontekście istotnym problemem jest brak regulacji dotyczących konieczności zapewnienia standardów ochrony dzieci we wszystkich miejscach, gdzie dzieci przebywają.

Rekomendacje

2.1. Wprowadzenie przepisów wymagających od wszystkich instytucji i organizacji mających kontakt z dziećmi lub w których przebywają dzieci wprowadzenia minimalnych standardów ochrony dzieci, w tym:

- sprawdzanie wszystkich pracowników, współpracowników, wolontariuszy pod kątem bezpieczeństwa (oświadczenia o niekaralności, sprawdzanie w rejestrze przestępców na tle seksualnym),
- opracowanie i wdrożenie wewnętrznych zasad bezpiecznych relacji personel–dziecko,
- opracowanie i wdrożenie procedur interwencji na wypadek podejrzenia krzywdzenia dziecka (przez pracownika, w rodzinie, przez osoby trzecie, w tym małoletnie) oraz wdrożenie programów profilaktycznych i pomocy psychologicznej (np. w szkołach, w centrach recepcyjnych, domach kultury, centrach aktywności lokalnej, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, organizacjach pozarządowych), które pozwolą na zwiększenie szans na zatrzymanie rozwijania się problemów psychicznych i wzmocnienie odporności psychicznej przy jednoczesnym rozwoju instytucji świadczących kompleksową i interdyscyplinarną pomoc dzieciom doświadczającym krzywdy.

Proponowane rozwiązanie ma na celu zabezpieczenie dzieci przed ich bezprawnym wykorzystaniem lub wyrządzeniem im krzywdy, jak również zapewnienie właściwego wsparcia dzieciom oraz rozwój instytucji świadczących wielokierunkową pomoc w jednym miejscu.

III. Partnerstwo w kryzysie: gromadzenie danych i współpraca z ośrodkami akademickimi i organizacjami społecznymi

Ważną i podnoszoną kwestią są problemy NGO (w tym zagranicznych) w dostępie do udziału w pracach różnych instytucji i do danych oraz brak implementacji sprawdzonych rozwiązań radzenia sobie z kryzysem humanitarnym z innych państw.

Obecnie nie wiadomo, jakie dane są zbierane, utrudniony jest do nich dostęp dla NGO, zwłaszcza NGO zagranicznych. Ponadto istnieje wiele sprawdzonych rozwiązań w innych krajach, które mierzyły się z podobnymi kryzysami humanitarnymi, z których nie czerpiemy w sposób systemowy.

Rekomendacje

3.1. Gromadzenie i udostępnianie wszystkim zainteresowanym stronom bieżących danych nt. potrzeb osób z doświadczeniem uchodźczym, włączanie NGO w prace sztabów kryzysowych oraz ciał dialogu społecznego, współpraca z ośrodkami akademickimi i organizacjami międzynarodowymi (np. agendami ONZ – Unicef, UNHCR), implementacja sprawdzonych rozwiązań do systemu krajowego, dostosowanie przepisów prawa w powyższym zakresie

Proponowane rozwiązanie ma na celu ułatwienie NGO niesienia efektywnej pomocy obywatelom Ukrainy, jak również usprawnienie obecnie funkcjonujących procedur, w konsekwencji czego osoby potrzebujące pomocy będą mogły otrzymać ją szybciej. Wartością dodaną może również być odciążenie instytucji publicznych dzięki zaangażowaniu w prace różnych instytucji NGO

oraz poszerzeniu możliwości niesienia przez nie pomocy.

IV. Szkolenia językowe i kulturowe, ale nie w nurcie asymilacji, tylko adaptacji i integracji

W dłuższej perspektywie trwania kryzysu uchodźczego tendencja przerodzenia się procesu integracji w asymilację kryje w sobie ryzyko wystąpienia obawy obywateli Ukrainy o utratę ich tożsamości kulturowej, a w konsekwencji możliwość kształtowania się postaw niechętnych do współpracy z polskimi instytucjami pomocowymi.

Jak słusznie wskazał Tadeusz Paleczny²¹, asymilacja, jako proces spajania i integrowania w jedno społeczeństwo różnych zbiorowości składowych, uzgadniania systemów wartości i norm pomiędzy uczestniczącymi w tym procesie grupami kulturowymi oraz ich członkami, tworzenia nowej ideologicznej, politycznej i subiektywnej jedności, prowadzi do różnych, także niepożądanych, konsekwencji. Jedną z nich jest marginalizacja, alienacja i wykluczenie części imigrantów oraz „wypchnięcie” ich – z różnych przyczyn – poza przestrzeń asymilacyjną i poza granice integracji społecznej. Zjawiska te wynikają częściowo z nastawienia i ideologii zbiorowości imigracyjnej oraz z cech kulturowych, w tym religijnych, a także cech osobowości imigrantów. Częściowo zaś stanowią rezultat niechęci społeczeństwa przyjmującego, barier komunikacyjnych, ekonomicznych, obyczajowych. Imigracji towarzyszą zjawiska dyskryminacji, uprzedzeń, nierówności, trudności w przystosowaniu do panujących warunków.

21 T. Paleczny (2019), „Międzykulturowe typy tożsamości – pomiędzy integracją a asymilacją” w: „Psychospołeczne aspekty relacji międzykulturowych”, Vol. 3 No. 1(5) (2019), Instytut Studiów Międzykulturowych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, s. 15-16.

Rekomendacje

4.1. Wprowadzanie i upowszechnianie szkoleń językowych i kulturowych dla obywateli Ukrainy, które nie będą ingerowały w ich system wartości i norm poprzez narzucanie ich polskich odpowiedników

Proponowane rozwiązanie ma na celu zapewnienie poczucia bezpieczeństwa obywateli Ukrainy na płaszczyźnie zachowania własnej tożsamości kulturowej, przez co ryzyko przyjmowania przez nich postaw charakteryzujących się niechęcią do współpracy z polskimi instytucjami, a w dalszej perspektywie powodujące wykluczenie ich przez polskie społeczeństwo z systemu integracji, zostanie zminimalizowane.

V. Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań związanych z niesieniem pomocy obywatelom Ukrainy, w tym wydatków związanych z obsługą tych zadań

Szereg zadań wprowadzonych do realizacji przez ustawę o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa powoduje wzrost wydatków, które są przeznaczane nie tylko na poszczególne świadczenia finansowe, ale i wydatków związanych z obsługą tych zadań (np. wynagrodzenia pracowników).

Konieczność zapewnienia kompleksowej obsługi ogromnej rzeszy obywateli Ukrainy powoduje wzrost wydatków poszczególnych instytucji, np. na wynagrodzenia kadry pracowniczej, zakup sprzętu komputerowego, materiałów biurowych czy utrzymania budynków. Bez zatrudnienia dodatkowej kadry, w tym wyspecjalizowanej, zwiększa się natomiast ryzyko nieprawidłowego realizowania zadań względem obywateli Ukrainy, ale i pozostałych klientów poszczególnych instytucji.

Zgodnie z art. 113 specustawy z budżetu państwa mogą być udzielane właściwym jednostkom samorządu terytorialnego dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. W przypadku dofinansowania zadań własnych bieżących i inwestycyjnych kwota dotacji może stanowić więcej niż 80% kosztów realizacji zadania. Powyższy przepis nie daje gwarancji finansowania z budżetu państwa wszystkich świadczeń z pomocy społecznej dla obywateli Ukrainy. Może tym samym okazać się, że realizowana przez OPS pomoc zostanie zakwalifikowana jako zadanie własne gminy, na co nie zostały zabezpieczone odpowiednie środki.

Rekomendacje

5.1. Zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację zadań związanych z niesieniem pomocy obywatelom Ukrainy, wynagrodzenia pracowników instytucji pomocowych, w tym doprecyzowanie obowiązujących przepisów specustawy w zakresie finansowania zadań realizowanych przez samorządy z budżetu państwa

Proponowane rozwiązanie ma na celu zabezpieczenie instytucji realizujących zadania związane z niesieniem pomocy obywatelom Ukrainy przed niewydolnością. Dookreślenie zasad finansowania poszczególnych zadań z budżetu państwa sprawi, że samorządy będą działały bardziej efektywnie. Zasadne jest również doprowadzenie do sytuacji, w której samorządy będą mogły zapewnić odpowiednie wynagrodzenie pracownikom zatrudnionym do obsługi zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy. Nie da się zapewnić dostępu do profesjonalnych usług publicznych bez inwestycji na dużą skalę. Dotychczas zadania

związane z pomocą obywatelom Ukrainy ośrodki pomocy społecznej realizowały przy wykorzystaniu posiadanego potencjału pracowniczego (np. oddelegowanie pracowników do przyjmowania wniosków na jednorazowe świadczenie 300 zł dla uchodźców, co niekorzystnie wpływa na realizację podstawowych zadań).

Powyższe rekomendacje mają na celu usprawnienie systemu niesienia pomocy obywatelom Ukrainy. Autorzy skupili się m.in. na aspektach takich jak zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom Ukrainy, w szczególności zaś dzieciom, wprowadzenie jasnych zasad finansowania pomocy i wydatków związanych z realizacją poszczególnych zadań, jak również poszerzenia uprawnień NGO na płaszczyźnie udzielania pomocy obywatelom Ukrainy i współpracy z instytucjami publicznymi. Ponadto zwrócono uwagę na konieczność dostosowania przepisów prawa krajowego w zakresie możliwości zatrudniania obywateli Ukrainy na stanowiskach pracowników socjalnych oraz „poluzowania” rygoru pracy przez urzędników w oparciu o dokumenty sporządzone wyłącznie w języku polskim.

Problem uporządkowania prawnego przedstawionych propozycji wymaga szczegółowej analizy obowiązujących aktów prawnych oraz wielodyscyplinarnych, wielośrodkowych prac i konsultacji zmierzających do szczegółowego wypracowania nowych zasad wykonywania zawodów medycznych. Możliwe jest stopniowe wprowadzanie zmian, aby umożliwić uciekinierom z Ukrainy jak najszybsze podjęcie pracy.

OBSZAR ZDROWIA I ZAGROŻEŃ EPIDEMICZNYCH

VI. Finansowanie świadczeń medycznych

Ocena społeczna jakości opieki zdrowotnej w Polsce od kilku lat pogarsza się systematycznie. W ciągu ostatnich 3 lat spodziewana długość życia w Polsce zmniejszyła się po raz pierwszy od przemian ustrojowych w 1989 r., co jest zjawiskiem bezprecedensowym. Pandemia COVID-19 nasiliła te zjawiska. Społeczną reakcją na pogarszający się stan publicznej służby zdrowia jest rosnący udział sektora niepublicznego w zapewnieniu opieki medycznej finansowanej ze środków własnych (dodatkowych) pacjentów. Napływ uchodźców tylko potęguje te zjawiska i spowoduje w szybkim czasie krytyczne przeciążenie systemu opieki zdrowotnej na wszystkich poziomach.

System opieki zdrowotnej w Polsce opiera się na finansowaniu świadczeń z budżetu państwa, głównie w oparciu o zasoby finansowe będące w posiadaniu NFZ.

W chwili obecnej dystrybucja środków do poszczególnych placówek medycznych odbywa się w oparciu o algorytm określający alokacje na poszczególne województwa, a następnie na poszczególne podmioty medyczne udzielające świadczeń w ramach umowy z NFZ. Algorytm podziału środków na poszczególne województwa nie jest publicznie znany, a jego szczegółowe zapisy podlegają zmianom, które nie są powszechnie dostępne. Zmiany wielkości środków dostępnych w poszczególnych województwach nie są przejrzyste monitorowane. Napływ uchodźców w liczbie około 3 mln do końca kwietnia br. do poszczególnych województw nie jest równomierny, a różnice są znaczące. Populacja uchodźców składa się głównie z kobiet i dzieci (ok. 95%), a wśród dorosłych znaczącą grupę stanowią

osoby w wieku senioralnym. Zapotrzebowanie na świadczenia medyczne w tych grupach osób jest większe niż przeciętnie, a wśród uchodźców częste są schorzenia ostre i zaostrzone przewlekłe wynikające ze stresu związanego z działaniami wojennymi i koniecznością ucieczki z miejsca zamieszkania. Taka sytuacja powoduje niewspółmierne zwiększenie zapotrzebowania na świadczenia medyczne, co stanowi dodatkowy czynnik obciążający budżety NFZ na poziomie wojewódzkim.

Rekomendacje

6.1. Zwiększenie finansowania świadczeń medycznych w ramach NFZ w Polsce. Zwiększenie finansowania świadczeń medycznych w ramach NFZ proporcjonalnie do liczby uchodźców z Ukrainy na terenie każdego województwa

Zgłoszony postulat wynika z istotnego, potencjalnie zwiększonego zapotrzebowania na usługi zdrowotne i konieczności ich finansowania na poziomie każdej jednostki zdrowia. Wnosimy o dostęp do statystyk i danych medycznych do tej pory będących jedynie w posiadaniu NFZ, bowiem na podstawie tych twardych danych będziemy mogli świadomie podejmować dobre decyzje dotyczące ochrony zdrowia (medycyna oparta na faktach). Uchodźcy zgłaszający się do lekarza de facto wymagają bilansu stanu zdrowia z uwagi na szcążtkową historię leczenia (brak dostępu do dokumentacji medycznej). Ponadto ze względu na zmiany struktury populacji potrzebna jest aktualizacja map potrzeb zdrowotnych (z uwzględnieniem poziomu usług w poszczególnych regionach). Konieczność modyfikacji ustawy o zarządzaniu kryzysowym w zakresie zapewnienia pomocy medycznej w sytuacjach kryzysowych (przeniesienie decyzyjności na samorząd lokalny).

VII. Dostęp do zawodów medycznych

W Polsce od lat brakuje lekarzy i pielęgniarek, a kryzys w służbie zdrowia pogłębił się z powodu pandemii i migracji do Polski już około 3 mln uchodźców z Ukrainy. Braki kadrowe – zarówno wśród lekarzy, pielęgniarek, jak i personelu pomocniczego – to obecnie kluczowe wyzwania, przed którymi stoi polska ochrona zdrowia. Tymczasem wśród przybywających uchodźców spora grupa to przedstawiciele zawodów medycznych (lekarze, lekarze dentyści, pielęgniarki, położne, ratownicy medyczni), którzy chcą pracować w naszym systemie opieki zdrowotnej.

Rekomendacje

7.1. Postulujemy zmiany w polskim prawodawstwie w zakresie ograniczonego prawa do wykonywania zawodu, z możliwością weryfikacji wiedzy oraz umiejętności pod opieką tzw. mentora medycznego. Konieczne jest stworzenie ścieżki kariery dla pracowników medycznych z Ukrainy: od asystenta lekarza/pielęgniarki, przez ograniczone prawo wykonywania zawodu do pełnej nostryfikacji dyplomu i uzyskania tytułu specjalisty. Ważną kwestią jest także uporządkowanie wszystkich kwestii formalnych w zakresie legislacji dyplomów medycznych (obecnie istnieje rozbieżność, gdyż prawo do wykonywania zawodu wydaje się na okres 5 lat, a czas pobytu uchodźców wynosi 18 miesięcy)

Środowisko medyczne zwraca uwagę na nierównomierność w zakresie wiedzy i umiejętności pomiędzy polskimi a ukraińskimi absolwentami zawodów medycznych. Problemem jest weryfikacja przyszłych pracowników medycznych pod kątem kompetencji, które mogą być też różne z powodów systemowych. Nie bez znaczenia są też zawitości prawne, związane z wprowadzeniem

i szkoleniem nowego, obcojęzycznego personelu, a także jego nadzorem. Z uwagi na dbałość o poziom i bezpieczeństwo usług medycznych konieczne jest wyrównanie odmiennych zakresów pomiędzy medykami polskimi a ukraińskimi. W procesie uzupełniania wiedzy i zdobywania kolejnych uprawnień ogromną rolę mogą odegrać wszystkie te instytucje, które od lat stoją na straży jakości wykonywania zawodu lekarza (samorząd zawodowy, uczelnie i wydziały medyczne). Brak jest możliwości a priori uznawania kwalifikacji medycznych ze względu na drastyczne różnice programowe. Dlatego istotne jest właściwe podejście do problemu weryfikacji wykształcenia, zwłaszcza w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa świadczeń medycznych. Potrzeba także natychmiastowego stworzenia specjalistycznych kursów językowych dla zawodów medycznych (dbałość o odpowiednią metodologię, metody i techniki nauczania).

VIII. Przeciwdziałanie występowaniu chorób zakaźnych w populacji

W chwili obecnej zauważamy dużą rezerwę uchodźców do kwestii szczepień, zwłaszcza szczepień dzieci. W związku z napływem ok. 3 mln uchodźców do końca kwietnia 2022 r. występuje zwiększenie ryzyka populacyjnego występowania chorób zakaźnych. W tej sytuacji należy jak najszybciej podjąć pilnie działania zachęcające przebywających w Polsce obywateli Ukrainy do profilaktyki w postaci szczepień. Należy pozyskać edukatorów znających język ukraiński i wyposażać ich w narzędzia, które spowodują, że uchodźcy przyjdą na szczepienia. Niestety uchodźcy nie mają zaufania do szczepionek ani zaufania do systemu. Są generalnie przestraszeni i nie myślą, żeby iść na szczepienia.

Rekomendacje

8.1. Włączenie dzieci uchodźców do programu edukacji i realizacji szczepień obowiązkowych w Polsce

8.2. Konieczność prowadzenia efektywnej polityki komunikacji w zakresie dostępu do świadczeń zdrowotnych i obowiązkowych szczepień, a także dotarcie z informacją do grup docelowych oraz przyspieszenie szczepień obowiązkowych u dzieci.

Obowiązujący w Ukrainie program szczepień ochronnych (PSO) dzieci w dużym stopniu pokrywa się z polskim PSO. Państwo polskie zapewniło obywatelom Ukrainy dostęp do bezpłatnych szczepień na równi z obywatelami polskimi, jednak skłonność uchodźców do poddania się tej procedurze medycznej jest niezadowolająca. Sprzyja temu obowiązujące aktualnie zwolnienie ustawowe. Zgodnie z art. 17 ust. 1a Ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi: „Osoby przebywające na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez okres krótszy niż 3 miesiące są zwolnione z obowiązku poddawania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym, z wyjątkiem szczepień poekspozycyjnych”. Tymczasem wytyczne WHO wydane w związku z wojną w Ukrainie i masową migracją uchodźców wskazują, że szczepienia zgodnie z obowiązującym PSO powinno się rozpocząć jak najszybciej, obejmując nimi uchodźców, którzy przebywają w danym państwie dłużej niż tydzień, natomiast ECDC wskazuje okres dłuższy niż 14 dni. Szybkie włączenie dzieci ukraińskich w proces szczepienia ma kluczowe znaczenie także dla bezpieczeństwa dzieci polskich w związku z masowym włączaniem dzieci ukraińskich w polski system edukacyjny.

W kontekście trwającej pandemii COVID-19 i stanu zagrożenia epidemicznego konieczna jest też poprawa wyszczepialności w tej chorobie.

Sytuacja epidemiologiczna oraz poziom wyszczepienia w Ukrainie odbiegają znacząco od sytuacji w Polsce (dotyczy to również obowiązkowego kalendarza szczepień oraz szczepień przeciwko COVID-19). W związku z tym zasadne wydaje się powiązanie włączenia dzieci do systemu edukacji w Polsce z obowiązującym u nas systemem szczepień (obowiązkowa realizacja programu szczepień ochronnych). Jeżeli dziecko będzie korzystać z placówek polskiego systemu oświaty i wychowania, wzorem wielu samorządów, należy objąć dzieci uchodźców systemem uzależniającym możliwość korzystania z systemu dopiero po realizacji kalendarza obowiązkowych szczepień. Warunkiem niezbędnym jest uruchomienie programu edukacyjnego docierającego do dzieci i przede wszystkim rodziców dzieci uchodźców.

Należy zintensyfikować działania promujące szczepienia ochronne, powiązać możliwość oferowania szczepień przy załatwianiu wszelkich formalności związanych z pobytem, pracą i usługami zdrowotnymi. Powiązać opiekę przedszkolną i edukację szkolną z obowiązkiem szczepień dzieci i młodzieży. Przyspieszyć zaistnienie obowiązku szczepień do przynajmniej dwóch tygodni po przyjeździe do Polski (obecnie obowiązek ten dotyczy osób przebywających dłużej niż 3 miesiące).

Z drugiej strony dostrzega się konieczność prowadzenia efektywnej polityki komunikacji oraz promocji w zakresie dostępu do świadczeń zdrowotnych (baza wiedzy o sposobach i możliwościach leczenia), a także o obowiązkowych szczepieniach, w tym także na COVID-19. Problemem jest sposób dotarcia do zainteresowanych grup docelowych, nakłonienie ich do korzystania z propozycji zawartych np. w kalendarzu szcze-

pień. Niestety ukraińskie matki bardzo często przenoszą negatywne opinie i doświadczenia na polskich lekarzy i ich metody działania, nie mają zaufania do służby zdrowia i wszystkich dobrodziejstw związanych z opieką zdrowotną realizowaną przez polski system opieki zdrowotnej.

IX. Wsparcie III sektora

Polska nie ma strategii integracji migrantów na poziomie narodowym; polityka publiczna wobec tej grupy osób jest rozproszona między zróżnicowane instytucje i akty prawne. Brak systemowych rozwiązań i regulacji rozwiązujących problemy migrantów powoduje, że rośnie rola zróżnicowanych organizacji społecznych: związków religijnych, sieci migranckich oraz organizacji pozarządowych. I choć rolą organizacji pozarządowych powinno być wspieranie władz w tworzeniu polityki publicznej wobec imigrantów, to w praktyce – w obecnym kryzysie migracyjnym – to organizacje trzeciego sektora pełnią kluczową rolę w działaniach pomocowych i integracyjnych wobec uchodźców. Jesteśmy przekonani, że udział organizacji pozarządowych (tzw. trzeciego sektora), w tym organizacji pacjenckich, w zakresie udzielania pomocy w okresie kryzysu uchodźczego pozwoli na wykorzystanie zasobów, kompetencji i doświadczeń trzeciego sektora w zakresie udzielania pomocy medycznej uchodźcom w sytuacjach kryzysowych.

Rekomendacje

9.1. Wykorzystanie zasobów, kompetencji i doświadczeń trzeciego sektora (organizacji pozarządowych), w tym organizacji pacjenc- kich, w zakresie udzielania pomocy medycznej uchodźcom w sytuacjach kryzysowych powin- no być uregulowane ustawowo w obszarze za- rządzania kryzysowego

W sytuacji obecnego kryzysu dostrzega się istot- ną rolę organizacji pacjenc- kich, odbarczających w sposób istotny instytucje państwowe, w za- pewnieniu właściwej koordynacji opieki nad po- szczególnymi grupami chorych (pacjenci onko- logiczni, choroby rzadkie i inne). Organizacje te od pierwszego dnia wojny realizowały następujące zadania: tłumaczenia dokumentacji medycz- nej, kontakt z pacjentami w Ukrainie, organizacja transportu, poszukiwanie miejsca docelowego dla pacjenta z Ukrainy, wsparcie psychologiczne, opieka nad rodzinami pacjentów i pacjentami w Polsce, kontakt z ośrodkami medycznymi w Po- lsce i za granicą. Organizacje te w znaczący spo- sób wspomogły, a w wielu sytuacjach zastąpiły, poszczególne podmioty opieki zdrowotnej, przy- czyniając się do sprawnej relokacji i udzielania pomocy osobom wymagającym szczególnego

wsparcia i specjalistycznej pomocy medycznej.

Istnieje konieczność zmian legislacyjnych w za- kresie umocowania NGO pomocowych w kwestii udzielania pomocy medycznej w sytuacji kryzysu zdrowotnego wraz z możliwością ustawowego udziału sprawdzonych i certyfikowanych organi- zacji międzynarodowych. Konieczne jest rozsze- rzenie zasad udzielania świadczeń zdrowotnych i uprawnień pracowników zawodów medycz- nych w sytuacji kryzysowej, szczególnie w sytuacji kryzysu humanitarnego. Od pierwszych godzin wojny organizacje te zapewniały opiekę me- dyczną w punktach recepcyjnych, punktach in- formacyjnych oraz punktach tymczasowego za- kwaterowania. Sprzęt oraz materiały medyczne używane w tych punktach pochodziły ze zbiorów publicznych i darowizn. Poświęcony czas pracy oraz zużyty sprzęt i materiały medyczne nie są re- fundowane tym organizacjom. Brak jest rozwią- zań legislacyjnych pozwalających na refundację kosztów za przepracowane godziny oraz zużyty sprzęt i materiały medyczne, a także przepisów regulujących sposób oraz zakres udzielanej po- mocy medycznej (kto i na jakich zasadach, zakres odpowiedzialności, prawa i obowiązki).

Propozycje działań i rozwiązań legislacyjnych w obszarach pomocy społecznej i służby zdrowia

Wskazane powyżej rekomendacje w obszarze wsparcia, pomocy społecznej, ochrony zdrowia i zagrożenia epidemicznego, aby były skutecz- ne, winny mieć swoje podstawy prawne. Poniżej przedstawiamy te, które w naszym odczuciu są niezbędne i pilne w celu niesienia pomocy oby- watelom Ukrainy.

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
1	Dookreślenie zasad finansowania z budżetu państwa zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy poprzez ich enumeratywne wymienienie	Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa	Zgodnie z art. 113 specustawy z budżetu państwa mogą być udzielane właściwym jednostkom samorządu terytorialnego dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie zadań związanych z pomocą obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. W przypadku dofinansowania zadań własnych bieżących i inwestycyjnych kwota dotacji może stanowić więcej niż 80% kosztów realizacji zadania. Przepis ten nie daje gwarancji finansowania z budżetu państwa wszystkich świadczeń z pomocy społecznej dla obywateli Ukrainy. Może tym samym okazać się, że realizowana przez OPS pomoc zostanie zakwalifikowana jako zadanie własne gminy, na co nie zostały zabezpieczone odpowiednie środki

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
2	Dopuszczenie możliwości bawowania przez pracowników urzędów na dokumentach sporządzonych w języku ukraińskim bez konieczności tłumaczenia ich przez tłumacza przysięgłego. Wystarczające może być przetłumaczenie takiego dokumentu przez osobę znającą język ukraiński i polski w odpowiednim stopniu i zatrudnioną w danym urzędzie	Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim	Zgodnie z art. 4 ustawy język polski jest językiem urzędowym m.in. organów jednostek samorządu terytorialnego i podległych im instytucji w zakresie, w jakim wykonują zadania publiczne, jak również organów, instytucji i urzędów podległych tym organom. Powyższe powoduje, że nie jest możliwe przyjęcie dla celów dowodowych danego postępowania dokumentu sporządzonego w języku innym niż polski. Dokument taki musi być przetłumaczony przez tłumacza przysięgłego. Uzasadniona jest zmiana wskazanego przepisu w ten sposób, aby w sprawach związanych z niesieniem pomocy obywatelom Ukrainy możliwe było korzystanie przez urzędników z tłumaczy osób znających język ukraiński w odpowiednim stopniu, bez konieczności tłumaczenia dokumentu w formie takiej jak czynią to profesjonalni tłumacze

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
3	Dopuszczenie możliwości zatrudniania na stanowiskach pracowników socjalnych obywateli Ukrainy, którzy nie spełniają wszystkich przesłanek określonych w art. 116 ustawy o pomocy społecznej	Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	Przepis art. 116 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej określa kwalifikacje, jakie musi spełniać osoba zatrudniana na stanowisku pracownika socjalnego. Uzasadnione jest dopuszczenie możliwości zatrudnienia na takim stanowisku także obywatela Ukrainy, który uzyskał ustawowo określone kwalifikacje w swoim kraju. Powyższe otwórzę możliwość wsparcia kadry pracowniczej przez osoby znające język ukraiński i mogące świadczyć efektywną pomoc na rzecz obywateli swojego kraju. Ponadto zwiększy się zakres dostępnych miejsc pracy dla obywateli Ukrainy
4	Należy wprowadzić zapis o zawodzie asystenta w danej dziedzinie i określić zakres jego kompetencji i odpowiedzialności. Należy wprowadzić pojęcie ograniczonego prawa wykonywania zawodu i określić jego warunki Należy wprowadzić planowany egzamin weryfikacyjny zastępujący nostryfikację dyplomu	Ustawy dotyczące wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentysty, pielęgniarki i położnej, fizjoterapeuty, ratownika medycznego, farmaceuty	Stworzenie systemu stopniowego uzyskiwania kwalifikacji medycznych dla medyków z Ukrainy

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
5	Należy umocować prawnie w systemie nowe formy wykonywania zawodów medycznych	Ustawa o działalności leczniczej	Konieczne jest prawne umocowanie nowych form uprawnień w systemie świadczenia usług zdrowotnych
6	Zmiana zapisu art. 17, ust. 1a: skrócenie okresu zwolnienia poddawania się obowiązkowym szczepieniom ochronnym z 3 miesięcy do 14 dni po przybyciu do kraju Wprowadzić zapisy o zwiększeniu nakładów na służbę zdrowia w związku z kryzysem uchodźczym Zwiększenie alokacji środków na poszczególne oddziały NFZ w województwach w zależności od liczby uchodźców	Ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2004 Nr 210 poz. 2135) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2004 Nr 210 poz. 2135)	Konieczne jest przyspieszenie obowiązku szczepień ochronnych w celu ochrony dzieci objętych opieką przedszkolną i obowiązkiem edukacyjnym Niedofinansowanie świadczeń medycznych jest zjawiskiem chronicznym, pogorszyło się wraz z napływem ok. 3 mln uchodźców do Polski do końca kwietnia br. Zwiększenie liczby osób objętych świadczeniami medycznymi w ramach publicznej służby zdrowia wymaga zwiększenia nakładów, zwłaszcza w tych regionach, gdzie zapotrzebowanie na usługi medyczne jest większe z uwagi na relokację uchodźców

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
	Wprowadzenie zmian w zakresie uzyskiwania prawa do wykonywania zawodu (ścieżka kariery pod okiem mentora)	Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. 2021 poz. 790) oraz inne akty prawne dotyczące zawodów medycznych Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U. 2022 poz. 583)	Z uwagi na nierównomierność w zakresie wiedzy i umiejętności pomiędzy polskimi a ukraińskimi absolwentami zawodów medycznych proponujemy zmiany w polskim prawodawstwie w zakresie ograniczonego prawa do wykonywania zawodu, z możliwością weryfikacji wiedzy oraz umiejętności pod opieką tzw. mentora medycznego. Konieczne jest stworzenie nowej ścieżki kariery dla pracowników medycznych z Ukrainy. Ważną sprawą jest także uporządkowanie wszystkich kwestii formalnych w zakresie legislacji dyplomów medycznych (prawo do wykonywania zawodu versus prawo pobytu)

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
	Wprowadzenie obowiązku szczepień dla dzieci uchodźców zgodnie z obowiązującym w Polsce Programem Szczepień Ochronnych	Komunikat Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 28 października 2021 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na rok 2022 Wytyczne dot. sposobu realizacji szczepień dzieci z Ukrainy, w związku z konfliktem zbrojnym w tym kraju. Komunikat z dnia 10 marca 2022 r. Komunikat w sprawie realizacji szczepień ochronnych u dzieci, które przekroczyły granice Rzeczypospolitej Polskiej z Ukrainą w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komunikat z dnia 8 marca 2022 r. Komunikat Ministra Zdrowia w sprawie szczepień uchodźców przeciw COVID-19. Szczepienia przeciw COVID-19 dla osób z Ukrainy	Zgodnie z komunikatem Ministra Zdrowia świadczenia związane z wykonaniem szczepień ochronnych u dzieci przebywających na terenie Polski w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy w ramach kalendarza szczepień ochronnych (Program Szczepień Ochronnych – PSO na 2022 r.) obowiązek szczepień aktywuje się po 3 miesiącach pobytu na terytorium Polski. Do tego czasu szczepienie jest dobrowolne. Obowiązek prawny następuje dopiero po 3 miesiącach, wtedy też można wdrażać dodatkowy element monitoringu uchylenia się od szczepień. Wyciąganie jakichkolwiek konsekwencji wobec tych osób, które niejako są „bezdomne”, jest jednak problematyczne. Tymczasem z dotychczasowego monitoringu Państwowej Inspekcji Sanitarnej wynika, że obecnie w skupiskach, gdzie masowo przebywają uchodźcy, największy problem stanowi COVID-19. Wśród przebywających wykryto też przypadki ospy, krztuśca oraz rotawirusa

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
	Uregulowanie kwestii prawnych w zakresie praw i obowiązków organizacji pozarządowych w niesieniu pomocy medycznej oraz świadczeniu usług na rzecz uchodźców (uprawnienia, rozliczenia za czas pracy, zużyty sprzęt i materiały)	Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. 2022 poz. 261) Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2022 poz. 633) Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarzy dentysty (Dz.U. 2021 poz. 790) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. 2020 poz. 1057)	Obecny kryzys pokazał rolę i znaczenie organizacji pozarządowych. Bez wątpienia pełnią one kluczową rolę w radzeniu sobie z kryzysem uchodźczym. Konieczne są zmiany w finansowaniu NGO i zmiany w modelu współpracy z organizacjami społecznymi. Postulowane zmiany mają wyjątkowo interdyscyplinarny charakter i wymagają wielowątkowej i wielopoziomowej analizy prawnej. Problematyka ta jest realizowana w Polsce przez wiele instytucji, m.in. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Urząd ds. Cudzoziemców, Straż Graniczną, Wydziały Spraw Obywatelskich i Cudzoziemców w urzędach wojewódzkich. Z kolei Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej odpowiada za integrację cudzoziemców i rynek pracy, a edukacja dzieci i studentów międzynarodowych to obszar działania Ministerstwa Edukacji i Nauki. Zadania związane z kryzysem uchodźczym nie należą do zadań własnych samorządów, a działania na poziomie lokalnym nie mają charakteru

Lp.	Treść propozycji legislacyjnej	Tytuł aktu prawnego, którego dotyczy zmiana	Uzasadnienie
			systemowego i opierają się na dobrej woli przedstawicieli samorządów oraz ich dobrowolnej współpracy z innymi podmiotami, zwłaszcza z organizacjami pozarządowymi

SKŁAD PODSTOLIKA

prof. Paweł Kowal	Polska Akademia Nauk
Monika Chabior	Wiceprezydent Gdańska
Karol Przywara	Pełnomocnik Prezydenta Wrocławia ds. Współpracy z Zagranicą
Robert Drogoś	Fundacja Tratwa
Maria Shmel'ova	Fundacja Culture Lab
Grzegorz Gruca	Polska Akcja Humanitarna
Laurynas Vaičiūnas	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego
Artem Zozulia	Fundacja Ukraina
Kazimierz Pabisiak	Fundacja im. św. Jadwigi
Olaf Osica	UM Warszawa
Jakub Mazur	Wiceprezydent Wrocławia
Kamil Wyszowski	UN Global Compact Network Poland
Mirosław Skórka	Związek Ukraińców w Polsce
Roman Ciepiela	Prezydent Tarnowa

PODSTOLIK **WSPARCIE UKRAINY, SIECIOWANIE I WSPÓŁPRACA EUROPEJSKA**

- Pomoc humanitarna i odbudowa; rola miast polskich i miast partnerskich w tych działaniach
- Potrzeby na dziś i na jutro
- Potencjał i możliwości współpracy krajowej i międzynarodowej

Koordynator: prof. Paweł Kowal
Polska Akademia Nauk

Sekretarz: Karol Przywara
Pełnomocnik Prezydenta Wrocławia
ds. Współpracy z Zagranicą

4.8. Podstolik Wsparcie Ukrainy, sieciowanie i współpraca europejska

I. Sieciowanie europejskie i odbudowa Ukrainy

Zagadnienie „sieciowanie europejskie” odnosi się do procesu włączania partnerów ukraińskich do procesów decyzyjnych dotyczących zarówno aspektów pomocy humanitarnej organizowanej doraźnie, jak i procesów w przyszłości związanych z integracją europejską oraz programem odbudowy Ukrainy. Przedstawiona problematyka jest z jednej strony odpowiedzią na zgłaszane przez Ukrainę postulaty podmiotowego traktowania jej przedstawicieli, ale też odpowiada na problemy, z którymi mierzymy się w związku z konfliktem w Ukrainie. Pomoc (rzeczowa, humanitarna, finansowa, polityczna) musi być realizowana na szczeblu międzynarodowym przy udziale istniejących mechanizmów współpracy.

Wojna w Ukrainie nadała także nowy ton procesowi integracji europejskiej we wszystkich trzech państwach Stowarzyszonego Trio (Associated Trio), tworząc warunki do uzyskania „szybkiej ścieżki” członkostwa zarówno Ukrainie, jak i Gruzji oraz Mołdawii. Każde z tych państw złożyło oficjalną aplikację do Unii Europejskiej, co pozwala im uzyskać status państwa kandydującego.

Rekomendacje

1.1. Zaproszenie ukraińskich przedstawicieli (ale też mołdawskich i gruzińskich) do składu Europejskiego Komitetu Regionów

W ramach procesu sieciowania europejskiego należy zaprosić przedstawicieli ukraińskich miast i regionów do uczestnictwa w pracach Europejskiego Komitetu Regionów (CoR) w charakterze stałych obserwatorów w liczbie odpowiadającej ich uczestnictwu w tym gremium w przypad-

ku pełnego członkostwa w UE. Jako że wszystkie państwa Stowarzyszonego Trio posiadają analogiczny status prawny (umowa stowarzyszeniowa, umowa o wolnym handlu, ruch bezwizowy) w relacjach z Unią Europejską, jest to równoznaczne ze skierowaniem takiej propozycji także wobec przedstawicieli regionów Gruzji i Mołdawii.

Inicjatywa jest po stronie polskich przedstawicieli w CoR. Komitet Regionów byłby pierwszą z instytucji UE, w której Ukraina, Gruzja i Mołdawia miałyby stałe miejsce – jako obserwatorzy. Posunięcie takie miałyby też praktyczny efekt w postaci tego, że politycy samorządowi z państw Partnerstwa Wschodniego, które formalnie ubiegają się o członkostwo w UE, zyskaliby możliwość praktycznego zapoznania się z europejskimi instytucjami, które odpowiadają za kwestie współpracy samorządów, w tym szczególnie regionów.

1.2. Utworzenie przedakcesyjnego europejskiego funduszu „Odbudowa – Stabilizacja – Rozwój” dla Ukrainy (oraz ew. w późniejszym czasie także Mołdawii i Gruzji)

Doświadczenia polskiego procesu integracji europejskiej wskazują, że bardzo ważnym wsparciem dla Ukrainy w okresie przedakcesyjnym byłoby stworzenie specjalnego funduszu europejskiego „Odbudowa – Stabilizacja – Rozwój”. Głównym przeznaczeniem stworzonego funduszu byłoby uczestnictwo podmiotów z Unii Europejskiej w kluczowym procesie odbudowy Ukrainy ze zniszczeń wojennych. Źródła finansowe mogłyby wychodzić poza ramy budżetowe Unii Europejskiej, otwierając się na środki agend pomocowych ONZ czy instytucji amerykańskich. Skierowanie funduszu do podmiotów ukraińskich byłoby także krokiem w kierunku zwiększania kom-

petencji potencjalnych beneficjentów (instytucje rządowe, samorządy, organizacje pozarządowe, instytucje wsparcia biznesu i przedsiębiorstwa, środowisko nauki) w zakresie absorpcji środków europejskich.

Priorytetami postulowanymi przez Polskę w trakcie tworzenia funduszu powinny być: budowa instytucjonalnego potencjału podmiotów ukraińskich oraz rozwój kompetencji aktywistów i polityków na szczeblu lokalnym i regionalnym Ukrainy w zakresie realizacji polityk europejskich. Proces odbudowy kraju powinien zostać powiązany z trwającym w Ukrainie procesem decentralizacji – po przeprowadzeniu reformy instytucjonalnej, ważne jest ugruntowanie ukraińskich samorządów lokalnych poprzez zwiększenie ich autonomii finansowej. W trakcie procesu odbudowy należy położyć szczególny nacisk na proces transformacji energetycznej zbieżny z polityką Europejskiego Zielonego Ładu oraz kwestie zmian w systemie rolnym Ukrainy.

Dla najbardziej efektywnego wykorzystania potencjału rozwojowego tego procesu należy uruchomić dwie ścieżki pozyskiwania środków – jedna umożliwiałaby tworzenie partnerstw z podmiotami z Unii Europejskiej, a druga byłaby skierowana bezpośrednio do podmiotów ukraińskich. Pierwsza ścieżka – partnerska – wspierałaby budowanie partnerstw z podmiotami europejskimi posiadającymi doświadczenie w realizacji projektów unijnych, co mogłoby przyspieszyć procedurę przekazywania środków. Druga ścieżka – bezpośrednia – wymagałaby przekazania ukraińskim organizacjom know-how z zakresu aplikowania i realizacji funduszy. W tym celu warto też rozpocząć proces dzielenia się polskim doświadczeniem – przygotowania organizacji ukraińskich do aplikowania i absorpcji środków europejskich.

Z racji podobnego statusu prawnego pozostałych państw aspirujących do członkostwa w Unii Europejskiej – Mołdawii i Gruzji – warto umożliwić aplikowanie o środki w ramach proponowanego funduszu także podmiotom z tych państw. Być może techniczne podzielenie funduszu na III filary (I – Odbudowa, II – Rozwój, III – Stabilizacja), umożliwiłoby wyróżnienie Ukrainy spośród pozostałych państw.

1.3. Partnerstwa miast polskich i europejskich nad odbudową miast ukraińskich

Doświadczenie we współpracy z ukraińskimi miastami partnerskimi, skuteczność w pozyskiwaniu środków europejskich oraz wieloletnia obecność w strukturach i sieciach międzynarodowych predestynują polskie samorządy do odegrania szczególnej roli w procesie odbudowy miast terenów zniszczonych w wyniku rosyjskich działań zbrojnych. Polskie miasta i regiony mogą stać się liderami minisiec europejskich powołanych w celu odbudowy konkretnych miast.

Dotychczasowe porozumienia o współpracy powinny zostać uzupełnione o dodatkową ustandaryzowaną umowę w formie dokumentu celowego – Umów Partnerstwa dla Odbudowy, w które mogą zostać zaangażowane także inne miasta europejskie, ze szczególnym uwzględnieniem miast nieposiadających do tej pory partnerstwa w tej części Europy. Szczególna rola polskich samorządów dałaby możliwość powiązania procesu odbudowy Ukrainy z udaną reformą decentralizacyjną i procesem akcesji do UE. Zadania w ramach umów partnerstwa powinny być finansowane ze środków Komisji Europejskiej (doraźnie w ramach przesunięcia środków w ramach Recovery Fund, docelowo w ramach opisanej powyżej ścieżki partnerskiej funduszu „Odbudowa – Stabilizacja – Rozwój”), a także przy wsparciu funduszy krajowych. Umowy Partner-

stwa dla Odbudowy byłyby specjalną formułą umowy o współpracy, uzupełniającą tradycyjne partnerstwa między jednostkami samorządu terytorialnego – w tym celu należałoby usprawnić proces akceptacji ww. dokumentów przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych.

Umowy Partnerstwa dla Odbudowy powinny zawierać możliwość współpracy polskich samorządów i ich agend (instytucje kultury, firmy komunalne) w procesie odbudowy infrastruktury miast w Ukrainie. Nawiązywałoby do tradycji działalności polskich urbanistów, architektów i konserwatorów zabytków w podobnych przedsięwzięciach w przyszłości, a także przygotowywało grunt pod kontrakty dla polskich firm z sektora budowlanego, które zostaną zaangażowane w program odbudowy Ukrainy w przyszłości.

II. Sieciowanie korporacji samorządowych

Kolejnym istotnym aspektem organizacji pomocy Ukrainie jest koordynacja działań pomiędzy polskimi i ukraińskimi samorządami, wychodząca poza ramy dwustronnej współpracy miast i regionów partnerskich. Działania związane z niesieniem pomocy w Ukrainie wymagają dzisiaj (i będą wymagać w przyszłości) wzmoczonego wysiłku wielu podmiotów. Konieczne jest usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami ze wszystkich sektorów zaangażowanych w niesienie pomocy.

Rekomendacje

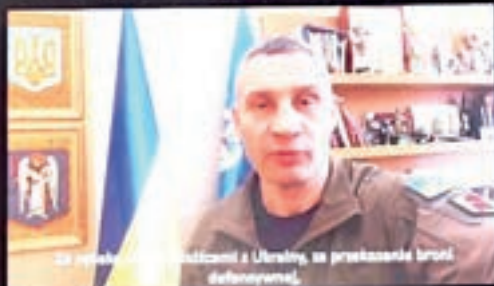
2.1. Utworzenie komisji ds. wsparcia Ukrainy w ramach poszczególnych korporacji samorządowych

W celu usprawnienia procesu przekazywania pomocy rzeczowej Ukrainie należy utworzyć Polsko-Ukraińskie Komisje Wspólne w ramach Związ-

ku Miast Polskich, Unii Metropolii Polskich, Związku Województw RP, Związku Powiatów Polskich oraz Związku Gmin Wiejskich RP. Istotnym problemem zgłaszanym przez organizacje pozarządowe jest brak koordynacji pomocy przekazywanej Ukrainie. Działania te można usprawnić poprzez odbiór i wymianę informacji z różnych części kraju (nie tylko opartych na dwustronnych relacjach z miastem partnerskim). Utworzenie Komisji Wspólnych pozwoli także na kontynuowanie pracy nad diagnozą barier prawno-finansowych utrudniających niesienie pomocy uchodźcom przebywającym w Polsce i bezpośrednio w Ukrainie.

Postulowane zmiany prawne

Postulowanymi rozwiązaniami prawnymi jest propozycja zmiany w przepisach ustawy o samorządzie gminnym w zakresie rozszerzenia interpretacji zadań gminy (art. 7, pkt 1.) dotyczących współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw. Pożądanym kierunkiem byłoby umożliwienie realizacji zadań gminy poza granicami kraju – w zakresie zwalczania kryzysów humanitarnych, klęsk żywiołowych czy innych nadzwyczajnych sytuacji. Zmiana miałaby na celu stworzenie warunków do przekazywania środków finansowych bądź mienia będącego w posiadaniu gminy na zadania poza granicami kraju. Rozwiązaniem pośrednim byłoby umożliwienie organizacji tego rodzaju pomocy przez organizacje pozarządowe o charakterze parasolowym (związki bądź federacje organizacji), które mogłyby realizować ww. zadania w imieniu gminy.

За реално изградилостта в Улусин, се прекосават брзи
дефиниции.

5.

Obrady Samorządowego Okrągłego Stołu – rekomendacje i dyskusja

Wprowadzenie

Pod kopułą historycznej Hali Stulecia przy 52-osobowym okrągłym stole zasiedli samorządowcy, przedstawiciele rządu, organizacji pozarządowych, świata nauki i biznesu. Organizatorem Samorządowego Okrągłego Stołu (SOS) było Miasto Wrocław, a otwierający obrady prezydent Wrocławia Jacek Sutryk podkreślił ideę, jaka przyświecała organizacji spotkania:

Jacek Sutryk:

„Okrągły Stół nikogo nie wyróżnia, nie stawia wyżej, nie uprzywilejowuje. Jest miejscem spotkania równych wobec siebie ludzi, którzy bez uprzedzeń chcą wyrażać swoje zdanie w dobrej wierze, bez intencji atakowania kogokolwiek, a jedynie dla przygotowania najlepszych możliwych rekomendacji, służących całej wspólnotcie”.

Główny cel, jaki przyświecał obradom SOS, prezydent Wrocławia ujął w sposób następujący:

Jacek Sutryk:

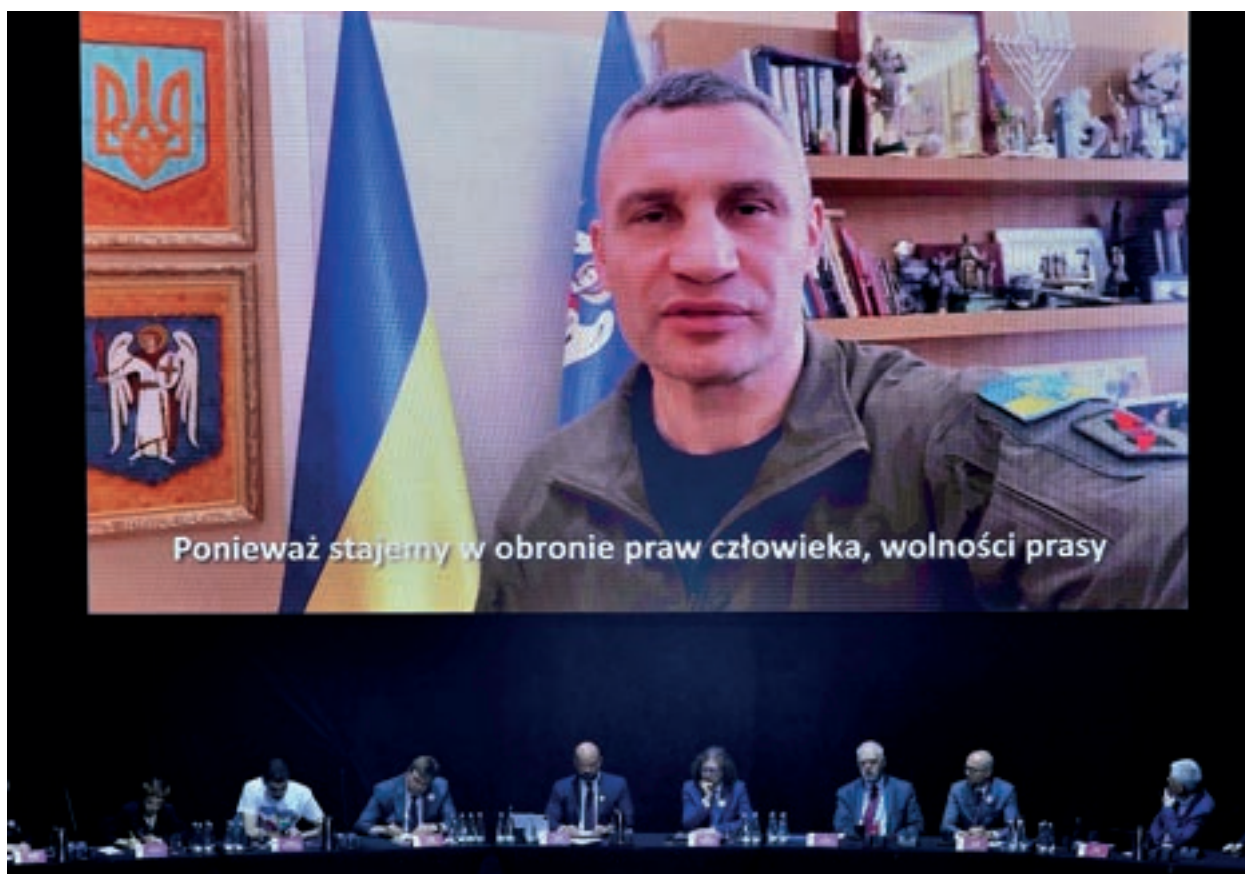
„Chcemy podczas obrad, posługując się już zebrany doświadczeniem pierwszych 60 dni naszej pracy na rzecz uchodźców, wskazać jasno wobec tego ogromu nieszczęść, co wobec sytuacji w której gościmy 3 miliony nowych mieszkańców miast, miasteczek i wsi, którymi musimy się zająć – spodziewam się dłużej niż miesiąc, kto wie, czy nie dłużej niż rok – a więc chcemy powiedzieć, co nam się już udało i udaje, ale też, co i dlaczego nie działa, co musimy zmienić. Nie będę ukrywał, że jednym z kluczowych adresatów zmian w nowej polityce migracyjnej jest władza państwowa oraz jej agendy. Nowa polityka migracyjna, by była skuteczna, musi zawierać elementy nowego ładu w sferze publicznej – nowej umowy pomiędzy rządem, samorządem i stroną społeczną”.

Witalij Kliczko dla Wrocławia

Specjalne wideo w związku z obradami w Polsce przygotował dla Wrocławia mer Kijowa, Witalij Kliczko¹:

Witalij Kliczko:

„Przekazuję Wam wszystkim najszczerze pozdrowienia. Wam, uczestnikom Samorządowego Okrągłego Stołu. A także dziękuję. Dziękuję za okazaną pomoc. Za opiekę nad uchodźcami z Ukrainy, za przekazanie broni defensywnej, która jest nam teraz tak potrzebna do obrony naszej ojczyzny. Obrony naszych rodzin, dzieci, do obrony naszej przyszłości. Chcę pozdrowić i wyrazić mój szacunek do każdego z was. Szczególne pozdrowienia ślę do prezydenta Wrocławia – Jacka Sutryka. Za wszystko, co pan i Wrocław robicie, by wspierać naszą ojczyznę”.

¹ Zobacz: <https://youtube/az00fZsuyaQ>

Przedstawiciele władz państwowych

List od Prezydenta RP Andrzeja Dudy do uczestników Okrągłego Stołu odczytał Piotr Ćwik, wiceszef kancelarii Prezydenta RP². Publikujemy tu jego pełną treść.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Andrzej Duda

Warszawa, 9 maja 2022 roku

Organizatorzy i Uczestnicy
Samorządowego Okrągłego Stołu
„Pomoc Ukrainie”
we Wrocławiu

Szanowny Panie Prezydencie!
Szanowni Państwo!

Serdecznie pozdrawiam wszystkich zgromadzonych we Wrocławiu na obradach Samorządowego Okrągłego Stołu „Pomoc Ukrainie”. Słowa szczególnego powitania kieruję do naszych gości z Ukrainy, reprezentujących ponaddwumilionową społeczność, która znalazła w Polsce schronienie przed rosyjską agresją. Chcę dziś z wielką radością i dumą powiedzieć, że nasze polskie serca i domy są dla Państwa szeroko otwarte.

Chcę też złożyć gorące podziękowania przedstawicielom władz samorządowych, organizacji pozarządowych, wolontariuszy i wszystkich środowisk, które od dwóch i pół miesiąca angażują się bez reszty w niesienie pomocy uchodźcom z brutalnie zaatakowanej Ukrainy. Dziękuję za Państwa wysiłek i za współpracę z Kancelarią Prezydenta RP w ramach Rady do spraw Samorządu Terytorialnego oraz innych formuł dialogu. Wobec wyzwań tego dramatycznego czasu wzajemna otwartość, merytoryczna rozmowa i wspólne dążenie do porozumienia są wyjątkowo potrzebne wszystkim nam, Polakom, którzy mamy na względzie bezpieczeństwo i dobro naszych ukraińskich braci. Dziękuję za tworzenie tej właśnie atmosfery, która sprzyja znajdowaniu pozytywnych rozwiązań.

Ze swojej strony jako Prezydent Rzeczypospolitej pragnę zapewnić, że będę nadal dokładał wszelkich starań, aby nieść skuteczne wsparcie i rozwijać opiekę nad Ukraińcami, którzy w Polsce i Polakach pokładają zaufanie i liczą na naszą pomoc. Życzę Państwu owocnych obrad i wielu kolejnych dokonań w tym wielkim narodowym dziele solidarności.

Z wyrazami szacunku

² List jest dostępny na stronie: <https://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/listy/list-do-uczestnikow-samorzadowego-okraglego-stolu-pomoc-ukrainie,53410>.

Po odczytaniu listu od Prezydenta RP Piotr Ćwik powiedział:

Piotr Ćwik

„To początek drogi, którą musimy przebyć. Zajmują się państwo tym ponadprogramowo, podobnie jak zajmowaliście się pandemią, z którą poradziście sobie znakomicie. Te obrady są dobrym miejscem, aby wypracować potrzebne rozwiązania”.

Wojewoda dolnośląski, Jarosław Obremski zwrócił uwagę na specyfikę fali uchodźców z jaką mamy do czynienia – to głównie matki z dziećmi oraz najważniejsze wyzwania dotyczące rynku pracy, oświaty i opieki nad dziećmi oraz poprawy warunków zamieszkiwania.

Samorządowcy o swoich działaniach

Konrad Fijótek, prezydent Rzeszowa, referował działania samorządowców podejmowane od pierwszych dni wojny w Ukrainie; istotne elementy swojej prezentacji poświęcił na pokazanie roli miast w obecnym kryzysie oraz specyfiki ich działań.

Obrady Samorządowego Okrągłego Stołu prowadził Jacek Karnowski, prezydent Sopotu i prezes Ruchu Samorządowego TAK! Dla Polski, z którego inicjatywy zorganizowane zostało wydarzenie:

**Jacek
Karnowski:**

„Solidarność, okrągły stół, zaufanie – te trzy słowa dziś we Wrocławiu są najważniejsze. My, samorządowcy, [...] wzięliśmy sprawy w swoje ręce i zorganizowaliśmy ten stół, aby rozmawiać. Bo wiemy, że dziś potrzebne jest wzajemne zaufanie, by pomagać uchodźcom. Dziś wiemy, że nie możemy zmarnować tej szansy. Z rekomendacji, które są głównym punktem naszych obrad, powstanie biała księga, która trafi następnie do prezydenta Rzeczypospolitej, premiera, marszałków Sejmu i Senatu oraz Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu. To także wskazówka dla nas wszystkich, abyśmy wiedzieli, jak dalej być solidarni”.

Głos partnerów społecznych

Edwin Bendyk, prezes Fundacji Stefana Batorego, zwracał uwagę na kluczową rolę organizacji pozarządowych w radzeniu sobie z kryzysem uchodźczym: „Obecny kryzys pokazał rolę i znaczenie organizacji pozarządowych”. Edwin Bendyk zwrócił także uwagę na potrzebę zmian w finansowaniu NGO i zmian w modelu współpracy z organizacjami społecznymi. W swoim wystąpieniu podkreślił, że rola organizacji pozarządowych w łagodzeniu społecznych skutków napięć i kryzysów jest uniwersalna. Istotne tezy swojego wystąpienia ujął następującymi słowami:

Edwin Bendyk:

„Przyglądając się ukraińskiej tragedii nie możemy więc zapomnieć o dramacie ciągle trwającym na granicy polsko-białoruskiej. I nie zapominamy, organizacje społeczne i wspierający je wolontariusze i wolontariuszki są tam cały czas obecne niosąc pomoc humanitarną i prawną, doświadczając często nieuzasadnionych szykan ze strony instytucji państwa. Mamy też wielkie obszary wyzwań, które nie mają aż takiej kryzysowej pilności, wymagają jednak stałej troski. Obrona praw kobiet, obrona praworządności, działania na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami, pomoc osobom starszym, działania włączające dla dzieci ze środowisk zdefaworyzowanych, pomoc psychologiczna dla dzieci i młodzieży cierpiących na konsekwencje izolacji w czasie pandemii, działania na rzecz środowiska i klimatu. To tylko kilka przykładów aktywności podejmowanych cały czas przez organizacje społeczne i ich aktywistów.

Co nas motywuje do działania? Każdy ma własną odpowiedź, a ich suma stworzyłaby pewnie mozaikę tak wielobarwną, jak wielobarwne i złożone jest społeczeństwo obywatelskie w Polsce. Tworzą je dziś nie tylko Polki i Polacy, ale wszyscy mieszkańcy Polski, również osoby, które w ostatnich latach do naszego kraju przyjechały z Ukrainy, Białorusi, Czeczenii, Etiopii, Iraku czy Afganistanu. Widzieliśmy, jak organizacje ukraińskie angażowały się w pomoc Białorusinom uciekającym przed represjami w 2020 r., dziś widzimy organizacje białoruskie pomagające Ukraińcom.

Mimo tej różnorodności większość z nas łączy przekonanie, że godność człowieka to wartość integralna i uniwersalna, a jej konkretyzacją są prawa człowieka mówiące, że nikt nie jest nielegalny, a każdej osobie przysługuje prawo do pomocy i ludzkiego traktowania. Jesteśmy przekonani, że ten imperatyw moralny wynikający z uznania nadrzędnej wartości godności człowieka podziela większość ludzi. Dla uczestników i uczestniczek zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego jest on jednak nie tylko motywacją do mobilizacji w czasie kryzysów, ale wezwaniem do stałego, systematycznego działania”.

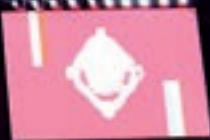
W tym rozdziale białej książki prezentujemy główne wątki oraz efekty dyskusji przy Stole w jego części roboczej. Dyskusja była moderowana przez prezydenta Sopotu Jacka Karnowskiego i zorganizowana była w dwóch blokach tematycznych, w ramach których koordynatorzy podstolików prezentowali kluczowe rekomendacje będące efektem prac podstolikowych, a następnie prowadzona była dyskusja po każdym z bloków prezentacji, w ramach której wypowiadali się uczestnicy obrad Stołu. Finałem posiedzenia była runda podsumowująca.

Zapraszamy do zapoznania się z głównymi wątkami prezentowanych przy Samorządowym Okrągłym Stole wypowiedzi i dyskusji.

WIELKI OGRADZENIE STÓŁ
HALLA STULECIA
WROCLAW

5.1. Rekomendacje w obszarach tematycznych (I blok) – głosy w dyskusji

5.1.1. Rynek pracy, gospodarka i ekonomia społeczna

- Program finansowego wsparcia przedsiębiorstw w tworzeniu nowych miejsc pracy.
- Stworzenie bazy kompetencji uchodźców oraz stały monitoring zapotrzebowania zatrudnienia w danych sektorach.
- Ujednolicenie dostępu do rynku pracy oraz zakładania działalności gospodarczej (dla obywateli Ukrainy, którzy przyjechali przed i po 24.02.2022 r.).
- Program masowej i szybkiej nauki języka polskiego dla obywateli Ukrainy, chcących podjąć pracę.
- Tworzenie i rozwój spółdzielni socjalnych.
- Kampania informacyjna, podkreślająca kooperację nie rywalizację na rynku pracy.

Koordynator: Janina Ewa Orzełowska
Członek Zarządu Województwa Mazowieckiego

Sekretarz: Magdalena Okulowska
Prezes ARAW

Rekomendacje

Referuje **Janina Ewa Orzełowska**, członek Zarządu Województwa Mazowieckiego

- **Program finansowego wsparcia przedsiębiorstw w tworzeniu miejsc pracy**

Janina Ewa Orzełowska:

„Mówiąc o rynku pracy i o gospodarce, nie sposób nie wspomnieć o przedsiębiorcach, dla których proponujemy programy wsparcia finansowego po to, aby tworzyli nowe miejsca pracy. Ktoś powie, że przecież takie programy są. Tak, są. Powiatowe urzędy pracy mają takie programy, ale dzisiaj mamy kryzys uchodźcy i mamy dużo więcej chętnych do pracy, i mamy przedsiębiorstwa, które liczą każdy koszt, bo są po pandemii, która je mocno osłabiła”.

- **Stworzenie bazy kompetencji uchodźców oraz stały monitoring zapotrzebowania zatrudnienia w danych sektorach**

Janina Ewa Orzełowska:

„Co prawda mamy bazę, która jest związana z możliwością poszukiwania pracy. Nie wiemy natomiast, ilu konkretnie jest uchodźców poszukujących pracy i gdzie obecnie zamieszkują, a także, jakie kompetencje posiadają. Chcielibyśmy, aby ten portal był zrealizowany z poziomu gminnego, tam gdzie najczęściej trafiają Ukraińcy – gdzie przychodzą po PESEL i pomoc społeczną. Żeby można było od razu wypełnić ankietę właśnie dotyczącą tych kompetencji. I aby te dane trafiały wyżej, czyli do powiatów i do województw. Poza tym, żebyśmy dzięki temu portalowi mogli zaproponować relokację do miejsca, gdzie jest dla nich praca”.

- **Ujednolicenie dostępu do rynku pracy oraz zakładania działalności gospodarczej (dla obywateli Ukrainy, którzy przyjechali przed i po 24 lutego 2022 r.)**

Janina Ewa Orzełowska:

„Proponujemy ujednolicenie dostępu do rynku pracy i zasad zakładania działalności gospodarczej dla wszystkich Ukraińców. Zarówno tych, którzy przyjechali do Polski przed, jak i po 24 lutego br. Jeżeli to ustabilizujemy, to może Ukraińcy będą zakładać własną działalność gospodarczą i zatrudniać u siebie uchodźców”.

- **Program masowej i szybkiej nauki języka polskiego dla Ukraińców chcących podjąć pracę**

Janina Ewa Orzełowska:

„Dzisiaj wiemy doskonale, jak ogromną barierą w podjęciu pracy jest brak znajomości języka polskiego. My proponujemy, żeby była to nauka, która pozwoli na podniesienie swoich kompetencji. W tym zajęcia z lektorem. Chcielibyśmy, aby taki dostęp do nauki z lektorem był również dla Ukraińców bezpłatny. Proponujemy w tym zakresie zaangażować organizacje pozarządowe, które nawet odpłatnie przeprowadzałyby takie kursy”.

- **Tworzenie i rozwój spółdzielni socjalnych**

Janina Ewa Orzełowska:

„Na naszym terenie, ale i w całej Polsce, jest za mało spółdzielni socjalnych. A spółdzielnie socjalne, by nam rozwiązały, w wielu miejscach, naprawdę spore problemy. Mogłyby być one tworzone albo poprzez Ukraińców i dla Ukraińców. Dlatego tutaj jest potrzeba sporych zmian, jeśli chodzi o legislację, ale również zaangażowanie organizacji pozarządowych w tym temacie”.

- **Kampania informacyjna podkreślająca kooperację, nie rywalizację**

Janina Ewa Orzełowska:

„Kampania, która podkreślałaby współpracę, a nie rywalizację. Pokazała, jak cenimy sobie współpracę i niesienie pomocy potrzebującym. Dzisiaj chcielibyśmy podtrzymać tego pozytywnego ducha i przygotować kampanię informacyjną, która będzie skierowana do wszystkich, nie tylko do Polaków, ale również do Ukraińców. Na tej współpracy zyska bowiem jedna i druga strona”.

5.1.2. Edukacja i nauka

- 800 tys. dzieci uchodźczych, z czego ok. 500 tys. poza polskim systemem edukacji. Brak kompleksowych rozwiązań, systemu finansowania, kadry nauczycielskiej, szkoleń, strategii.
- Włączenie ukraińskich dzieci i młodzieży do polskiego systemu edukacji.
- Wspieranie osób uczących się w systemie ukraińskim.
- Zorganizowanie opieki i edukacji dla małych dzieci.
- Zapewnienie doradztwa i edukacji zawodowej ukraińskiej młodzieży.
- Wsparcie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami.
- Organizowanie półkolonii – edukacja, adaptacja, integracja.
- Zapewnienie kadry nauczycielskiej i rozwój kompetencji.
- Zagwarantowanie finansowania dodatkowych zadań edukacyjnych.
- Wypracowanie zasad kontynuacji studiów w Polsce.
- Potrzeba synergii: samorząd – organizacje społeczne – uczelnie wyższe – rząd – strona ukraińska.
- CEL – nowoczesna szkoła, otwarta dla wszystkich i odporna na kryzysy.

Koordynator: Magdalena Czarzyńska-Jachim
Wiceprezydentka Sopotu

Sekretarz: Alicja Pacewicz
Fundacja Szkoła z Klasą, S.O.S dla Edukacji

Rekomendacje

Referuje **Magdalena Czarzyńska-Jachim**, wiceprezydentka Sopotu

- **Włączenie ukraińskich dzieci i młodzieży do polskiego systemu edukacji**
- **Wspieranie osób uczących się w systemie ukraińskim**

Magdalena Czarzyńska-Jachim::

„Wojna w sposób dramatyczny krzywdzi dzieci. Ta trauma dotyczy nie tylko dzieci, które pozostają na terenach objętych działaniami, ale też te, które od tej wojny uciekają. Są one nagle zabrane z domu od bliskich, od przyjaciół ze szkoły. Nie mają możliwości dalszej realizacji swoich pasji. Takich dzieci w Polsce mamy ponad 800 tys. i tylko 200 tys. jest objętych polskim systemem edukacji i całym wsparciem, które za tym idzie.

Uczestnicy stolika Edukacja i nauka podkreślali potrzebę dopracowania koncepcji pracy oddziałów przygotowawczych i pilnego określenia zasad: klasyfikacji, oceniania oraz egzaminów rekrutacji z uwzględnieniem różnych poziomów językowych. Przy czym szanujemy decyzję strony ukraińskiej o tym, że część dzieci korzysta z nauki zdalnej, ale to nie zwalnia nas z obowiązku stworzenia dla nich systemu do realizacji nauki online i wsparcia w zakresie nauki języka polskiego.

Rekomendujemy stworzenie systemu rejestracji tych uczniów, tak aby także jednostki samorządu terytorialnego miały do tego systemu dostęp. Poza tym musimy mieć środki finansowe, możliwości prawne i organizacyjne, aby tworzyć dla nich centra nauki i, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, zajęcia adaptacyjne, językowe, artystyczne oraz sportowe”.

- **Zorganizowanie opieki dla małych dzieci**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Proponujemy tworzenie domowych punktów opieki przedszkolnej i żłobkowej finansowanych z budżetu centralnego i prowadzonych przez naszych przyjaciół z Ukrainy. Uważamy także, że w przedszkolach muszą być wdrożone zajęcia adaptacyjne, także z elementami edukacji wielokulturowej. Poza tym muszą się pojawić osoby, które mówią po ukraińsku, chociażby po to, żeby współpracować z opiekunami, którzy w tych przedszkolach się pojawiają”.

- **Zapewnienie doradztwa zawodowego i edukacji zawodowej ukraińskiej młodzieży**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„W szkołach branżowych egzaminy mogłyby być przeprowadzane w języku ukraińskim. Trzeba też dofinansować i rozwinąć doradztwo zawodowe, aby ta młodzież wiedziała, jakie zawody są deficytowe na rynku polskim i gdzie najszybciej będą mogli znaleźć zatrudnienie”.

- **Wsparcie dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Dosyć pilnie trzeba wypracować ścieżkę uznania lub weryfikacji orzeczeń i wzmocnić poradnię, jeżeli chodzi o kwestie diagnozy. Oczywiście pod kątem języka, bo nie da się zdiagnozować dziecka, jeżeli robi to osoba tylko polskojęzyczna”.

- **Organizacja półkolonii – edukacja, adaptacja, integracja**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Za niecałe dwa miesiące są wakacje, a dla dzieci uczących się w systemie zdalnym ukraińskim wakacje zaczynają się już za miesiąc. I to jest dobry czas, żeby tym dzieciom uczącym się w systemie polskim i ukraińskim zaproponować półkolonie z elementami nauki języka. A na to potrzebne jest dodatkowe finansowanie”.

- **Zapewnienie kadry nauczycielskiej i rozwój kompetencji**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Jeżeli nie włączymy kadry nauczycielskiej, która jest u nas w gronie uchodźców z Ukrainy, nie będziemy w stanie zbudować systemu edukacji dla tych dzieci. Dlatego rekomendujemy uproszczenie zasad klasyfikacji dyplomów i określenie poziomu kompetencji językowych, które umożliwią nauczycielom z Ukrainy naukę także polskich dzieci. Natomiast, jeżeli chodzi o polskich nauczycieli, to trzeba uprościć i skrócić przede wszystkim ofertę kursów, które umożliwią im pracę i naukę”.

- **Zagwarantowanie finansowania dodatkowych zadań edukacyjnych**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Rekomendujemy finansowanie z budżetu państwa rzeczywistych kosztów edukacji każdego ucznia, z uczniami uchodźców, i to nie tylko w tym roku, ale także w latach kolejnych. Apelujemy o pełne refinansowanie kosztów wychowania przedszkolnego, w tym również tych domowych punktów opieki przedszkolnej. Uważamy, że powinien powstać ogólnopolski program inwestycyjny finansowany z budżetu centralnego, który zakłada budowę, rozbudowę czy modernizację placówek oświatowych. Przy czym wydatkowanie pieniędzy z tego programu musi być według jasnych kryteriów. Najlepiej połączonych z sytuacją demograficzną danej miejscowości”.

- **Wypracowanie zasad kontynuacji studiów w Polsce**

Magdalena Czarzyńska-Jachim:

„Rekomendujemy powołanie grupy roboczej złożonej z przedstawicieli władz uczelni polskich, ukraińskich oraz ministerstw edukacji. Wszystko po to, by wypracować zasady kontynuacji studiów, ale także wsparcia finansowego dla studentów z Ukrainy.

Twórcy tych rekomendacji podkreślali też, że bez synergii na linii samorząd, organizacje społeczne, uczelnie wyższe, rząd i strona ukraińska nie można osiągnąć oczekiwanego celu. A tym celem jest stworzenie nowoczesnej szkoły dla wszystkich, szkoły otwartej, odpornej na kryzys. Szkoły integracji, a nie asymilacji”.

PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA

- Utrzymywanie gotowości zakwaterowania zbiorowego.
- Baza danych o sytuacji mieszkaniowej.
- Relokacja między miastami i relokacja międzynarodowa.

PERSPEKTYWA ŚREDNIOTERMINOWA

- Wykorzystanie różnych rodzajów pustostanów.
- Uruchomienie pozagminnych zasobów mieszkaniowych.
- Zintegrowane inwestycje modułowe.

PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA

- Uelastycznienie najmu.
- Zmiany w finansowaniu polityki mieszkaniowej.

Koordynator: Tomasz Fijołek
Unia Metropolii Polskich

Sekretarz: Michał Ciesielski
KPZK PAN (administracja, nauka)

Rekomendacje

Referuje **Tomasz Fijołek**, dyrektor biura Unii Metropolii Polskich

PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA

- **Utrzymanie gotowości zakwaterowania zbiorowego**

Tomasz Fijołek:

„Te hale, które przyjmowały uchodźców, powinny dalej być w gotowości, a osoby przeszkolone powinny wiedzieć, jak dosłownie w kilkanaście godzin można przestawić działanie takiego miejsca”.

- **Baza danych o sytuacji mieszkaniowej**

Tomasz Fijołek:

„Niezwykle istotna jest też sprawa, która przewija się w każdym podstoliku, czyli dane, i jeszcze raz dane. Musimy wiedzieć, komu pomagamy, by im precyzyjnie pomagać. Umówmy się, że nie wiemy, gdzie tak dokładnie są uchodźcy rozlokowani, i to musimy badać na różne sposoby. Także z wykorzystaniem rejestrów publicznych i innych raportów”.

- **Relokacja między miastami i relokacja międzynarodowa**

Tomasz Fijołek:

„W największych miastach jest największe nagromadzenie naszych gości z Ukrainy. I to trzeba rozwiązać właśnie w porozumieniu z mniejszymi miastami, ale także innymi krajami. Tutaj proponujemy też kampanię informującą o mniejszych miastach. Oczywiście nikogo do niczego nie możemy zmuszać”.

PERSPEKTYWA ŚREDNIOTERMINOWA (DŁUGOŚĆ POBYTU – DO OK. 18 MIESIĘCY)

- **Wykorzystanie różnych rodzajów pustostanów**
- **Uruchomienie pozagminnych zasobów mieszkaniowych**
- **Zintegrowane inwestycje modułowe**

Tomasz Fijótek:

„W perspektywie średnioterminowej mamy „na radarze” pustostany, ich adaptacje oraz możliwość wykorzystania i przekazania naszym gościom z Ukrainy. Potencjał mogą mieć też zintegrowane inwestycje modułowe. Jeśli to racjonalnie byłoby umieszczone w tkance miejskiej, to ma nawet perspektywę transportu do Ukrainy na czas odbudowy kraju”.

PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA (ZAŁOŻENIE – POBYT STAŁY)

- **Uelastycznienie zasad najmu**
- **Zmiana w finansowaniu polityki mieszkaniowej**

Tomasz Fijótek:

„Warto zwrócić uwagę na trzy rzeczy: kwestia dodatków mieszkaniowych i ich modernizacja, a także postawienie na takie formuły, które teraz cieszyły się dużym zainteresowaniem, jak fundusz dopłat BGK czy rozszerzona formuła społecznej agencji najmu. To są tematy, które zgłaszamy”.

Zdrowie

- Zwiększenie finansowania NFZ proporcjonalnie do liczby uchodźców z Ukrainy na terenie danego województwa.
- Włączenie doświadczeń NGO oraz organizacji pacjenckich w obecnym kryzysie do procesu restrukturyzacji systemu zarządzania kryzysowego w zakresie udzielania pomocy medycznej.
- Przyspieszenie procedur związanych z wydawaniem prawa do wykonywania zawodów medycznych oraz nostryfikacji dyplomów (wprowadzenie asystentów–stażystów).
- Konieczność prowadzenia efektywnej polityki komunikacji w zakresie dostępu do świadczeń zdrowotnych i obowiązkowych szczepień, a także dotarcia do grup docelowych.
- Gromadzenie i udostępnianie danych poprzez inteligentne wsparcie narzędziami informatycznymi.
- Stworzenie systemu kursów podstawowych i specjalistycznych języka polskiego dla Ukraińców, szkoleń w zakresie wielokulturowości, ze szczególnym naciskiem na język polski.

Koordynatorzy: Elżbieta Polak
Marszałek Województwa Lubuskiego

Roman Szełemej
Prezydent Wałbrzycha

Sekretarz: Paweł Skrzywanek

Na początku wypowiedzi przytoczono dane Straży Granicznej. Według niej w Polsce jest ponad 3,2 mln osób, które wjechały do Polski z terenu Ukrainy, znacząca część z tych osób to osoby w różnym wieku i o różnych potrzebach, także medycznych.

„Oczekiwalibyśmy danych statystycznych dotyczących tego, ile w każdym województwie takich osób jest – jeśli oczywiście one będą dostępne. Także, ile środków w danym województwie, proporcjonalnie do liczby przebywających uchodźców, na opiekę zdrowotną powinniśmy przeznaczyć. Przy czym jesteśmy zdecydowanie za jednakowym dostępem uchodźców i mieszkańców Polski do systemu opieki”, powiedział Roman Szełemej, prezydent Wałbrzycha.

Rekomendacje w obszarze Zdrowie

Referuje **Roman Szełemej**, prezydent Wałbrzycha

- **Zwiększenie finansowania NFZ proporcjonalnie do liczby uchodźców z Ukrainy na terenie danego województwa**

Roman Szełemej:

„Zwiększenie nakładów na opiekę zdrowotną, w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia, proporcjonalnie do liczby uchodźców w danych obszarach”.

- **Włączenie doświadczeń NGO oraz organizacji pacjenckich w proces restrukturyzacji systemu zarządzania kryzysowego w zakresie udzielania pomocy medycznej**

Roman Szełemej:

„Ważne jest uporządkowanie i usystematyzowanie pozycji prawnej (w nowelizacji ustawy o zarządzaniu kryzysowym) organizacji pozarządowych, właśnie w takich kryzysowych i bezprecedensowych sytuacjach. One poniosły ogromny wysiłek i ogromne wydatki, również materialne. Dlatego trzeba ich zasoby kapitału odbudować”.

- **Ułatwienie procedur związanych z prawem wykonywaniem zawodu lekarza, ale również zawodów medycznych**

Roman Szetemej:

„Byłoby najlepsze, gdyby stworzyć taką instytucję czy formę asystenta stażysty lekarza. Ta forma miałaby charakter uporządkowany i ciągły: poprzez lekarzy o ograniczonym prawie wykonywania zawodu aż do pełnej nostryfikacji dyplomu i niepełnej nostryfikacji uprawnień specjalisty. Dzisiaj ta sytuacja jest dość improwizowana. W tym zakresie liczba osób zwracających się z wnioskiem do izb lekarskich o pozwolenie na nawet czasowe prawo wykonywania zawodu jest zdecydowanie mniejsza niż liczba osób, która mogłaby takie uprawnienia uzyskać. To jest oczywiście poważny problem. Poza tym okres funkcjonowania w ograniczonym prawie do wykonywania zawodu powinien pokrywać się z prawem do pobytu w Polsce. Dzisiaj prawo pobytu to 18 miesięcy, a pozwolenie na czasowe prawo wykonywania zawodu wydawane jest na 5 lat”.

- **Zdrowie dzieci**

Roman Szetemej:

„Powinniśmy jak najszybciej rozpocząć proces budowania poziomu edukacji prozdrowotnej i informacji m.in. o kalendarzu szczepień obowiązkowych. To powinno ułatwić zapobieganie różnym epidemicznym zagrożeniom”.

Rekomendacje w obszarze Polityka społeczna

Referuje **Elżbieta Polak**, marszałek województwa lubuskiego

- **Wzmocnienie kadry specjalistycznej pomocy społecznej i medycznej, zwiększenie wynagrodzeń na zasadach obowiązujących w administracji rządowej**

Elżbieta Polak:

„Postulujemy uproszczenie procedur dostępu do tego zawodu. W tej chwili tylko z wykształceniem pracownika socjalnego mogą być zatrudniane osoby na tych stanowiskach. A przecież wśród uchodźców mamy również wykwalifikowaną kadrę pracowników, nie tylko socjalnych, ale również pedagogów czy pracowników wykształconych w zakresie resocjalizacji. Dlatego należy uprościć procedury i uregulować również ich wynagrodzenia na zasadach dokładnie takich, jakie są w administracji rządowej”.

Mowa była także o stworzeniu stanowiska asystenta stażysty.

Elżbieta Polak: „Utworzenie stanowiska asystenta stażysty z językiem ukraińskim umożliwi nie tylko dobrą komunikację z podopiecznymi, ale również lepsze zrozumienie sytuacji. Jednocześnie da bezpieczeństwo ekonomiczne osobom, które pozyskamy do pracy w tym systemie”.

- **Wprowadzenie standardów ochrony dzieci, procedur interwencji i zasad bezpiecznych relacji personel – dziecko, wsparcia psychologicznego i profilaktyki zdrowia**

Elżbieta Polak:

„Standardem powinno być sprawdzanie pracowników wolontariuszy w rejestrze przestępców na tle seksualnym. Wdrożenie także zasad bezpiecznych relacji na linii personel – dziecko oraz procedur przeprowadzania interwencji. Poza tym potrzebne jest rozszerzenie sieci centrów pomocy dzieciom, takiej kompleksowej pomocy. Obecnie w Polsce mamy tylko pięć takich ośrodków/centrów, które są w całości finansowane przez organizacje pozarządowe i przez samorządy”.

Podkreślono też rangę znajomości języka polskiego oraz współpracy z ośrodkami akademickimi i organizacjami pozarządowymi, nie tylko w kraju, ale i za granicą.

5.1.5. Głosy w dyskusji

Poniżej zamieszczono wypowiedzi uczestników Samorządowego Okrągłego Stołu po wysłuchaniu rekomendacji z czterech podstolików.

Podsumowanie tej części obrad Okrągłego Stołu rozpoczął Jurij Tokar, Konsul Generalny Ukrainy we Wrocławiu, który na wstępie podziękował za organizację Samorządowego Okrągłego Stołu i poparł zaproporowane międzyresortowe działania.

Jurij Tokar:

„Dziękuję za przyjęcie naszych uchodźców z Ukrainy, że czują się jak w domu. Cieszę się, że jest rozmowa, jest współpraca, choć nie możemy jeszcze powiedzieć, kiedy ta wojna się skończy. Dziękuję wszystkim uczestnikom, będziemy to pamiętać”.

Maciej Witucki, prezydent Konfederacji Lewiatan, podkreślał, że najważniejsze jest to, aby Ukraińcy wygrali tę wojnę, by wrócili do wolnego kraju i go odbudowali. Mówił też o potrzebie tworzenia polityki socjalnej, migracyjnej, o kojarzeniu firm, a także o tym, że system informacji o zawodowej kompetencji Ukraińców jest mocno opóźniony.

Maciej Witucki:

„Samopomoc i pomoc spółdzielcza jest niezwykle istotna [...]. Oferty pracy są, ale mamy świadomość, że kobiety nie zastąpią kierowców ciężarówek czy budowlańców. Także większość z nich zostanie u nas jako uchodźcy, dlatego potrzebna będzie zorganizowana pomoc społeczna i nowa polityka migracyjna. Poza tym należy wspierać europejskie aspiracje Ukrainy, chociaż jako kandydata do UE”.

Głos zabrał także Rektor Politechniki Śląskiej, prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk, który swoją wypowiedź rozpoczął od przedstawienia realizowanych przez środowisko akademickie działań pomocowych. Mówił także o tym, że na bieżąco zbierane są informacje na temat liczby osób, które chcą podjąć studia i pracę w naszym kraju, oraz o dość rygorystycznych regulacjach dotyczących procesu kształcenia.

Prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk:

„My nie chcemy przejmować studentów czy nauczycieli akademickich. Nie chcemy niszczyć systemu edukacji w Ukrainie, ale mu pomóc i umożliwić dalsze kształcenie i funkcjonowanie. Niektóre ukraińskie uczelnie chcą, by wspomóc je finansowo w odbudowie. Inne proszą o utworzenie wspólnych kierunków i wydawanie podwójnych dyplomów, by rozwijać kompetencje przyszłych ukraińskich inżynierów”.

W debacie udział wzięła też Renata Kaznowska, wiceprezydentka Warszawy, która podkreślała, jak ważne jest uporządkowanie, usystematyzowanie i wprowadzenie jasnych standardów w zakresie pomocy Ukraincom, w tym dotyczących finansowania.

Renata Kaznowska:

„Pamiętajmy, że mury szkół nie uczą, podobnie jak nie leczą mury szpitali. Na ich prawidłowe funkcjonowanie składa się wiele czynników. Dlatego rekomendacje, które wypracowaliśmy przy poszczególnych podstolikach, są ważne i niezwykle merytoryczne. Mam wielką nadzieję, że zostaną wykorzystane”.

Natomiast Hanna Zdanowska, prezydent Łodzi, wspomniała m.in. o domach opieki społecznej, do których trafiają uchodźcy, oraz o problemach dzieci w domach dziecka.

Hanna Zdanowska:

„Dzieci te zostały ewakuowane z Ukrainy. Koniecznie potrzebujemy regulacji, które usankcjonują ich pobyt. Na razie te dzieci traktowane są tak jak zwykli uchodźcy, w związku z tym nie mamy możliwości zapewnienia im właściwej opieki. Robimy to w oparciu o wolontariat, ale jeżeli chcemy zapewnić im edukację i pomoc psychologiczną, to potrzebne są odpowiednie regulacje prawne”.

5.2. Rekomendacje w obszarach tematycznych (II blok) – głosy w dyskusji

5.2.1. Integracja społeczna i działania obywatelskie

- Stworzenie spójnej i skoordynowanej polityki migracyjnej i integracyjnej, zakładającej równorzędne włączenie partnerów w warunkach pełnego wykorzystania wspólnego potencjału oraz zapewnienie finansowania.
- Stworzenie systemowych, w tym finansowych, zachęt dla NGO, JST, szkół i grup nieformalnych do podejmowania działań w zakresie integracji na poziomie lokalnym.
- Zapewnienie dostępu do porad prawnych, tłumaczy, mediatorów i asystentów cudzoziemca. Aktywne włączenie osób z doświadczeniem migracyjnym i uchodźczym w procesy decyzyjne.
- Współtworzenie oraz realizacja wraz z osobami z doświadczeniem migranckim/uchodźczym oferty społecznej i kulturalnej dopasowanej także do potrzeb społeczności lokalnej.
- Zbudowanie przejrzystego i obiektywnego systemu finansowania kompleksowej działalności organizacji pozarządowych.

Koordynator: Karolina Dreszer-Smalec
OFOP

Sekretarz: Tomasz Wiśliński
Wrocławski Park Technologiczny

Karolina Dreszer-Smalec:

„Tylko przez ostatnie dwa i pół miesiąca do Polski z Ukrainy przyjechało ponad 3 mln osób. Nikt nie był przygotowany na tę sytuację, która wymagała natychmiastowej reakcji i ta reakcja przyszła błyskawicznie. To właśnie pojedynczy obywatele, ale też ci zrzeszeni w organizacjach pozarządowych, podjęli działania. To samorządy zaczęły mobilizować swoje zasoby. Po dwóch miesiącach jasne stało się, że szybka i skuteczna reakcja na takie nieprzewidziane sytuacje płynie od dołu. To wspólnoty lokalne, to organizacje pozarządowe stały się głównym aktorem działań, pokazały swoją sprawność i swoją siłę. Jednak zasoby organizacji pozarządowych, zasoby samorządów ulegają wyczerpaniu. Jednym z kluczowych wyzwań jest wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych, w tym wzmocnienie instytucjonalne, bo to wzmocnienie to wzmocnienie całego państwa wspólnoty, wzmocnienie naszej wspólnoty. W odpowiedzi na tragedię wojny na Ukrainie, ale i przyszłe wyzwania, m.in. te, jakim już niedługo będziemy musieli stawić czoła, wynikające m.in. ze zmian klimatycznych zachodzących na świecie. [...] Rekomendujemy rządowi stworzenie spójnej i skoordynowanej polityki migracyjnej i integracyjnej w odpowiedzi na osoby przybywające do Polski, i często ratujące tym samym swoje życie, z terenów objętych wojną w Ukrainie, ale przybywających już z innych terenów – tych osób, które są na granicy polsko-ukraińskiej, ale i polsko-białoruskiej”.

Rekomendacje

Referuje **Karolina Dreszer-Smalec**, prezeska Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych (OFOP)

- **Stworzenie spójnej i skoordynowanej polityki migracyjnej i integracyjnej, zakładającej równorzędne włączenie partnerów w warunkach pełnego wykorzystania wspólnego potencjału oraz zapewnienie finansowania**

Karolina Dreszer-Smalec:

„Polityka migracyjna i integracyjna, o której mówimy, powinna służyć rozwojowi społeczności lokalnych, zakładać równorzędne włączenie wszystkich partnerów – rządu, samorządów, organizacji pozarządowych, w tym migranckich, czy innych partnerów społecznych, w stworzenie warunków do pełnego wykorzystania potencjału wszystkich partnerów i zapewnienie finansowania”.

- **Stworzenie systemowych, w tym finansowych, zachęt dla NGO, JST, szkół i grup nieformalnych do podejmowania działań w zakresie integracji na poziomie lokalnym**

Karolina Dreszer-Smalec:

„Tu mówimy także o stworzeniu systemu usuwania barier w celu wykorzystanie potencjału, doświadczenia osób uchodźczych i migranckich, przybywających do Polski, w tym włączeniu ich do aktywności społecznej, ponieważ przy naszym stole dyskutowaliśmy też kwestie redukcji napięć i konfliktów tych potencjalnych sytuacji, z którymi możemy się spotkać”.

- **Zapewnienie dostępu do porad prawnych, tłumaczy, mediatorów i asystentów cudzoziemca**

Karolina Dreszer-Smalec:

„Również prowadzenie kluczowej polityki komunikacyjnej, dotyczącej obecności osób z doświadczeniem migracji i uchodźstwa w Polsce. Musimy dobrze komunikować, włączając polskich obywateli w zrozumienie tej sytuacji, w której jesteśmy”.

- Aktywne włączenie osób z doświadczeniem migranckim i uchodźczym w procesy decyzyjne**

Karolina Dreszer-Smalec:

„Nic o nas bez nas – powinno być nie tylko hasłem, ale rzeczywistym działaniem. Włączenie osób przybywających z Ukrainy w planowanie i budowanie strategii lokalnych, projektowanie rozwiązań poprzez działania partycypacyjne na szczeblu zarówno lokalnym, jak i na szczeblu rządowym. Również wspieranie procesów samoorganizacji osób przybywających z doświadczeniem migranckim i uchodźczym i wykorzystanie ich potencjału. To zapewni nam spójność społeczną i łączenie się tych potencjałów”.

- Współtworzenie oraz realizacja wraz z osobami z doświadczeniem migranckim i uchodźczym oferty społecznej i kulturalnej, dopasowanej także do potrzeb społeczności lokalnej**

Karolina Dreszer-Smalec:

„Nie dzielimy pewnych rozwiązań, nie kierujemy ich do wąskiej grupy. Myślimy o społecznościach lokalnych jako całej społeczności, składającej się w tej chwili z przybywających do nas gości z Ukrainy, ale i wielu innych osób mieszkających w Polsce, Polek i Polaków”.

- Zbudowanie przejrzystego i obiektywnego systemu finansowania kompleksowej działalności organizacji pozarządowych**

Karolina Dreszer-Smalec:

Wykorzystanie potencjału tych organizacji jako trwałego zasobu wiedzy i doświadczenia, słuchanie organizacji pozarządowych. Już pierwsze doświadczenia dwóch i pół miesiąca pokazują nam, że korzystanie z doświadczeń organizacji pozarządowych minimalizuje niebezpieczeństwo podjęcia nieodpowiedniej decyzji. Najczęściej to organizacje pozarządowe, to aktywni obywatele, są pierwsi w miejscach, w których trzeba szybko działać, i to najczęściej oni jako ostatni odchodzą z tamtych miejsc, dużo później po momencie, niż atencja mediów czy ogólnej opinii publicznej ucicha. Oni tam cały czas są”.

5.2.2. Finanse, podział zadań i legislacja

- Wzmocnienie finansowania pomocy uchodźcom poprzez pilne pozyskanie środków z Unii Europejskiej, na poziomie odpowiednim do ogromnej liczby uchodźców przyjętych w Polsce.
- Wzrost udziału w PIT dla samorządów oraz podwyższenie do 2 proc. możliwości odpisu z PIT na rzecz NGO, a także wprowadzenie możliwości odpisu 1 proc. w podatku CIT na rzecz NGO.
- Wzmocnienie uprawnień JST w zakresie polityki imigracyjnej (w tym strategia pomocy) wraz z efektywnym finansowaniem.
- Zmiany w regulacjach prawnych dotyczących ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, w ustawie udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium RP oraz w innych aktach prawnych wzmacniających pozycje uchodźców.

Koordynator: Artur Kozioł
Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka

Sekretarz: Katarzyna Urbańczyk-Maniowska
Departament Finansów Publicznych, UM Wrocław

Artur Koziot:

„Główny ekonomista Pracodawców Rzeczypospolitej Polskiej [Kamil Sobolewski] mówi wyraźnie – potrzeba stworzyć nowy program, który pozwoli aktywizować, włączyć wszystkie osoby, które przyjechały z Ukrainy, w pracę tak, aby mogły po prostu na siebie zarabiać, bo tego oczekują. Główny ekonomista mówi wprost – potrzebne nam jest 500 € miesięcznie na jedną osobę. Niebagatelna kwota w kilka lat – 10 miliardów euro”.

Rekomendacje i wnioski

Referuje **Artur Koziot**, Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka

- **Wzmocnienie finansowania pomocy uchodźcom poprzez pilne pozyskanie środków z Unii Europejskiej, na poziomie odpowiednim do ogromnej liczby uchodźców przyjętych w Polsce**

Artur Koziot:

„Musimy to jasno wyartykułować, że tak ogromne pieniądze są potrzebne, żeby nasza gospodarka też się nie zatrzymała, ale żeby ta wartość dodana tego konsensusu naszego, naszej gościnności dała efekt. Ta aktywność pracujących osób z Ukrainy jest ważna również dla ich powrotu. I Unia Europejska, i wszyscy my musimy to zrozumieć. Jest to główny wniosek”.

- **Wzrost udziału w PIT dla samorządów oraz podwyższenie do 2% możliwości odpisu z PIT na rzecz NGO, a także wprowadzenie możliwości odpisu 1% w podatku CIT na rzecz NGO**

Artur Koziot:

„Samorządy mówią o tym od wielu miesięcy: potrzebne jest wzmocnienie podatku PIT. Nie rozumiem, dlaczego tego nie rozstrzygamy, dlaczego zatrzymujemy się na tych magicznych 39% i nie ruszamy dalej. [...] Wzrost podatku PIT musi nastąpić. Organizacje pozarządowe przy naszym stoliku powiedziały jeszcze więcej – potrzebują wzmocnienia również finansowego. Dzisiaj to jest 1% podatku, który otrzymują. Konkretna propozycja – aby ten odpis wzrósł do 2% i aby również przedsiębiorcy mogli odpisywać dla organizacji pozarządowych swój 1%”.

- **Wzmocnienie uprawnień JST w zakresie polityki imigracyjnej (w tym strategia pomocy) wraz z efektywnym finansowaniem**

Artur Koziot:

„Jest potrzeba sprawdzenia jeszcze raz wszystkich ustaw, które mówią o naszej odpowiedzialności, po to, byśmy realizując cele, które są przed nami, byli w zgodzie z prawem. By nikt nie miał pretensji, że gdzieś przekroczyliśmy uprawnienia. Ten podstolik pokazał wyraźnie, że ta rozmowa dalej jest potrzebna. Potrzebujemy kilku dalszych tygodni, aby trochę naprawić te ustawy, które były podejmowane bardzo szybko”.

- **Zmiany w regulacjach prawnych dotyczących ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP oraz w innych aktach prawnych, aby wzmocnić pozycję uchodźców**

Artur Koziot:

„W prawie pominięto jeden fakt – że część rodzin uchodźców jest w różnych krajach, różnych miejscach, bo tak rozdzielił je los. Nie może być tych różnic między państwami członkowskimi – i to należy szybko uregulować. Jeżeli mówimy o tym, że uchodźcy mają swoje miejsca zamieszkania, to również wskażmy organ, który będzie za to odpowiedzialny – to jest ważne z wieloletniego punktu widzenia”.

5.2.3. Bezpieczeństwo i cyberbezpieczeństwo

- Bezpieczeństwo i porządek publiczny wymagają współpracy wewnątrzsamorządowej, ale także na linii samorząd, instytucje, straże i inne organy właściwe w tym zakresie. Koordynacja i współpraca.
- Monitoring przejawów dezinformacji i szerzenia mowy nienawiści zarówno w polsko-, jak i ukraińsko i rosyjskojęzycznym Internecie.
- Stworzenie platformy wymiany informacji pomiędzy JST, NGO, a instytucjami rządowymi i publicznymi w celu szybkiej identyfikacji i zapobiegania szerzenia dezinformacji.
- Konieczność przeprowadzenia kampanii edukacyjnej w zakresie ochrony danych (katalog praw i obowiązków) i świadomości związanej z numerem PESEL.

Koordynator: Sylwester Szczepaniak
Koordynator UMP

Sekretarz: Tymoteusz Przybylski
Dyrektor Centrum Usług Informatycznych, Wrocław

Sylwester Szczepaniak:

„Jeżeli chodzi o to bezpieczeństwo, nasza konkluzja jest taka, że należy stworzyć unikalne centra kompetencji w tym zakresie. Samorząd terytorialny ma do tego narzędzia. Już w obecnym prawie zdiagnozowaliśmy kilka aspektów wymagających poprawy, ale już na podstawie dzisiejszego stanu prawnego możliwe jest tworzenie wspólnej bazy informacji między wszystkimi służbami tak, żeby pomóc i żeby ta pomoc była jak najszybciej udzielana, zwłaszcza w miejscach, gdzie mamy większą obecność ludności, ale też, na przykład, w transporcie miejskim, gdzie dochodziłoby do zdarzeń niepożądanych”.

Rekomendacje i wnioski

Referuje **Sylwester Szczepaniak**, koordynator Unii Metropolii Polskich ds. społeczeństwa informacyjnego i smart city

- **Bezpieczeństwo i porządek publiczny wymagają współpracy wewnątrzsamorządowej, ale także na linii samorząd, instytucje, straże i inne organy właściwe w tym zakresie. Koordynacja i współpraca**

Sylwester Szczepaniak:

„Docelowo, jeżeli są takie możliwości finansowe, rekomendujemy tworzenie centrów koordynacyjnych. Mamy tu dobre praktyki. Jedną z nich jest Wrocław i inne miasta, które z powodzeniem już od paru miesięcy, a nawet lat, prowadzą tego rodzaju centra kompetencji i możemy z korzystać, z tych doświadczeń, cały czas”.

- **Monitoring przejawów dezinformacji i szerzenia mowy nienawiści zarówno w polsko-, jak i ukraińsko- i rosyjskojęzycznym Internecie**

Sylwester Szczepaniak:

„Ten temat wydaje się istotny nie tylko w związku z tym, że mamy konflikt w Ukrainie, ale działania dezinformacyjne mają podstawowy cel: zmienić nastawienie użytkowników Internetu, ukierunkować je, a czasami wywołać niepokoje, które potem przenoszą się na bezpieczeństwo fizyczne. [...] Nasza diagnoza z dyskusji w podstoliku pokazuje, że monitorujemy głównie polskojęzyczny Internet. Mamy tu na uwadze obywateli Polski publikujących swoje opinie. Ale musimy też zwrócić uwagę na ukraińsko- i rosyjskojęzyczny Internet”.

- **Stworzenie platformy wymiany informacji pomiędzy JST, NGO instytucjami rządowymi i publicznymi w celu szybkiej identyfikacji i zapobieganiu szerzenia dezinformacji**

Sylwester Szczepaniak:

„Nie wystarczy tylko monitorować, ale bardzo ważne, żeby przerywać ciągi dezinformacyjne po to, by one nie zaczynały żyć własnym życiem, i w tym zakresie jest konieczna wymiana informacji pomiędzy ogólnokrajowymi instytucjami badającymi dezinformację i mowę nienawiści a samorządami, żeby wspólnie wypracować dość szybko standardy komunikacyjne. Mamy konkretne propozycje, jak to może wyglądać. [...] Samorządy mogą być nie tylko odbiorcami informacji o działaniach dezinformacyjnych po to, żeby reagować, ale mogą też być źródłem informacji na ten temat”.

- **Konieczność przeprowadzenia kampanii edukacyjnej w zakresie ochrony danych (katalog praw i obowiązków) i świadomości związanej z numerem PESEL**

Sylwester Szczepaniak:

„My jesteśmy przyzwyczajeni już od paru lat do ochrony danych osobowych, jesteśmy świadomi swoich uprawnień i obowiązków. Obywatele Ukrainy funkcjonowali w innym systemie, teraz otrzymują środki identyfikacji elektronicznej, numer PESEL i dlatego musimy ich przygotować do tego, jak mają funkcjonować w ramach administracji. Dlatego, żeby nie dawać pola np. przestępcom, by atakowali kampaniami phishingowymi i SMS-owymi, próbując wyłudzać dane. Szerzenie wiedzy, informacji w tym zakresie może się odbywać na poziomie centralnym, na poziomie samorządowym mogą być związane z konkretnym wsparciem w miejscach, gdzie obywatele ukraińscy funkcjonują. Do działania należy włączyć też sektory pozarządowy i bankowy”.

5.2.4. Wsparcie Ukrainy, sieciowanie i współpraca europejska

SIECIOWANIE EUROPEJSKIE:

- Zaproszenie ukraińskich przedstawicieli (ale też mołdawskich i gruzińskich) do składu Europejskiego Komitetu Regionów.
- Utworzenie przedakcesyjnego europejskiego Funduszu „Odbudowa-Stabilizacja-Rozwój” dla Ukrainy.

ODBUDOWA UKRAINY:

- Polskie samorzady liderami mini-sieci europejskich powołanych w celu odbudowy konkretnych miast. Partnerstwa miast europejskich nad odbudową miast ukraińskich w ramach środków wyodrębnionych w ramach Recovery Fund.

POMOC UKRAINIE:

- Utworzenie komisji ds. wsparcia Ukrainy w ramach poszczególnych korporacji samorządowych. Koordynacja współpracy w partnerstwie z ukraińskimi odpowiednikami.

Koordynator: Paweł Kowal
Polska Akademia Nauk

Sekretarz: Karol Przywara
Pełnomocnik Prezydenta Wrocławia
ds. Współpracy z Zagranicą

Prof. Paweł Kowal:

„W pracach naszego podstolika skupiliśmy się na dwóch zasadniczych kwestiach. Jedna to sprawa udziału polskich samorządów w odbudowie – to jest odpowiedź na wezwanie premiera Ukrainy, by się do tego przygotować. Druga kwestia to jest sprawa akcesji Ukrainy do Unii Europejskiej – to z kolei odpowiedź na wielokrotnie powtarzane oczekiwanie, że ta sprawa dzisiaj jest kluczowa, ze strony ministra spraw zagranicznych Ukrainy i my się zgadzamy, że to także sprawa dziś najistotniejsza z punktu widzenia polskiej racji stanu. Patrzyliśmy na te dwa procesy również w kontekście regionalnym”.

Rekomendacje i wnioski

Referuje **prof. Paweł Kowal**, Polska Akademia Nauk

OBSZAR SIECIOWANIE EUROPEJSKIE

- **Zaproszenie ukraińskich przedstawicieli (ale też mołdawskich i gruzińskich) do składu Europejskiego Komitetu Regionów**

Prof. Paweł Kowal:

„Zdajemy sobie sprawę, że są trzy państwa partnerstwa wschodniego, które mają taki sam status prawny, jeżeli chodzi o relacje z Unią, to znaczy Ukraina, Gruzja i Mołdawia. Wszystkie mają umowy stowarzyszeniowe, umowę o pogłębionej strefie wolnego handlu i ruch bezwizowy. Rekomendujemy, by polskie środowiska samorządowe stały się awangardą i zrobiły coś, co się da zrobić, czyli doprowadziły do tego, by w Komitecie Regionów Ukraińcy, Gruzini i Mołdawianie mieli status stałych obserwatorów, dopóki nie wejdą do Unii Europejskiej, w takiej liczbie, jaka by im się należała, gdyby należeli do Unii Europejskiej. [...] To się da zrobić, chociaż jest trudne, ale byłby to bardzo wyraźny gest, który pomógłby Ukraińcom walczyć, oni potrzebują otuchy, potrzebują sygnału, że w sensie politycznym sprawa jest rozstrzygnięta, a to, co pozostaje do zrobienia, to są kwestie negocjacyjne”.

- **Utworzenie przedakcesyjnego europejskiego funduszu „Odbudowa – Stabilizacja – Rozwój” dla Ukrainy**

Prof. Paweł Kowal:

„Rekomendujemy powstanie jak najszybciej funduszu odbudowy tak naprawdę dla tych trzech państw, ale począwszy od Ukrainy. Wyspecjalizowany fundusz, którego środki, wydawane na wspólną pracę z państwami Europy Środkowej, ale później także wszystkimi państwami Unii Europejskiej, dotyczyłyby kwestii transformacji energetycznej, Zielonego Ładu – Bauhausu w szerszym kontekście oraz generalnie absorpcji środków europejskich. To było bardzo konkretne działanie, które przygotowywałoby elity samorządowe, szczególnie regionalne, bo nie tylko miejskie, w przyszłości do akcesji”.

OBSZAR ODBUDOWA UKRAINY

- **Polskie samorządy liderami minisiec europejskich powołanych w celu odbudowy konkretnych miast. Partnerstwa miast europejskich nad odbudową miast ukraińskich w ramach środków wyodrębnionych w ramach Recovery Fund**

Prof. Paweł Kowal:

„Proponujemy, aby w oparciu o silne więzy pomiędzy samorządami, szczególnie miejskimi, ale nie tylko, zbudować formułę finansowania specjalnych umów partnerstwa dla odbudowy – w części przez środki europejskie, w części przez środki krajowe. A być może także w jakiejś małej części ze środków własnych samorządu. Takie umowy partnerstwa dla odbudowy nawiązywałyby do już istniejących partnerstw, obejmowałyby kilka dziedzin, byłyby zawiązywane przez samorządy polskie i środkowo-europejskie, które mają najwięcej w tradycji relacji z ukraińskimi, a później dołączyłyby do tego samorządy zachodnie, z państw bardziej na zachód od nas. Umowy te powinny mieć konkretny zakres i finansowanie”.

OBSZAR POMOC UKRAINIE

- **Utworzenie komisji ds. wsparcia Ukrainy w ramach poszczególnych korporacji samorządowych. Koordynacja współpracy w partnerstwie z ukraińskimi odpowiednikami**

Prof. Paweł Kowal:

„Bardzo potrzebne jest już teraz, by polskie samorządy zostały włączone w proces planu obudowy. Żebyśmy za późno się nie obudzili za rok czy dwa, ponieważ – a mówią o tym eksperci, ale i też przedstawiciele rządu – ten proces przygotowywania planów odbudowy już się uruchomił. Żeby na etapie jego projektowania już brały udział polskie samorządy, a także polski biznes, w tym szczególnie firmy rodzinne. To zdaniem naszego zespołu dzisiaj jeden z najważniejszych tematów, by nie przegapić tego momentu, a później nie zgłaszać pretensji, że gdzieś tam nas nie było, tylko byli inni. Szczególnie, gdy do naszego udziału wzywają teraz prezydent, premier i minister spraw zagranicznych Ukrainy”.

5.2.5. Głosy w dyskusji

Poniżej zamieszczono wypowiedzi uczestników Samorządowego Okrągłego Stołu po wysłuchaniu rekomendacji z czterech kolejnych podstolików.

Podsumowanie tej części obrad rozpoczął gość z Ukrainy – **Dmytro Bilogerkowec**, doradca mera Kijowa, który w swojej bardzo emocjonalnej wypowiedzi podziękował Polakom za okazaną pomoc, zwrócił uwagę na związki między narodem polskim i ukraińskim, a także podkreślił potrzebę walki o wolność, sprawiedliwość i niezależność, która jest tak silna w obu narodach.

Dmytro Bilogerkowec:

„Dzisiaj wielu Ukraińców spędziło noc w schronach przeciwlotnych albo pod ostrzałami. Chciałbym, żebyśmy wszyscy o tym nie zapominali, póki wojna trwa jeszcze w naszych ukraińskich miastach. Mam polskie pochodzenie i poza tym bardzo dużym szacunkiem i wdzięcznością darzę naród polski. [Dmytro Bilogerkowec wygłasza kilka zdań w języku polskim]. Moja babcia Olga Stasia Guzowska mieszkała w zachodniej Ukrainie, gdzie poznała mojego dziadka. Po zajęciu tego terytorium przez władze radzieckie była zmuszona przenieść się do Żytomierza i ukrywać do końca swoich dni, dlatego, że była Polką – tak bała się, gdy rozmawialiśmy o jej polskich korzeniach. Miała patologiczny lęk przed Związkiem Radzieckim, który utrzymał się do jej ostatnich dni, nawet po rozpadzie ZSRR. Moja babcia bała się tej maszyny represyjnej Związku Radzieckiego. Pamiętała, jakie represje przyniósł Związek Radziecki również narodowi polskiemu i naszemu narodowi, ukraińskiemu, bo w jej żyłach była również krew polskiej patriotki.

Jestem potomkiem narodu ukraińskiego, narodu polskiego i jest to też wspólny symbol tego, że nasze narody mogą jednoczyć się w obliczu zagrożenia, które stoi przed nami wspólnie. Ukraina będzie walczyła o Polskę tak samo, jak Polska walczy dzisiaj o Ukrainę.

Państwo mogą poczuć nasz ból, ponieważ pamiętają z pewnością ślady krwi na ulicach polskich miast podczas rewolucji Solidarności. To są ślady krwi, które symbolizują ból polskiego narodu za swoje prawo do bycia państwem niezależnym, wolnym, i za prawo, by istnieć jako państwo. Jesteśmy państwu bardzo wdzięczni. Czujemy państwa wsparcie codziennie, każdej minuty.

To, co dzieje się dzisiaj w Ukrainie, jest prawdziwą tragedią. Przypomnijmy sobie, że bombardowane są szpitale położnicze w Irpieniu, w innych miastach, w Mariupolu. Nasze dzieci rodzą się pod dźwiękiem alarmów, ostrzałów. To są dźwięki strachu. Mieszkamy dzisiaj dokładnie w takiej rzeczywistości.

Państwo wspierają nas dzisiaj w walce, by przerwać to ludobójstwo nowego Hitlera – Putina. To zabójstwo ideologii wolności, sprawiedliwości i solidarności. Ukraina będzie się trzymać, ponieważ nie mamy innego wyboru. Proszę was, nie zatrzymujcie się, nie zaprzestawajcie pomocy. Wiem, że wojna się przedłuży, że męczy wszystkich. Męczy nas i męczy was, ale proszę pamiętać o tym, że setki tysięcy Ukraińców codziennie męczy się jeszcze bardziej, a wielu cywilnych mieszkańców Ukrainy codziennie umiera.

Nasza delegacja widzi dzisiaj na własne oczy, jak państwo szukają rozwiązań, aby odciążyć i państwa miasta od tej ogromnej liczby działań, z którymi państwo się zetknęli, ale również widzimy, jak państwo starają się pomóc nam, naszym miastom w tej walce. Widzimy profesjonalne podejście do całej problematyki. Jesteśmy bardzo państwu wdzięczni, że ta dzisiejsza dyskusja jest maksymalnie transparentna i daje nam nadzieję na zakończenie tej wojny i jeszcze bardziej efektywne wsparcie.

Państwo dzisiaj dyskutują o czymś bardzo ważnym – nie chodzi bowiem o asymilację, tylko o integrację. Proszę wierzyć, bardzo chcemy zabrać z powrotem na Ukrainę nasze kobiety i dzieci, ale niestety na razie nie jest to możliwe.

Za naszą i waszą wolność. Sława Ukrainie, sława Polsce!”.

Jako następna wypowiedziała się **Jewgienija Kuleba**, radna Kijowa, która dziękując za organizację Samorządowego Okrągłego Stołu, podkreśliła rolę samorządów w działaniach pomocowych, zwróciła też uwagę, jak ważne są partnerstwo i współpraca miast, nie tylko teraz, w czasie wojny, ale także w przyszłości, kiedy przyjdzie pora na odbudowę Ukrainy po zakończeniu wojny.

Jewgienija Kuleba:

„Myślę, że dzisiaj padło jeszcze za mało słów wdzięczności. Chciałabym raz jeszcze podziękować wszystkim tu państwu obecnym, całemu państwu polskiemu, w imieniu naszych matek, naszych dzieci, które znalazły u państwa i dach nad głową, i również zatrudnienie. Chciałabym podziękować także w imieniu żołnierzy, którzy żyją dzięki państwa wsparciu. Chciałabym podziękować w imieniu Ukraińców, którzy dostają pomoc medyczną, ciepło i jedzenie na co dzień.

Chciałabym osobno podziękować za organizację dzisiejszego Okrągłego Stołu. Jest to bardzo ważne. Słyszę, że naprawdę są to merytoryczne rozmowy. Gdy tutaj rozmawiamy, w tym momencie w Ukrainie giną ludzie, ale państwa słowa, decyzje i działania ratują te życia.

24 lutego, gdy zaczęła się wojna, zaczęłam dostawać bardzo dużo wiadomości od moich przyjaciół i znajomych. Mówimy, że teraz w Ukrainie wiadomość „Jak ty?” jest równoważna ze słowami „Kocham cię”. Dostałam również bardzo dużo wiadomości z zagranicy. Jedyne napisane przez nieznaną mi osobę zostały napisane po polsku, przez Polaków – z propozycjami pomocy, z zapytaniem... I dziś wspólnie z tymi ludźmi, którzy nie reprezentują organizacji pozarządowych czy samorządów, bo to po prostu zwykłe osoby, wspieramy szpitale w Kijowie, jeżeli chodzi o dostarczanie rzadkich leków.

Polskie miasta zostały naszymi „siostrzanymi i braterskimi” miastami. Bardzo chcielibyśmy naszych przyjaciół zaprosić do nas, do Kijowa, aby na własne oczy mogli zobaczyć, jak tam wygląda wojna. Przedstawiciele samorządów chciałabym zaprosić do naszych małych miast, jak Bucza, Irpień, Gostomel, by potem wspólnie pomyśleć o tym, jak odbudować te miasta.

Chciałabym również zachęcić polskie miasta, by zostawały partnerami czy patronami miast ukraińskich. Może to być współpraca na poziomie sektorów, ale także na poziomie ogólnym, ponieważ państwo wiedzą, że niestety zniszczone zostały instytucje oświatowe, muzyczne, kulturalne...

Nasze państwo i rodacy robią bardzo dużo. Ale jako że tutaj dziś jest wielu przedstawicieli samorządów, chcę powiedzieć, że bardzo mocno wierzę w to, jaką siłę i moc mają samorządy. Wspólnie możemy zrobić bardzo dużo i co do odbudowy naszych miast, i co do zwycięstwa. To będzie zwycięstwo i zachowanie naszych wartości, i naszej wolności, naszych wartości europejskich”.

Ks. prof. Janusz Balicki, kierownik Międzyinstytutowego Zakładu Badań nad Migracją UKSW w Warszawie, wypowiedział się na temat roli Kościoła w świadczeniu pomocy uchodźcom. Duchowny podkreślił chrześcijańskie podstawy działań pomocowych, przedstawił konkretne dane na temat pomocy świadczonej za pośrednictwem Kościoła, przedstawił również możliwości organizacyjne w niesieniu pomocy, jakimi Kościół dysponuje – sieć diecezji, parafii, zakonów – co pozwala docierać bezpośrednio, na lokalnym poziomie, do uchodźców w potrzebie.

Ks. prof. Janusz Balicki:

„W czwartek [12 maja – red.] mamy spotkanie naszej Rady ds. Migracji Episkopatu Polski, więc będę się starał to, co tutaj słyszałem, przekazać.

Jeśli chodzi o to, co Kościół robi, tutaj wskazałbym raport, który został przygotowany przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego, pokazujący ten okres od 24 lutego do 31 marca – z podsumowania przeczytam skalę pomocy udzielanej przez parafie:

- udzielono pomocy finansowej o wartości 103 mln zł,
- przekazano dary rzeczowe o wartości 106 mln zł,
- zapewniono 282 tys. miejsc noclegowych,
- wydano 11 mln posiłków,
- 125 tys. dzieci otoczono opieką,
- zaopiekowano się 94 tys. osób starszych lub niepełnosprawnych,
- 125 tys. osób udzielono pomocy psychologicznej lub terapeutycznej,
- 52 tys. osób udzielono pomocy związanej z poszukiwaniem pracy,
- 752 tys. osób udzielono pomocy prawnej,
- 543 tys. osób udzielono transportu.

W podsumowaniu są także dane dotyczące tego, co zrobili zakony żeńskie oraz zakony męskie.

Mam też taki wyciąg z Caritasu Polska, który, jak wiadomo, jest tą organizacją, która obejmuje cały nasz kraj, ale ma też jednostki w poszczególnych diecezjach. Ten z kolei dokument nosi datę 13.04.2022 r. i jest w nim wspomniane, że:

- kwota ze zbiórek wynosiła 106 mln zł,
- zapewniono 282 tys. miejsc noclegowych,
- wydano 11 mln posiłków,
- parafie opiekowały się 125 tys. dzieci i 94 tys. osób starszych i niepełnosprawnych.

Wspomnę też naszą Radę Episkopatu Polski ds. Migracji, której przewodniczącym jest biskup Zadarko. On podkreśla z kolei zaangażowanie wolontariuszy na rzecz pomocy uchodźcom z Ukrainy i zachęca parafie do podtrzymywania tej swojej działalności.

Jeśli chodzi o pomoc Kościoła, to oczywiście można tutaj to ująć w kwestiach materialnych – to są różnego rodzaju świadczenia, które można zorganizować na parafiach. Druga płaszczyzna to jest po prostu działalność organizacyjna – poszukiwanie miejsc noclegowych, zajmowanie się uchodźcami w potrzebie. Nie jestem tutaj w stanie podać statystyk – pracuję na UKSW w Warszawie, ale jestem z Gdańska, z diecezji gdańskiej, i wiem, że tam na przykład dom dla samotnej matki z wieloma pokojami diecezja przeznaczyła na pomoc uchodźcom. Wiele różnych innych przykładów można by podać.

Wydaje mi się, że jeśli chodzi o Kościół, to tutaj bardzo ważna jest warstwa duchowa. Nie myślę o religii konkretnie, tylko po prostu o tym, że można oddziaływać na nasze społeczeństwo, które chodzi do kościoła, odwołując się do Ewangelii, przypominając, co ona mówi na temat miłości bliźniego, i też formować odpowiednie, normalne, ludzkie nastawienie do tych ludzi w potrzebie. Nie wiadomo, jaka będzie później sytuacja, ale tutaj, w tej warstwie, Kościół ma bardzo duże pole do działania i mam nadzieję, że Rada ds. Migracji przy Episkopacie Polski będzie się wywiązywać tych obowiązków.

Jeszcze jedną rzecz chciałbym na koniec powiedzieć. Przyjechała tutaj, do Polski, grupa pięciu osób, konkretnie parlamentarzystów z Anglii, którzy tworzą zespół w ramach, tak to nazwali – „Wolność religii i przekonań”. Czyli po prostu upominają się i u siebie, i na całym świecie o wolność religii i szanowanie ludzkich przekonań. Pomogłem im dostać się do takiego ośrodka kościelnego (kiedyś to było seminarium na Bielanach, na [ul. – red.] Dewajtis, później dom rekolekcyjny), gdzie przebywa około stu osób – to są głównie rodziny, kobiety z dziećmi. Byłem tam z nimi. To było dla nich niesamowite przeżycie, tak samo zresztą dla mnie. Wcześniej był tam zresztą patriarcha z Konstantynopola – jakiś miesiąc temu, na takim spotkaniu. Oni [parlamentarzyści z Anglii – red.] przywieźli jakieś drobiazgi dla tych dzieci, ale zależy im także na współpracy. Mówiłem im też o dzisiejszym spotkaniu, nawet proponowałem przyjazd, ale praktycznie to byłoby trudne, więc przystali – to była ich inicjatywa – list do państwa po angielsku. Przekazałem to do biura prasowego. Wydaje mi się, że warto nawiązać kontakt z tymi ludźmi, bo skoro są członkami parlamentu europejskiego też bardzo dużo mogą zrobić, pomóc po prostu uchodźcom, którzy się znajdują w Polsce.

Gdyby ktoś chciał coś podpowiedzieć, co jeszcze Kościół mógłby zrobić, albo coś skrytykować – to bardzo proszę”.

Jako kolejny wypowiedział się **Jan Olbrycht**, poseł do Parlamentu Europejskiego.

Posel poruszył temat finansowania pomocy uchodźcom ze środków Unii Europejskiej oraz potrzebę transparentności w organizowaniu i dysponowaniu tymi środkami. Zwrócił także uwagę na ogromną rolę, którą mogą odegrać samorządy, także poprzez sieć miast partnerskich, w umacnianiu pozycji Ukrainy w jej staraniach o uzyskanie statusu państwa kandydującego do UE.

Jan Olbrycht:

„Po pierwsze, przyjechałem z Cieszyna, nie z Brukseli – podkreślam to dlatego, że my w Parlamencie Europejskim reprezentujemy określone poglądy ludzi, z którymi jesteśmy, z którymi mieszkamy, z którymi funkcjonujemy, i ważne jest to, byśmy prezentowali określony punkt widzenia na temat tego, co się dzieje w Polsce, właśnie na poziomie europejskim. Dlatego też dużym z zainteresowaniem słucham różnych informacji typu: „instytucje europejskie nie dają pieniędzy” – pozwolę sobie zaraz powiedzieć, jak to wygląda, ale sprawa jest dużo poważniejsza.

Sprawa jest poważniejsza, ponieważ, jak ktoś tu dzisiaj powiedział, to nie tylko wszystko będzie inaczej w Polsce. Wszystko inaczej będzie w Unii. Unia jest, generalnie rzecz biorąc, na zakręcie. Putin robi wszystko, żeby tę Unię rozbić. Kluczową kwestią dla Unii Europejskiej jest dzisiaj przetrwanie tego kryzysu. W gruncie rzeczy stajemy przed znakiem zapytania dotyczącym solidarności wzajemnej 27 państw.

Sprawa jest naprawdę bardzo trudna. To nie jest tak, że to się samo robi – podejścia różnych państw są różne, podejścia różnych społeczeństw są różne, podejścia różnych rządów są różne. Chciałbym się przyłączyć do apelu zarówno Lewiatana, jak i pana posła Pawła Kowala – dzisiaj kwestia statusu kandydackiego do Unii Europejskiej jest przedmiotem debaty, dlatego jest bardzo potrzebny lobbing na rzecz statusu kandydackiego Ukrainy poprzez miasta. To musi iść przez prezydentów dużych miast, w szczególności w państwach, gdzie ta opinia jest naprawdę wątpliwa. Mam na myśli chociażby Holandię czy Austrię. Proszę wykorzystać każdy sposób, żeby o tym mówić, bo na dzisiaj poszerzenie Unii Europejskiej to nie jest kwestia czysto gospodarcza. Dzisiaj poszerzenie Unii Europejskiej to jest kwestia bezpieczeństwa. To dotyczy Ukrainy, Mołdawii czy Gruzji, ale również to dotyczy Bałkanów.

Druga sprawa, dlaczego Unia Europejska jest na zakręcie – ponieważ pewne rzeczy są w Unii nierozwiązane. Jak chociażby nie ma dobrej polityki migracyjnej Unii Europejskiej i Unia próbuje ją montować w świetle pierwszego kryzysu migracyjnego i teraz. Nie ma jednej sensownej polityki azylowej. Wszyscy o tym wiemy, w związku z tym to jest naprawdę ważny problem, co z tym zrobimy.

Zwracam się do wszystkich osób w grupach roboczych – jeżeli państwo to wszystko znać, proszę mi wybaczyć – kluczową kwestią jest powołanie się na dokument z roku 2001, który został zrobiony przez Unię Europejską w świetle wojny w Jugosławii. Ten dokument został wykorzystany po raz pierwszy teraz i dotyczy kwestii migracyjnych i mówi on o tymczasowej ochronie. Ten dokument ma bardzo konkretne zapisy i one się odnoszą do państwa grup roboczych. A więc prawa przysługujące każdej osobie, która jest pod ochroną tymczasową – proszę zwrócić uwagę, to nie jest dokument Komisji Europejskiej, to jest dokument zaakceptowany przez całą Radę, a więc również przez rząd polski, który pod tym dokumentem się podpisał. Przygotowanie tego dokumentu i zatwierdzenie w Unii Europejskiej – uwaga – trwało dwa dni! Między 2 marca a 4 marca. To jest w ogóle niespotykane w Unii Europejskiej, żeby tak szybko coś w ogóle procedować.

Cytuję kilka zapisów:

Każdej osobie, która jest pod ochroną, przysługuje:

- dokument pobytowy na cały czas ochrony, który może trwać od roku do trzech, informacje na temat ochrony,
- gwarancje dostępu do procedury azylowej,
- dostęp do zatrudnienia – z zastrzeżeniem zasad mających zastosowanie do danego zawodu i krajowych polityk rynku pracy oraz ogólnych warunków zatrudnienia,
- dostęp do odpowiedniego zakwaterowania,
- w razie potrzeby, dostęp do opieki społecznej lub środków utrzymania,
- dostęp do opieki medycznej,
- dostęp do edukacji dla osób poniżej 18 roku życia, do państwowego systemu edukacji,

- możliwość zjednoczenia rodzin w pewnych okolicznościach,
- dostęp do usług bankowych,
- przeprowadzka do kraju Unii Europejskiej przed wydaniem dokumentu pobytowego (bardzo istotne: zanim zostanie się dokument pobytowy, można się przenieść),
- swobodne przemieszczanie się po państwach Unii innych niż państwo członkowskie zamieszkania przez 90 dni w okresie 180 dni po wydaniu dokumentu pobytowego w przyjmującym państwie Unii.

Moim zdaniem trzeba się do tego odnieść, bo to jest dokument zatwierdzony przez polski rząd.

Kolejna sprawa dotyczy kwestii finansowych. Ale nie będę już tego powtarzał, bo dzisiaj w Unii się dyskutuje na temat edukacji, służby zdrowia i tak dalej – czyli o tym, o czym państwo mówicie. Państwa wnioski mogą być dzisiaj bardzo ważne dla naszej dyskusji w Parlamencie. [...] Nikt nie ma takich doświadczeń, jakie mamy dzisiaj. Nigdy się nie zdarzyło, żeby tylu imigrantów było w tak krótkim czasie. To jest niepowtarzalne doświadczenie i wszyscy będą patrzyli na Polskę, jak sobie radzimy jako państwo, jako samorząd, jako organizacje pozarządowe. Tym bardziej, że cały czas mówimy w Parlamencie Europejskim: „my tu jesteśmy bohaterzy, a wy nas tutaj karzecie”, co wzbudza u wszystkich ogromne zdziwienie, bo co ma jedno wspólne z drugim...

Jestem głównym negocjatorem budżetu z ramienia Parlamentu Europejskiego, jeżeli chodzi o budżet wieloletni, po drugiej stronie siedzi zawsze przedstawiciel określonej prezydencji. Na czym polega dzisiaj problem? Będę mówił językiem samorządowców. Językiem „budżetowym”.

Budżet Unii Europejskiej ma określone działy (nawiasem mówiąc, ten budżet to jest 1% dochodu narodowego brutto, czyli 99% zostaje w państwie członkowskim). Budżet ma też jakby dwie szuflady – jest szuflada kopert narodowych i jest szuflada programów, które idą z Brukseli. Ten budżet jest ustalony przez państwa członkowskie i jakkolwiek zmiana w nim (teraz proszę mnie dokładnie wysłuchać) wymaga jednomyślności wszystkich państw.

Jako negocjator uprzejmie państwa informuję, że na dzisiaj państwa członkowskie nie zgodziły się na zmianę budżetu. Francuzi powiedzieli „jeszcze nie”, Komisja Europejska mówi „być może uda nam się zmienić budżet w roku 2023, w drugiej połowie”. Co to oznacza? Musimy teraz spojrzeć na budżet tak: co można zrobić w budżecie bez jego zmiany. Po pierwsze, polityka spójności – nie trzeba nic specjalnie zmieniać; patrzmy, ile zostanie pieniędzy w polityce spójności w Unii. Jeżeli pieniądze nie będą wydane – znikają. Wracają do państw członkowskich. W związku z tym absolutnie historycznym wydarzeniem jest to, że państwa członkowskie zgodziły się, żeby pieniądze, które są niewydane, zostawić w budżecie. To absolutna nowość, tego nigdy nie było. Zdaniem Komisji Europejskiej wszystkie pieniądze, które nie mają umów (nie są zakontraktowane ani zaplanowane), są jeszcze do wykorzystania i przeniesienia. Wszystko można przenieść, gdzie się chce, mało tego – nie ma wpłaty krajowej, czyli jest 100% pieniędzy europejskich i istnieje możliwość przestania tego wręcz na odzież, żywność i inne rzeczy.

Pozostaje pytanie – i tu zwracam się do strony rządowej (o czym wielokrotnie rozmawialiśmy w środowiskach samorządowych) – ile tych pieniędzy jest tak naprawdę niewydzanych w Polsce? Jako poseł próbuję się dowiedzieć, ile pieniędzy z polityki spójności 2014–2020 jest jeszcze dzisiaj niezakontraktowanych. Odpowiedź moich kolegów posłów ze sfery rządzącej: „Nie ma żadnych pieniędzy. Wszystkie są wydane”. Zdaniem Komisji Europejskiej: „Nieprawda”. Z tego, co ja wiem, rząd polski poinformował na przykład ostatnio, że co najmniej 130 mln euro na pewno jest. Chciałbym wiedzieć, czy to już wszystko.

Jest potrzebna transparentność. Te pieniądze są potrzebne pilnie do przeniesienia na sprawy dotyczące kwestii uchodźców – nie na uchodźców, tylko na usługi publiczne, które za chwilę się zawalą, jeżeli nie będzie pieniędzy europejskich. Transparentność jest tu kluczowa i wzajemne zaufanie samorządu i rządu, żeby pokazać wszystkie pieniądze. Jeżeli bowiem one nie zostaną wydane, to one znikną. Zwyczajnie przepadną. Być może tych pieniędzy jest 100 mln euro, 200 mln, 300 mln... Według moich nieoficjalnych informacji jest trochę więcej.

Jeżeli państwo słyszycie, że Polska nie korzysta z Funduszu Odbudowy – to nieprawda. Polska nie korzysta z Krajowego Planu Odbudowy, który jest na dzisiaj zamrożony, ale korzysta z Funduszu Odbudowy przez REACT-EU.

REACT-EU jest dodatkiem do polityki spójności na sprawy wyjątkowe. Komisja Europejska stwierdziła, że ogromna część pieniędzy z REACT-EU jest niewydana. W Polsce (KE podała to do publicznej wiadomości) z pierwszego roku REACT-EU zakontraktowano 29% z ogólnej sumy ok. 1,2-1,3 mld [euro – red.]. Czyli jeśli zakontraktowano 20%, to – jako żywo – zostało ponad miliard. Teraz jest drugi rok REACT-EU i jest pytanie do rządu, ale również do państwa, do samorządu: Jeżeli tam zostało niezakontraktowane jeszcze około 1,2-1,3 mld, to czy to jest czas, żeby te pieniądze wydać tam, gdzie je się obiecało, czy po prostu te pieniądze trzeba przesunąć na te sprawy, które dotyczą usług publicznych związanych z uchodźcami? Jeżeli chodzi o Polskę, to tych pieniędzy jest ponad miliard euro, które nie są zakontraktowane. To kolejne pytanie do rządu: Proszę pokazać, ile jest tych pieniędzy? I proszę z samorządami ustalić, na co je trzeba wydać. Ostatnio widziałem na Śląsku, jak pan marszałek kolejny raz rozdawał projekty na REACT-EU, ale, zdaje się, mamy kryzys uchodźców? To, moim zdaniem, trzeba te pieniądze przesunąć.

Państwa członkowskie właśnie przystąpiły do przeprogramowania krajowych planów odbudowy pod kątem uchodźców, bo potrzebują tych pieniędzy. To jest wiele dziesiątków miliardów euro. (...) To żywa gotówka, która właśnie w wielu krajach jest wydawana na uchodźców.

Kolejna sprawa – i tu się zwracam do strony samorządowej. Państwo prezydenci, jesteśmy w trakcie programowania umowy partnerstwa. Ona jest niezakończona. Państwa członkowskie w tej chwili weryfikują swoją umowę partnerską pod kątem usług publicznych, związanych z uchodźcami (nie: na uchodźców) – to jest kwestia służby zdrowia, kwestia szkół, przedszkoli itd. Polska umowa partnerstwa jest niezakończona. Tam jest wiele miliardów euro. Moim zdaniem trzeba natychmiast popatrzeć na tę umowę partnerstwa pod kątem kryzysu uchodźczego. Być może trzeba ją będzie trochę przeprogramować.

Dlaczego mówię o tym z dużymi emocjami? Tu jest naprawdę potrzebna transparentność – trzeba to położyć na stole: Są pieniądze czy ich nie ma? Chcemy je umiejętnie skierować czy nie? Mamy do siebie zaufanie czy nie? Czy uznajemy, że mamy poważny kryzys i trzeba przeprogramować usługi publiczne, czy nie? Ja uważam, że trzeba to zrobić, i chciałem tylko zadeklarować tutaj państwu, że gdy tylko czegoś się dowiem, przekażę to środowisku samorządowemu, co wiem o pieniądzach dotyczących Polski. Takie jest moje zadanie jako posła z Cieszyna, który jest w Parlamencie Europejskim. Ale myślę, że lepiej by było, żeby państwo dowiedzieli się tego bezpośrednio od rządu”.

Kamil Wyszkowski, Przedstawiciel Krajowy i Dyrektor Wykonawczy United Nations Global Compact przedstawił uczestnikom obrad, jakie są możliwości Organizacji Narodów Zjednoczonych, jeśli chodzi o pomoc uchodźcom z Ukrainy. ONZ, która jasno potępiła agresję Rosji w Ukrainę, dysponuje nie tylko własnymi środkami, które może przeznaczyć na działania pomocowe, ale – co podkreślił mówca – jest w stanie, dzięki współpracy z globalnymi fundacjami i sektorem prywatnym, zapewnić środki na finansowanie pomocy długofalowej.

Kamil Wyszkowski:

„UN Global Compact to jest ta część Organizacji Narodów Zjednoczonych, która pracuje z sektorem prywatnym, ale także z rządami i miastami, w szczególności jest przydatna, kiedy mamy kryzysy humanitarne i trzeba szybko zgromadzić pieniądze i szybko je dostarczyć na miejsce. Także zmobilizować i skoordynować sektor prywatny, który – jak pokazał przykład kryzysu i wojny w Ukrainie – zareagował bardzo szybko.

[...] Chcę państwu przybliżyć, co się w ogóle w ramach systemu ONZ dzieje, jak bezprecedensowa jest też skala wojny dyplomatycznej – użyję tego sformułowania z pełną odpowiedzialnością niejako w tle.

Przypomnę: 24 lutego sekretarz generalny ONZ Antonio Guterres określił agresję Rosji przeciwko Ukrainie jako złamanie prawa międzynarodowego i była to bardzo jednoznaczna wypowiedź Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wielokrotnie i zawsze to podkreślam, żeby nie było wątpliwości, bo chwilę później pojawiły się fake newsy, zapewne rozpropagowywane przez tak zwane ruskie trolle, że pracownicy ONZ dostali zakaz używania sformułowania „wojna” bądź inne nieprawdy. Jest to absolutna nieprawda – było to natychmiast także zdemonstrowane przez rzecznika Organizacji Narodów Zjednoczonych. Zarówno pracownicy ONZ, jak i wszystkie agendy ONZ, programy, inicjatywy mówią o tym konflikcie w sposób jednoznaczny – że jest to złamanie Karty Narodów Zjednoczonych i złamanie innych regulacji, w tym konwencji genewskich itd.

To, co się wydarzyło później, 2 marca, jest bardzo ważne – rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ, potępiająca Rosję z wezwaniem do wycofania wojsk rosyjskich. I znowu bezprecedensowa sytuacja – 141 państw za wycofaniem wojsk rosyjskich, potępiających Rosję, w tym takie ciekawe przypadki, jak Serbia i Mołdawia, też zagłosowały za. 35 państw się wstrzymało, w tym Chiny i Indie, natomiast zaledwie pięć państw było przeciwnych – tu też warto się wstuchać: Rosja, Białoruś, Syria, Erytrea i Korea Północna. W takim gronie została Rosja – czyli pełna izolacja międzynarodowa. Dlaczego 35 państw się wstrzymało? To też duża grupa państw afrykańskich, w tle mamy inne konflikty, znane też jako forgotten conflicts, czyli wojny zapomniane. Warto o tym pamiętać, że dla dużej części świata sprowokowana przez Rosję wojna z Ukrainą jest definiowana jako taka wojna białych z białymi, zwłaszcza na kontynencie afrykańskim.

29 kwietnia było spotkanie Antonio Guterresa z prezydentem Zełenskim, symboliczne, bo tego samego dnia w Kijowie dalej był ostrzał. To pierwszy raz się zdarzyło, że nie uszanowano obecności sekretarza generalnego ONZ w momencie, kiedy prowadzi rokowania pokojowe. Wcześniej był w Moskwie, a dwa dni wcześniej w Ankarze, próbując w ramach systemu ONZ negocjować rozejm.

Ważne wydarzenie, jak reforma Rady Bezpieczeństwa, stymulowana przez Polskę i rząd USA – od 26 kwietnia każde veto w Radzie Bezpieczeństwa musi przejść dyskusję na Zgromadzeniu Ogólnym.

Teraz przechodzę do prośby, którą skierował do mnie pan poseł Kowal. Jeśli chodzi o środki, są one gromadzone w kilku „zakładkach”. Przede wszystkim official development assistance, czyli pomoc rozwojowa, gromadzona w ramach Unii Europejskiej. Polska się dokłada do tej pomocy rozwoju, ma także własne środki w ramach pomocy rozwojowej, dysponuje nimi polski MSZ. Więc jest to jedna bardzo ważna „zakładka” – wszystkie państwa świata, zwłaszcza donorskie, których jest 47, tymi pieniędzmi dysponują. Wreszcie mamy pieniądze Organizacji Narodów Zjednoczonych, oczywiście nie nasze, ale nam powierzone, czyli mamy je zgromadzone na funduszach powierniczych. Także środki sektora prywatnego. Właśnie tutaj jest kluczowa rola United Nations Global Compact, miejsca, w którym pracuję, gdzie my środki nie tylko zmobilizowaliśmy, ale je gromadzimy i, co najważniejsze, w ramach pomocy długofalowej. Czyli one znowuż trafią na trust fundy długofalowe, które także będą mogły być uruchomione za rok, za dwa, za trzy i później, więc to też powinno wybrzmieć.

Wreszcie inni donorzy, jak Sida czy USAID, filantropi – jak Fundacja Billa i Melindy Gates, i inne, jak Rothschild czy Rockefeller Foundation, wreszcie duże organizacje, też amerykańskie – fundacja HOPE czy World Central Kitchen, potężne organizmy, które posiadają niekiedy po miliard dolarów budżetu.

Jeżeli spojrzymy na pieniądze, które się pojawiają w ramach systemu ONZ, to warto sobie uświadomić, że co roku, w ramach chociażby systemu przetargów Narodów Zjednoczonych, mamy 20 mld dolarów odnawialnego funduszu. Jeżeli dodamy do tego trust fundy tematyczne, a tych dla Ukrainy pojawi się kilka (już powstały, ale kilka kolejnych się pojawi), to szacujemy, że to będzie kwota około 60 mld dolarów kolejnych środków. Umiejętność skorzystania z tych pieniędzy, w tym z tzw. pledży [pledge – red.], czyli tych deklaracji z sektora prywatnego, które są też wielomilionowe. Wymienię dwie firmy: Ikea [...] – 40 mln dolarów, Amazon w pierwszym dniu wojny – 5 mln dolarów, i mogę długo wymieniać.

Przygotowujemy dla sekretarza generalnego na wrzesień w tej chwili raport, który podsumowuje wpłaty i też deklaracje wpłat ze strony sektora prywatnego na te długofalowe fundusze, z których trzeba będzie mądrze skorzystać, to jest kluczowy element.

Nawiązując do tego, o czym Paweł Kowal powiedział – jeżeli grupa robocza, w której też miałem przyjemność pracować, wypracowała koncepcję funduszu stabilizacji odbudowy i rozwoju, to zadbajmy też o to, by ten fundusz składał się z wielu źródeł finansowania. Ma to naprawdę głęboki sens przy koordynacji wydatkowania środków w późniejszym etapie. Optymalnie, gdyby ten fundusz był zarządzany czy koordynowany z poziomu Komisji Europejskiej wraz z innymi donatorami i ONZ, żeby stworzyć taką właśnie konferencję donatorów wokół idei tego funduszu i zrobić to w uporządkowany i zintegrowany sposób”.

Maria Pamuła reprezentująca UNHCR Polska wypowiedziała się na temat konkretnych działań pomocowych prowadzonych obecnie przez UNHCR, których celem jest wspieranie finansowe uchodźców podczas pierwszy miesięcy ich pobytu w Polsce.

Maria Pamuła:

„Jestem tutaj w imieniu UNHCR, agendy ONZ do spraw uchodźców, obecnej w Polsce tak naprawdę od lat 90., a obecnie podejmującej wiele działań na rzecz osób, które do nas uciekają, które do nas przyjeżdżają z Ukrainy. Ze względu też na to podjęliśmy szereg działań, które mają na celu wsparcie zarówno osób, które do nas docierają, jak i samorządów lokalnych oraz władz centralnych.

Na poziomie centralnym zaproponowaliśmy tzw. Refugee Response Plan, który jest takim naszym sektorowym przekrojem planowanej współpracy zarówno organizacji międzynarodowych, agend ONZ-owskich czy organizacji pozarządowych.

Na szczeblu lokalnym staramy się wspierać samorządy. Jesteśmy w kontakcie z wieloma, między innymi w celu otwierania punktów wsparcia finansowego dla uchodźców. Wiem, że we Wrocławiu taki punkt będziemy otwierać już w przyszłym tygodniu. Teraz stosunkowo coraz szybciej takie punkty otwieramy. Zaczęliśmy od Warszawy i Krakowa, teraz, w najbliższym okresie, tych punktów będzie coraz więcej.

Staramy się również współpracować na poziomie organizacji pozarządowych czy środowisk akademickich.

Jeśli chodzi o środki finansowe dla samorządów per se, obecnie raczej priorytetyzujemy wsparcie poprzez tzw. *cache assistance* dla osób, które do nas docierają, aby mogły rozpocząć samodzielne życie. Są to środki przeznaczone dla osób, które wjechały po 24 lutego i obecnie bez ograniczeń takie osoby są u nas rejestrowane. U nas pomoc dostają przez trzy miesiące, aby właśnie wesprzeć ten proces integracji ze społeczeństwem polskim, możliwość wynajęcia pierwszego mieszkania czy wsparcia w wejściu na rynek pracy.

Chciałam podziękować za przedstawione propozycje. Jestem naprawdę pod wrażeniem tego Okrągłego Stołu, tego, jak wiele środowisk, jak wielu specjalistów i ekspertów udało się tutaj zebrać. Dziękuję za proponowane rozwiązania (wiele z nich również znajduje się w naszym planie działań czy w planie wsparcia zarówno środowisk samorządowych czy rządu centralnego), zwłaszcza jeśli chodzi o naukę języka polskiego, dostęp do rynku pracy, o możliwość wspierania zakładania własnej działalności czy nostryfikację dyplomów”.

Z kolei **Marek Nazarko**, burmistrz Michałowa, przedstawił sytuację na granicy polsko-białoruskiej. Choć wojna w Ukrainie w pewnym stopniu przystoiła kryzys uchodźczy na tej granicy, ten kryzys wciąż trwa. Burmistrz Michałowa zaprosił uczestników Samorządowego Okrągłego Stołu do Michałowa, gdzie odbędzie się wydarzenie, podczas którego spotkają się przedstawiciele samorządu, NGO, wolontariusze i uchodźcy, aby dyskutować o sytuacji na granicy polsko-białoruskiej.

Marek Nazarko:

„Przyjechałem ze wspaniałej gminy tuż przy granicy z Białorusią, tej gminy, która postanowiła pomagać ludziom. I wydawałoby się, że tylko tyle, a okazało się, że aż tyle. A mówię tutaj o kryzysie migracyjnym, uchodźczym na granicy polsko-białoruskiej.

Wojna w Ukrainie oczywiście przykryła trochę ten kryzys. Do mojej gminy pierwsi uchodźcy z Ukrainy trafili już 25 lutego, ale chcę tutaj państwa zapewnić, że moje wystąpienie ograniczy się do kryzysu na granicy polsko-białoruskiej, który nadal trwa. Nadal w naszych lasach są ludzie, nadal w naszych lasach są matki z kilkudniowymi dziećmi i nadal w naszych lasach są bose dzieci, które po prostu pośrodku lasu siedzą.

I tutaj przedstawiciel rządu, pan wojewoda dolnośląski, wspominał o symbolice, więc pozwolę sobie zadać takie pytanie: Czego symbolem będą działania na granicy polsko-białoruskiej? I zapewniam tu państwa, że nie będą symbolem człowieczeństwa, nie będą symbolem humanitaryzmu ani symbolem praw człowieka.

My, jako gmina, oczywiście pomagamy, dokumentujemy i apelujemy, bo coś więcej możemy zrobić. I nie żądamy pomocy, poradzimy sobie. NGO, mieszkańcy też bardzo się zaangażowali. Ale prosimy o jedno – żeby ludzie, moi mieszkańcy, nie byli ścigani za ratowanie życia innym ludziom.

Bo dlaczego ci, co są w lasach, ci, co potrzebują pomocy, proszą o zielone albo brązowe śpiwory albo koce? Dlaczego moi mieszkańcy obawiają się, że wpadną służby i zrobią przeszukania? Dlaczego moi mieszkańcy są ścigani za pomoc, za ratowanie ludzi w sytuacji zagrożenia życia albo zdrowia? Teraz mamy maj, ale przecież styczeń, luty, marzec... Matka z kilkudniowym dzieckiem w lesie parę dni albo ludzie, którzy siedzą po pas w wodzie, w bagnie, i po siedmiu godzinach, gdy ich wyciągamy i trzeba ich

przebrać, to trzeba ubrania rozcinać? To się dzieje w Polsce. A potem ci ludzie w środku nocy, o czym mówi nawet komendant straży granicznej, są wyrzucani przez płot. W lesie – za drut kolczasty.

I mogę tylko prosić, padły już tutaj te słowa, po prostu nikt nie jest nielegalny i skoro pomoc i równe traktowanie – jak to nazwiemy, czy migrantów, czy uchodźców – jest to aż tyle, to ja proszę chociaż o tyle, żeby nie ścigać moich mieszkańców za pomaganie tym ludziom.

4 czerwca u nas, w Mikołowie, organizujemy dużą akcję charytatywną, duży event. Będą panele dyskusyjne, będzie panel samorządowy, będą się wypowiadały organizacje społeczne i NGO, będzie okazja wysłuchać relacji z granicy – także ludzi, na których kilkakrotnie były dokonywane push backi.

Zapraszam państwa serdecznie. Michałowo jest naprawdę gościnne, tak jak Wrocław”.

SAMORZĄDOWY OKRĄGŁY STÓŁ

SAMORZĄD – RZĄD – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – UMIANA – BIZNES – NAUKA

9 maja 2022 | HALA STULECIA
WROCŁAW

Piotr Ćwik
Zastępca Szefa Kancelarii Prezydenta RP

Konrad Fijołek
prezydent Rzeszowa

Edwin Bendyk
prezes Fundacji im. Stefana Batorego

Janina Ewa Orzełowska
członek Zarządu Województwa Mazowieckiego

Magdalena Czarzyńska-Jachim
wiceprezydentka Sopotu

Roman Szełemej
prezydent Wałbrzycha

Tomasz Fijołek
dyrektor biura Unii Metropolii Polskich

Elżbieta Polak
marszałek województwa lubuskiego

Jurij Tokar
Konsul Generalny Ukrainy we Wrocławiu

Maciej Witucki
prezydent Konfederacji Lewiatan

Prof. dr hab. inż. Arkadiusz Mężyk
rektor Politechniki Śląskiej

Renata Kaznowska
wiceprezydentka Warszawy

Hanna Zdanowska
prezydent Łodzi

Karolina Dreszer-Smalec
Prezeska Ogólnopolskiej Federacji Organizacji
Pozarządowych

Artur Koziół
Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka

Sylwester Szczepaniak
koordynator Unii Metropolii Polskich ds. społeczeństwa
informacyjnego i smart city

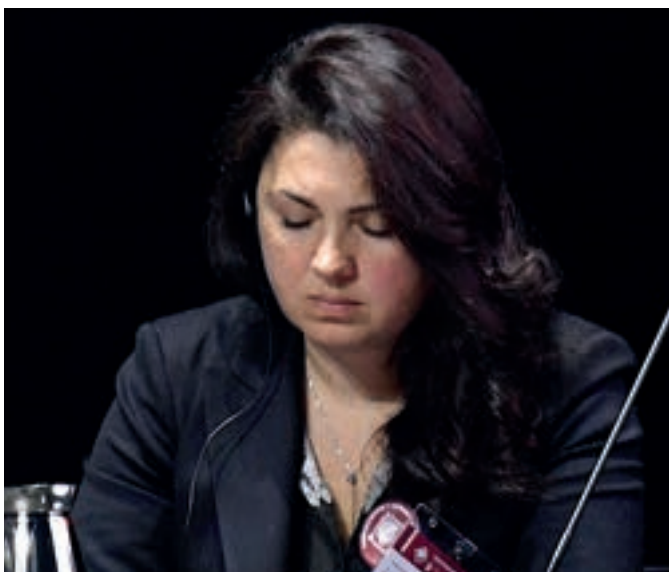
Prof. Paweł Kowal
Polska Akademia Nauk

Jewgienija Kuleba
radna Kijowa

Dmytro Bilogerkowec
doradca mera Kijowa

ks. prof. Janusz Balicki
kierownik Międzyinstytutowego Zakładu Badań
nad Migracją UKSW w Warszawie

Jan Olbrycht
poseł do Parlamentu Europejskiego

Kamil Wyszowski
przedstawiciel krajowy i dyrektor wykonawczy
United Nations Global Compact

Marek Nazarko
burmistrz Michałowa

Jacek Karnowski
prezydent Sopotu

Jacek Sutryk
Prezydent Wrocławia

Robert Drogoś
Prezes Centrum ds. Katastrof i Klęsk Żywiotowych TRATWA

6.

Podsumowanie obrad Samorządowego Okrągłego Stołu

SAMORZĄDOWY OKRĄGŁY STÓŁ

SAMORZĄD – RZĄD – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – UKRAINA – BIZNES – NAUKA

9 maja | HALA STULECIA
2022 | WROCŁAW

Jacek Karnowski
prezydent Sopotu

„We wszystkich podsumowaniach podstolików przebiegał się jeden zasadniczy wątek – że potrzebujemy rozwiązań systemowych.

Użyłem bardzo ostrego słowa na początku tej debaty – może ktoś się poczuł urażony – ale zdaliśmy jako naród pierwszy egzamin, a teraz od tego egzaminu, który jest przed nami, będzie zależało to nie, czy go zdamy, czy nie zdamy, tylko to, czy ocalimy czyjeś życie, czy będzie tragedia (bo to nie będzie porażka, to będzie tragedia). Dlatego tych rozwiązań systemowych tak nam naprawdę potrzeba. I nie żeby z kimś się poróżnić, więc uznaliśmy, że powinniśmy przy tym Okrągłym Stole siedzieć razem.

Jeszcze raz bardzo dziękuję gospodarzowi, Jackowi Sutrykowi, dziękuję Wrocławowi, dziękuję wszystkim za organizację tego wspaniałego wydarzenia”.

Jacek Sutryk
prezydent Wrocławia

„Biorąc pod uwagę materię tych wszystkich spraw, o których tu dzisiaj była mowa, biorąc pod uwagę, jak wielu nas tutaj siedzi przy Okrągłym Stole, jak wielu z państwa jest na widowni – za co bardzo serdecznie chciałbym podziękować – to wcale nie tak bardzo ten czas przekroczyliśmy.

Marku [do burmistrza Michałowa – red.], dziękuję ci za to świadectwo Michałowa i granicy polsko-białoruskiej, bo z faktu, że tych obrazków już nie oglądamy tak często w mediach, jak kiedyś, z faktu, że media o tym nie piszą, nie mówią, że my przestaliśmy rozmawiać, jak słyszeliśmy, wcale nie wynika, że tych sytuacji na granicy polsko-białoruskiej nie ma. To, wydaje mi się, kolejny powód, kolejny argument, aby pracować nad systemowymi rozwiązaniami i nad jedną, spójną polityką migracyjną, choć – tak jak mówił Jan Olbrycht – to także nie jest wcale takie oczywiste na poziomie Unii Europejskiej.

Dziękuję za tę dyskusję. Wielokrotnie omawiając czy opisując stan relacji państwo – samorząd, mówiłem w następujący sposób: Nie ma silnego państwa bez silnego samorządu, nie ma silnego samorządu bez silnego państwa. To oznacza, że powinniśmy chcieć i móc współpracować, aby z tymi wyzwaniami móc sobie radzić.

Czego dzisiaj potrzebujemy? Potrzebujemy dobrego prawa i potrzebujemy pieniędzy. I to zarówno pieniędzy krajowych, jak i pieniędzy europejskich. Mówiąc żargonem socjologa – mieliśmy, czy mamy, do czynienia z wyjątkową sytuacją, tą silną zmienną interweniującą, która każe na nowo poukładać Polskę, nasze wspólnoty lokalne, jest ta duża liczba uchodźców, którzy przyjechali do Polski. I o ile nikt nie ma pretensji, że nie byliśmy przygotowani w tym pierwszym etapie na przyjęcie trzech milionów uchodźców, bo to jest (tak jak, raz jeszcze, mówił poseł Olbrycht) sytuacja wyjątkowa dla Europy po II wojnie światowej, o tyle dzisiaj już powinniśmy umieć przygotować te rozwiązania systemowe, które są nam potrzebne na dalszych etapach pomagania.

Choć tutaj znowu dwa komentarze się nasuwają. Pierwszy jest następujący: mogliśmy dużo wcześniej, także w zgodzie i we współpracy, pewne polityki sektorowe po prostu poukładać inaczej – są odpowiednie do tego fora współpracy, są odpowiednie formy, żeby tylko wspomnieć komisję wspólną rządu i samorządu. Ale dobrze, zostawmy to. Dzisiaj trzeba zadbać z całą pewnością (i to padało w wypowiedziach wielu z państwa) o zasoby i kondycję zarówno sektora organizacji pozarządowych (niezwykle aktywnego zarówno w działaniach covidowych, jak i dzisiaj w tym procesie pomagania), jak i o zasoby i kondycję polskiego samorządu.

O ile, tak jak powiedziałem, możemy zapewnić na szybko, w tym pierwszym etapie pomagania, jedzenie, zakwaterowanie i wszystkie inne niezbędne sprawy, o tyle działania i rozwiązania systemowe wymagają dużo trudniejszych zabiegów i przede wszystkim współpracy. To trzeba zrobić po prostu razem. Mało tego, to trzeba zrobić w oparciu o ideę, którą budujemy, czy w oparciu o którą buduje się Polska po roku 1989 – ideę państwa subsydiarnego, państwa pomocniczego i na takie wspólne budowanie jako samorząd jesteśmy gotowi.

Raz jeszcze dziękuję wszystkim państwu, że przyjęliście zaproszenie do Wrocławia. Dziękuję środowisku akademickiemu. Dziękuję przedstawicielom pracodawców, związków zawodowych, organizacji kościelnych, organizacji pozarządowych. Wszystkim państwu bardzo serdecznie dziękuję i zawsze zapraszamy do otwartego, europejskiego i gościnnego Wrocławia”.

[...]

Pełną transkrypcję obrad Samorządowego Okrągłego Stołu wraz z materiałami wideo i prezentacjami znaleźć można w Repozytorium SOS na stronie:

<https://www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/samorzadowy-okragly-stol>

SKŁAD PODSTOLIKA

Karolina Dreszer-Smalec

Tomasz Wiśliński

Edwin Bendyk

Agnieszka Kosowicz

Agata Stafiej Bartosik

Małgorzata Sieńczyk

Dorota Zmarzlak

Arkadiusz Chęciński

Michał Guć

Dorota Feliks

prof. Maciej Duszczyk

prof. dr hab. Maria Halamska

Olena Vorovchenko

Anna Szadkowska

Tomasz Pactwa

Elżbieta Kois-Żurek

Anna Bojanowska-Sosnowska

Paweł Marczewski

Joanna Kucharczyk-Jurgielewicz

INTEGRACJA SPOŁECZNA I DZIAŁANIA OBYWATELSKIE

Prezesa Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych

Wrocławski Park Technologiczny

Prezes Fundacji im. Stefana Batorego

Prezesa Fundacji Polskie Forum Migracyjne

Prezesa Fundacji Ashoka Innowatorzy dla Dobra Publicznego

Dyrektor Biura Zarządu Głównego Towarzystwa Pomocy
im. św. Brata Alberta

Wójt gminy Izabelin

Prezydent Sosnowca

Wiceprezydent Gdyni

Dyrektorka Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego

Ośrodek Badań Naukowych Nad Migracjami, UW

Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk

Członkini Zarządu Fundacji Ptach

Zastępczyni Dyrektora Biura Partycypacji Społecznej
ds. Równego Traktowania i Konsultacji Społecznych w Lublinie

Dyrektor Biura Pomocy i Projektów Społecznych,
Urząd M.ST. Warszawa

Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej i Zdrowia
Urząd Miasta Krakowa

Fundacja Przyszłość Pokoleń

Fundacja im. Stefana Batorego

Fundacja Ashoka Innowatorzy dla Dobra Publicznego

SKŁAD PODSTOLIKA

Janina Ewa Orzełowska

Magdalena Okulowska

Damian Guzman

Maria Lewandowska-Mika

Marta Siciarek

Jacek Jaśkowiak

Mirosław Lech

Grzegorz Dzik

Kazimierz Kimso

Igor Lisin

Krzysztof Inglot

Paulina Kapuścińska

Myroslava Keryk

Sergiusz Kmiecik

Vladyslav Zvarych

RYNEK PRACY, GOSPODARKA I EKONOMIA SPOŁECZNA

Członek Zarządu Województwa Mazowieckiego

Prezes ARAW

Zastępca Dyrektora Generalnego GREMI PERSONAL Sp. z o.o.

Prezes Dolnośląskiej Federacji Organizacji Pozarządowych

Pełnomocniczka marszałka woj. pomorskiego, przedst. portalu pośrednictwa pracy dla uchodźców

Prezydent Poznania

Wójt Korycina

ZIG

NSZZ Solidarność

Fundacja Ukraina

Założyciel firmy Personnel Service (agencja zatrudnienia)

Dyrektor ds. public affairs Pelion

Prezeska Zarządu Fundacji „Nasz Wybór”

Przewodniczący RM Wrocławia

Prezes Fundacji Związku Polaków Miasta Kijowa

SKŁAD PODSTOLIKA

Tomasz Fijótek

Michał Ciesielski

Sebastian Lorenc

Jerzy Łuźniak

Hanna Gill-Piątek

Hubert Trammer

Kordian Kochanowicz

Andrzej Wojewódzki

Jarosław Chałtampowicz

Iwona Tokarska

Marcin Gołaszewski

Damian Raczkowski

Hanna Milewska-Wilk

Katarzyna Przybylska

MIESZKALNICTWO

Unia Metropolii Polskich

Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Wiceprezydent Wrocławia

Prezydent Jeleniej Góry

Koło Poselskie Polska 2050

New Bauhaus

Danish Refugee Council

Sekretarz Lublina

Radny Rady Miejskiej Wrocławia

Gospodarka Lokalowa Sosnowiec

Radny Rady Miejskiej Łodzi

Radny Rady Miejskiej Łodzi

Instytut Rozwoju Miast i Regionów

Fundacja Habitat for Humanity Poland

SKŁAD PODSTOLIKA

Magdalena Czarzyńska-Jachim

Alicja Pacewicz

Renata Kaznowska

Krzysztof Kasztura

Iwona Waszkiewicz

Grzegorz Kubalski

Milena Kowalska

Natalia Gebert

Ewa Halska

Jarosław Delewski

prof. Arkadiusz Wójs

prof. Tomasz Zatoński

dr Kinga Białek

Monika Miłowska

Oksana Matienko

Elżbieta Krawczyk

Sławomir Broniarz

Yuliia Markus

Anna Grygierek

Michał Nowosielski

EDUKACJA I NAUKA

Wiceprezydentka Sopotu

Fundacja Szkoła z Klasą, S.O.S dla Edukacji

Wiceprezydentka Warszawy

Wiceburmistrz Cieszyna

Wiceprezydentka Bydgoszczy

Zastępca Dyrektora Biura Związku Powiatów Polskich

Wiceprzewodnicząca Stowarzyszenia Wielkopolska
– kierunek Europa

Prezes Zarządu Fundacji Inicjatywa Dom Otwarty

Prezes Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Kadry
Kierowniczej Oświaty

Dyrektor Departamentu Edukacji UM we Wrocławiu

Rektor Politechniki Wrocławskiej

Prorektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu,
Koordynator ds. studentów ukraińskich KRUWiO

Wykładowczyni ze Szkoły Edukacji Polsko-Amerykańskiej
Fundacji Wolności i Uniwersytetu Warszawskiego

Prezeska Fundacji CultureLab

Nauczycielka języka ukraińskiego i kultury ukraińskiej

Członkini Zarządu Centrum Edukacji Obywatelskiej

Prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego

Centrum Ukraińskie Kultury i Rozwoju

Burmistrz Strumienia, Współprzewodnicząca Zespołu ds.
Edukacji, Kultury i Sportu Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu
Terytorialnego

Ośrodek Badań nad Migracjami

SKŁAD PODSTOLIKA

Artur Koziot
Katarzyna Urbańczyk-Maniowska
Piotr Frączak
Andrzej Porawski
Katarzyna Gołębiewska
Marcin Urban
prof. Jerzy Korczak
Łukasz Gorczyński
Daniel Witko
Leszek Bonna
Agnieszka Zabłocka
Kamil Sobolewski
Bartłomiej Potocki
Andrzej Nowakowski

FINANSE, PODZIAŁ ZADAŃ I LEGISLACJA

Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka
Departament Finansów Publicznych UM Wrocław
Polska Fundacja im. Roberta Schumana
Dyrektor Biura Związku Miast Polskich
Wójt gminy Dąbrowa
Skarbnik Urzędu Miejskiego Wrocławia
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, Uniwersytet Wrocławski
Stowarzyszenie Dialog Społeczny,
Zespół OFOP „Proste prawo dla NGO”
Helsińska Fundacja Praw Człowieka
Wicemarszałek województwa pomorskiego
Zastępca dyrektora w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej
Główny Ekonomista Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej
Dyrektor Instytutu Praw Migrantów
Prezydent Płocka

SKŁAD PODSTOLIKA

Sylwester Szczepaniak

Tymoteusz Przybylski

Przemysław Tuchliński

Jakub Michałowski

Magdalena Wojno

Emilian Bera

Wojciech Adamski

Robert Król

Elżbieta Nowicka

Wojciech Sołtys

Marcin Wojdat

Przemysław Witkowski

BEZPIECZEŃSTWO I CYBERBEZPIECZEŃSTWO

Koordynator UMP ds. społeczeństwa informacyjnego i smart city

Dyrektor Centrum Usług Informatycznych Wrocław

Wiceprezydent Białegostoku

„Gościńska Polska 2022+”

Koordynatorka komisji ds. społecznych UMP

Burmistrz Jawora

Dyrektor Centrum Zarządzania Kryzysowego Wrocław

Zastępca dyrektora w NASK

Departament Cyberbezpieczeństwa KPRM

Z-ca komendanta Straży Miejskiej Wrocław,
prefekt Wojewódzkiej Rady Komendantów Straży Miejskich i Gminnych

Unia Metropolii Polskich

Instytut Bezpieczeństwa Społecznego

SKŁAD PODSTOLIKA

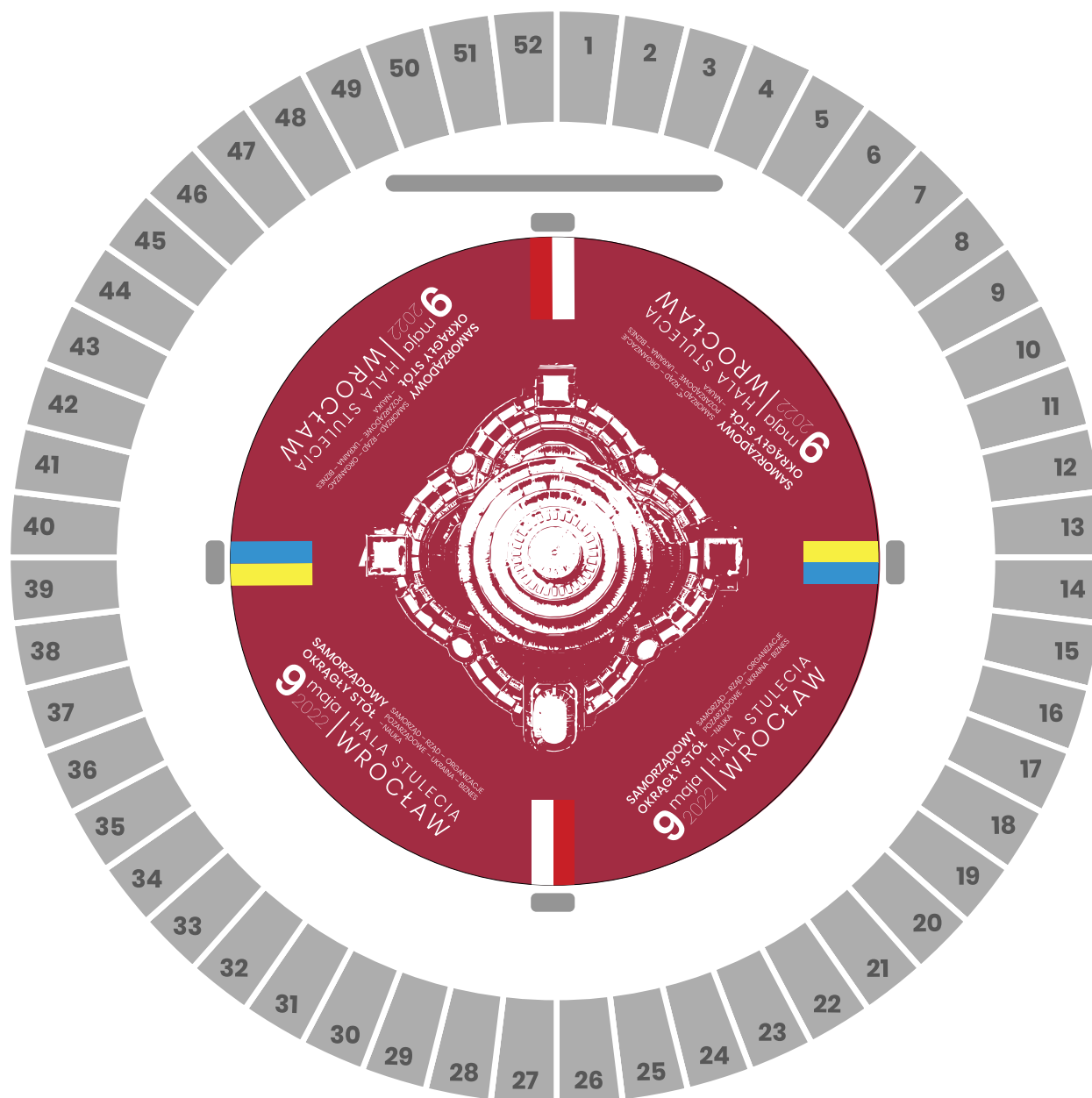
Elżbieta Polak
Roman Szełemej
Paweł Skrzywanek
Szymon Chojnowski
Paweł Wróblewski
Anna Maria Szymkowiak
Marcin Szewczak
prof. Dawid Murawa
Julia Bogusławska
Adam Komar
Renata Szredzińska
Andrzej Mańkowski
Maria Libura
Leszek Sarnowski

OCHRONA ZDROWIA I POMOC SPOŁECZNA

Marszałek Województwa Lubuskiego, Członkini Zarządu Związku Województw RP
Prezydent Wałbrzycha
Koordynator ds. projektów zdrowotnych
Wiceprezydent Świdnicy
Prezes Dolnośląskiej Izby Lekarskiej
Prezes Fundacji Akceptacja
OSP Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza Wałbrzych
Kierownik Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej Collegium Medicum w Zielonej Górze
Koordynatorka projektu „Ukrainka w Polsce”
Prezes Fundacji Potrafię Pomóc
Członek zarządu Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę
Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej we Wrocławiu
Klub Jagielloński
Starosta Sztumski

SKŁAD PODSTOLIKA

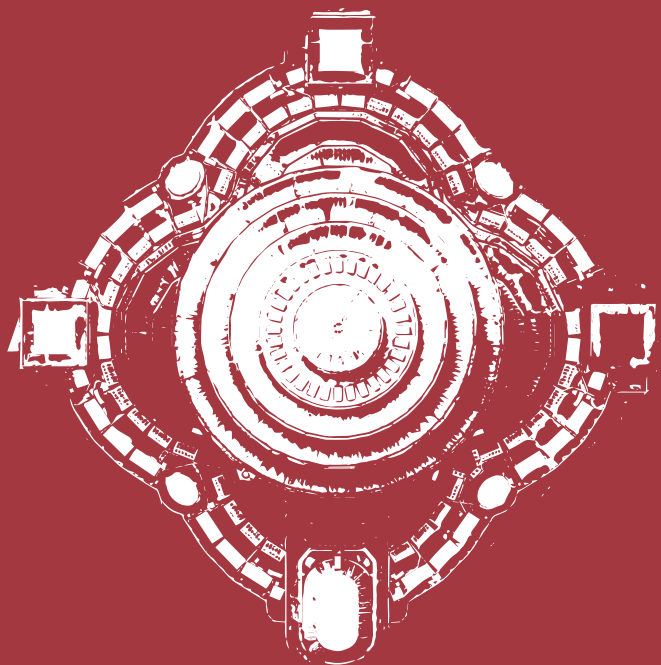
Monika Chabior	Wiceprezydentka Gdańska
Karol Przywara	Pełnomocnik Prezydenta Wrocławia ds. Współpracy z Zagranicą
Robert Drogoś	Fundacja Tratwa
Maria Shmel'ova	Fundacja Culture Lab
Grzegorz Gruca	Polska Akcja Humanitarna
Laurynas Vaičiūnas	Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka Jeziorańskiego
Artem Zozulia	Fundacja Ukraina
Kazimierz Pabisiak	Fundacja im. św. Jadwigi
Olaf Osica	UM Warszawa
Jakub Mazur	Wiceprezydent Wrocławia
prof. Paweł Kowal,	Polska Akademia Nauk
Kamil Wyszkowski	UN Global Compact Network Poland
Mirosław Skórka	Związek Ukraińców w Polsce
Roman Ciepiela	Prezydent Tarnowa

Aneks – Skład Samorządowego Okrągłego Stołu

1.	Jacek Sutryk
Prezydent Wrocławia	17.	Ewa Orzełowska
Wicemarszałek Województwa Mazowieckiego
2.	Jacek Karnowski
Prezydent Sopotu	18.	Anna Grygierek
Wiceprzewodnicząca Związku Gmin Wiejskich
3.	Jan Olbrycht
Poseł do Parlamentu Europejskiego	19.	Artur Kozioł
Burmistrz Miasta i Gminy Wieliczka
4.	Janina Ochojska
Prezes Polskiej Akcji Humanitarnej	20.	Marek Nazarko
Burmistrz Michałowa
5.	Edwin Bendyk
Prezes Fundacji im. Stefana Batorego	21.	Robert Drogoś
Prezes Centrum ds. Katastrof i Klęsk Żywiotowych TRATWA
6.	Andrzej Porawski
Dyrektor Biura Związku Miast Polskich	22.	Karolina Dreszer-Smalec
Prezeska Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych
7.	Hanna Zdanowska
Prezydent Łodzi	23.	Maciej Witucki
Prezydent Konfederacji Lewiatan
8.	Dominik Gibowicz
Przedstawiciel World Central Kitchen	24.	Arkadiusz Mężyk
Rektor Politechniki Śląskiej w Gliwicach, Przewodniczący Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP)
9.	Tomasz Fijołek
Dyrektor Biura Unii Metropolii Polskich	25.	Jacek Jaśkowiak
Prezydent Poznania
10.	Sylwester Szczepaniak
Koordynator ds. Społeczeństwa Informacyjnego i Smart City w Biurze Unii Metropolii Polskich	26.	ks. Dariusz Amrogowicz
Caritas Archidiecezji Wrocławskiej
11.	Arkadiusz Wiśniewski
Prezydent Opola	27.	Marek Wójcik
Pełnomocnik Zarządu ekspert ds. legislacyjnych, ZMP
12.	Elżbieta Polak
Marszałek Województwa Lubuskiego	28.	Konrad Fijołek
Prezydent Rzeszowa
13.	Jakub Banaszek
Prezydent Chełma	29.	Roman Szełemej
Prezydent Wałbrzycha
14.	Magdalena Czarzyńska-Jachim
Wiceprezydentka Sopotu		
15.	Jerzy Łużniak
Prezydent Jeleniej Góry		
16.	Arkadiusz Chęciński
Prezydent Sosnowca		

<p>30. prof. Maciej Duszczyk
Ośrodek Badań nad Migracjami, Uniwersytet Warszawski</p> <p>31. prof. Jerzy Korczak
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, Uniwersytet Wrocławski</p> <p>32. - - - -</p> <p>33. Maria Pamuła
Przedstawicielka UNHCR Polska</p> <p>34. Daniel Witko
Helsińska Fundacja Praw Człowieka</p> <p>35. prof. Tomasz Zatoński
Prorektor Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, KRUWiO</p> <p>36. ks. prof. Janusz Balicki
Kierownik Międzyinstytutowego Zakładu Badań nad Migracją, UKSW</p> <p>37. Myroslava Keryk
Prezeska Zarządu Fundacji „Nasz Wybór”</p> <p>38. Dorota Zmarzlak
Wójt Gminy Izabelin</p> <p>39. Jacek Wasik
Dyrektor Przedstawicielstwa Regionalnego Komisji Europejskiej - Wrocław</p> <p>40. Kamil Wyszowski
Przedstawiciel Krajowy i Dyrektor Wykonawczy
UN Global Compact Network Poland</p> | <p>41. Grzegorz Ziomek
Dyrektor Departamentu Administracji Publicznej, MSWiA</p> <p>42. Jarosław Obremski
Wojewoda Dolnośląski</p> <p>43. Mirostaw Skórka
Przewodniczący Związku Ukraińców w Polsce</p> <p>44. Aldona Machnowska-Góra
Wiceprezydentka Warszawy</p> <p>45. Renata Kaznowska
Wiceprezydentka Warszawy</p> <p>46. prof. Paweł Kowal
Polska Akademia Nauk</p> <p>47. Artem Zozulia
Fundacja Ukraina</p> <p>48. Grzegorz Dzik
Przewodniczący Rady Zachodniej Izby Gospodarczej</p> <p>49. Jewgienija Kuleba
Radna Kijowa</p> <p>50. Tłumacz</p> <p>51. Dmytro Bilocerkowec
Doradca Mera Kijowa</p> <p>52. Jurij Tokar
Konsul Generalny Ukrainy we Wrocławiu</p> |
|---|---|

SAMORZĄDOWY OKRĄGŁY STÓŁ

SAMORZĄD – RZĄD – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – UKRAINA – BIZNES – NAUKA

9 maja | HALA STULECIA
2022 | WROCŁAW

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNIS

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNIS

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNIS

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNIS

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNIS

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNIS

9 maja 2022
OKRĄGŁY STÓŁ
HALA STULECIA
WROCŁAW

SAMORZĄDOWY
POWIAZADOWE
UKRAINA – BERNIS

SAMORZĄD – RAD – ORGANIZACJE
POWIAZADOWE – UKRAINA – BERNIS

